

แนวทางการพัฒนาด้านบุคลากรช่องเม็ก

พิสมัย ทองมัน

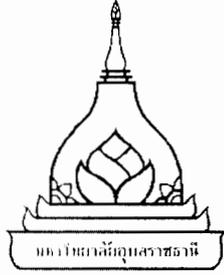
การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีการศึกษา 2559
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

DIRECTION OF DEVELOPMENT OF CHONG MEK CUSTOMS HOUSE

PISSAMAI THONGMAN

AN INDEPENDENT SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF PUBLIC ADMINISTRATION
MAJOR IN PUBLIC ADMINISTRATION
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE
UBON RATCHATHANI UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2016
COPYRIGHT OF UBON RATCHATHANI UNIVERSITY

ใบรับรองการค้นคว้าอิสระ
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์

เรื่อง แนวทางการพัฒนาด้านบุคลากรช่องเม็ก

ผู้วิจัย นางพิสมัย ทองมัน

คณะกรรมการสอบ

ดร.ฐิติพล ภัคตีวานิช

ประธานกรรมการ

ดร.อรุณี สันฐิติวณิชย์

กรรมการ

ดร.ศรัณย์ สุดใจ

กรรมการ

อาจารย์ที่ปรึกษา

(ดร.อรุณี สันฐิติวณิชย์)

(ดร.ฐิติพล ภัคตีวานิช)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.อริยาภรณ์ พงษ์รัตน์)

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ปีการศึกษา 2559

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนา ด้านบุคลากรช่องเม็ก” สำเร็จลุล่วงไปด้วยความอนุเคราะห์ และความเมตตากรุณาของ ดร.อรุณี สันฐิติวณิชย์ อาจารย์ที่ปรึกษาคณาจารย์ และคณาจารย์ ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ทุกท่าน ที่ได้ให้คำแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องการศึกษาวิจัยของผู้ศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผลงานศึกษาวิจัยฉบับนี้ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณผู้บริหารส่วนราชการทุกท่าน อันประกอบด้วย นายคันฉัตร ตันเสถียร รองผู้ว่าราชการ จังหวัดอุบลราชธานี พันเอกจักรพงศ์ จันทน์สุทธิประภา ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 6 นายจุมพล แรงกสิกร นายศิริชัย คุณาบุตร อดีตนายด่านศุลกากรช่องเม็ก และนายวิบูลย์ โชควิวัฒน์ นายด่านศุลกากรช่องเม็ก ที่กรุณาให้คำชี้แนะ และข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย ตลอดจน ขอขอบคุณผู้บังคับบัญชา เพื่อน พี่ น้อง ด้านศุลกากรช่องเม็กทุกท่าน ที่คอยช่วยเหลือ สนับสนุน และให้กำลังใจในการศึกษาครั้งนี้ รวมถึงผู้ประกอบการ ตัวแทนผู้ประกอบการ เจ้าหน้าที่หน่วยงานข้างเคียง ได้แก่ หน่วยงานกักกันพืช หน่วยงานตรวจคนเข้าเมือง หน่วยงาน พาณิชย์ และหน่วยงานด่านสากลวังเต่า สปป.ลาว ที่ได้ให้ข้อมูล ความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนความรู้

และสุดท้ายนี้ขอขอบคุณ กรมศุลกากร หน่วยงานต้นสังกัดของผู้ศึกษา ที่เล็งเห็นความสำคัญ ของการศึกษาโดยสนับสนุนทุนการศึกษาของเจ้าหน้าที่ และขอขอบคุณครอบครัว พี่น้องร่วมรุ่น รัฐศาสตรมหาบัณฑิตทุกท่าน และตลอดจนผู้ที่มีพระคุณที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ไม่สามารถกล่าว ได้หมด ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและกำลังใจอันดีเยี่ยมจากทุกท่าน จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

พิสมัย ทองมัน

ผู้วิจัย

บทคัดย่อ

เรื่อง	: แนวทางการพัฒนาด้านศุลกากรช่องเม็ก
ผู้วิจัย	: พิสมัย ทองมัน
ชื่อปริญญา	: รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	: รัฐประศาสนศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา	: ดร.อรุณี สันฐิตวิณิชย์
คำสำคัญ	: ด้านศุลกากรช่องเม็ก, การค้าชายแดน, การพัฒนาองค์กร

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ (1) ศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในขององค์กร ที่มีผลต่อการพัฒนาของด้านศุลกากรช่องเม็ก และ (2) วิเคราะห์ทิศทางการพัฒนาการค้าชายแดนพรมแดนช่องเม็ก โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาองค์การภาครัฐ และแนวคิดเกี่ยวกับการค้าชายแดน วิเคราะห์ด้วยเครื่องมือ SWOT Analysis โดยใช้กรอบแนวคิด 7s Frame work วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และตัวแบบ PEST (LE) Analysis วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก เป็นวิธีการวิจัยแบบผสม ด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการใช้แบบสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 120 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสำรวจเอกสาร สัมภาษณ์และการสังเกตการณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล รวมจำนวน 56 คน

ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาด้านศุลกากรช่องเม็ก มีโอกาสจากการที่หน่วยงานต่างๆ ส่งเสริมให้มีการพัฒนาการค้าชายแดน เพื่อยกระดับเศรษฐกิจทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น ซึ่งการค้าชายแดน มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น จากจุดเด่นด้านภูมิศาสตร์ ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน และประเทศลาว มีความต้องการสินค้าจากไทย อย่างไรก็ตาม ในการพัฒนา ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชาวบ้าน ซึ่งประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะว่า หากจะมีการพัฒนา ก็อย่าลืมวิถีชีวิตชาวบ้าน

นอกจากนี้ จากภารกิจกรมศุลกากรที่ต้องเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคในส่วนของผู้ปฏิบัติ ซึ่งหากเจ้าหน้าที่ มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ไม่เพียงพอ หรือมีระบบงานที่ยังไม่สอดคล้องกัน ก็ทำให้การปฏิบัติงานไม่เกิดประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการศึกษาสภาพแวดล้อมภายในขององค์กร พบว่า ปัญหา อุปสรรคในการพัฒนา ส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาด้านบุคลากร เช่น การขาดทักษะ ความรู้ ความชำนาญ บุคลากรไม่เพียงพอ เป็นต้น และปัจจัยด้านการจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอ ทำให้ระบบงานไม่มีความต่อเนื่อง

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาเสนอแนวทางการพัฒนาด้านศุลกากรช่องเม็ก โดยการจัดทำแผนงาน/โครงการ ในการพัฒนาพื้นที่ชายแดนร่วมกับหน่วยงานต่างๆ โดยขอรับจัดสรรพื้นที่ ให้เหมาะสมต่อภารกิจ และกระทบต่อประชาชนให้น้อยที่สุด และแผนด้านการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) และการพัฒนาด้านชายแดนให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ (SEZ) โดยการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรให้มีความรู้ในด้านการปฏิบัติงาน เช่น ด้านกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านภาษาและวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน เป็นต้น และเตรียมความพร้อมในการให้บริการ การอำนวยความสะดวกและการควบคุมทางศุลกากร โดยการจัดหาเครื่องมือช่วยในการตรวจสอบเพิ่มเติม เช่น เครื่องเอกซเรย์ตู้สินค้า เครื่องชั่งน้ำหนักรถบรรทุกสินค้า รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศุลกากร เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย รัฐบาลควรสนับสนุนให้ (1) มีการใช้เทคโนโลยีในการเชื่อมโยงข้อมูล และ (2) ให้มีการขยายการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อเป็นยกระดับเศรษฐกิจให้กับชุมชนบริเวณชายแดน พร้อมให้คำแนะนำแก่ชุมชนให้รับทราบถึงผลประโยชน์ต่อส่วนรวมในระยะยาว

ABSTRACT

TITLE : DIRECTION OF DEVELOPMENT OF CHONG MEK CUSTOMS HOUSE
AUTHOR : PISSAMAI THONGMAN
DEGREE : MASTER OF PUBLIC ADMINISTRATION
MAJOR : PUBLIC ADMINISTRATION
ADVISOR : ARUNEE SANTHITIWANICH, Ph.D.
KEYWORDS : CHONGMEK CUSTOMS HOUSE, BORDER TRADE, ORGANIZATIONAL DEVELOPMENT

This study aimed to identify the internal and external environments of Chong Mek Customs House that influenced its organizational development, and to analyze the direction of the development of Chong Mek border trade by the application of a set of concepts concerning government development and border trade. For data analysis, SWOT Analysis was applied by using McKinney 7-S Framework, Internal Environment Analysis, and PEST (LE) Analysis. For External Environment Analysis, Mixed Method and quantitative research methodology involving survey questionnaires completed by 120 respondents were employed. Also, for qualitative research methodology, document surveys, observations, and interviews of 56 representatives were employed for data collection and production of a problem statement. Findings revealed that the border trade in Chong Mek was directly supported by several organizations to enhance local and national economics. Border trade value continually increased resulting from geographical advantages, appropriate infrastructure, and the increasing need for Thai products by Laos. The development, however, affected the local lifestyles of villagers. It was found that some operations of officers were inconvenient as the customs house missions were connected to many departments. It was also demonstrated that some of them lacked knowledge about related laws, regulations, and their job responsibilities, contributing to inefficient performances. These findings were consistent with SWOT Analysis that most development problems resulted from staff, such as lack of work skills, knowledge, competency, and enough officer numbers. Furthermore, inadequate budget allocation was considered as a serious obstacle leading to aimless enhancement. According to development guidelines, working strategies or projects for border trade development should be established by co-operation of all stakeholders. Least negative outcomes, including the application of the strategies, villagers' lifestyles, ASEAN Economic Community (AEC) preparation, and improvement of a Special Economic Zone (SEZ), should be

considered. In addition, officers' knowledge of laws, regulations, principles, Information Technology (IT), and language, including cultures of neighboring countries, should be promoted. Services, facilities, and customs control should be also improved by the provision of more investigation accessories, such as X-ray machines, weighing equipment for loaded trucks, and public relations tools about customs' work. The study suggested that the government should support the use of IT for data connection, expand the SEZ to enhance border trade and local economics, and explain the benefits of SEZ to villagers.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย	4
1.3 คำถามการวิจัย	4
1.4 ขอบเขตการวิจัย	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
1.6 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาองค์การภาครัฐ	6
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการค้าชายแดน	13
2.3 กรอบแนวคิด	16
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
3.1 การออกแบบการวิจัย	19
3.2 หน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of analysis)	19
3.3 การเก็บข้อมูล	19
3.4 การเลือกตัวอย่างที่ศึกษา	20
3.5 วิธีการเก็บข้อมูล	21
3.6 เครื่องมือที่ใช้	23
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล	24
บทที่ 4 ผลการศึกษาวิจัย	
4.1 ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอกองค์การ ของด่านศุลกากรช่องเม็ก	25
4.2 ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมภายในองค์การ ของด่านศุลกากรช่องเม็ก	44
4.3 ทิศทางการพัฒนาการค้าชายแดน ด่านพรมแดนช่องเม็ก	59

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย	62
5.2 อภิปรายผลงานวิจัย	70
5.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	76
5.4 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป	78
เอกสารอ้างอิง	79
ภาคผนวก	
ก ข้อพิพาทระหว่างส่วนราชการกับราษฎร ในกรณีการบุกรุกพื้นที่	84
ข แบบสำรวจทัศนคติ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการค้าชายแดนบริเวณด่านพรมแดน ช่องเม็กและตลาดสากลวังเต่า สปป. ลาว	88
ค กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า-ส่งออก สินค้า	97
ประวัติผู้วิจัย	101

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	การศึกษาสภาพแวดล้อมภายในองค์กรของด้านบุคลากรช่องเม็กตามกรอบ 7s Framework โดยวิเคราะห์ตามมุมมองของ Balanced Scorecard (BSC)	17
3.1	รูปแบบวิธีการเก็บข้อมูล	21
4.1	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการค้าขายแดนของราษฎรบริเวณด้านพรมแดนช่องเม็ก และด้านสากลวังเต่า สปป. ลาว	26
5.1	การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร ของด้านบุคลากรช่องเม็ก	62
5.2	การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กร ด้านบุคลากรช่องเม็ก	65
5.3	แผนงาน/โครงการ ด้านบุคลากรช่องเม็ก ตามยุทธศาสตร์จังหวัดอุบลราชธานี และกรมบุคลากร	73
5.4	แผนงาน/โครงการ ตามยุทธศาสตร์กรมบุคลากร	77

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	การเปรียบเทียบมูลค่าสินค้านำเข้า – ส่งออก 4 ปีงบประมาณ (พ.ศ. 2555 –2558) ของด้านศุลกากรช่องเม็ก	3
2.1	องค์ประกอบของ McKinsey 7s Framework	8
2.2	องค์ประกอบของ Balanced Scorecard	10
2.3	องค์ประกอบของ PEST (LE) Analysis	12
2.4	SWOT MATRIX	13
2.5	กรอบแนวคิด แนวทางการพัฒนา ด้านศุลกากรช่องเม็ก	16
4.1	เส้นทางคู่ขนานเส้นทางเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (PARA-EWEC)	31
4.2	ตัวแบบประยุกต์ของ BSC ที่ปรับใช้กับส่วนราชการไทย	46
4.3	การจัดโครงสร้างการแบ่งงานภายในของส่วนราชการ กรมศุลกากร	48
4.4	การเปรียบเทียบมูลค่าสินค้านำเข้า – ส่งออก 4 ปีงบประมาณ (พ.ศ. 2555 – 2556) ของด้านศุลกากรช่องเม็ก	60
4.5	การเปรียบเทียบมูลค่าสินค้านำเข้า – ส่งออก 4 ปีงบประมาณ (พ.ศ. 2557 – 2558) ของด้านศุลกากรช่องเม็ก	60

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตั้งแต่ศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา ประเทศต่างๆ ได้ส่งเสริมนโยบายการค้าการลงทุน ตลอดจนการเปิดเสรีทางการค้าและแรงงานระหว่างประเทศมากขึ้น ทำให้เกิดการส่งออกและนำเข้าสินค้าจำนวนมาก ซึ่งนับเป็นแหล่งรายได้สำคัญของรัฐอีกทางหนึ่ง ที่สามารถจัดเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมต่างๆ จากการนำเข้าและส่งออกสินค้า อันนำไปสู่การนำรายได้ไปพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ต่อไป ซึ่งแหล่งรายได้สำคัญของประเทศ ส่วนหนึ่งจะอยู่ในภาคการส่งออก โดยปริมาณการส่งออกสินค้าและบริการ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 คิดเป็นร้อยละ 0.1 ของอัตราการขยายตัวของ GDP หรือคิดเป็นมูลค่า 212.1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และประมาณการปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 คิดเป็นร้อยละ 2.5 หรือคิดเป็นมูลค่า 214.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

การส่งออกของประเทศไทย จำเป็นต้องพึ่งพาสถาปัตยกรรมหลักเช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป เป็นต้น และยังเป็นตลาดหลักของอีกหลายๆ ประเทศด้วย ดังนั้น ในยุคที่ค่าเงินบาทผันผวนอยู่ในขณะนี้ ย่อมส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการในภาคการส่งออกของประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่หากมองดูที่ตลาดการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้านกลับมีแนวโน้มที่สดใส และมีอัตราการเติบโตสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (เรวดี แก้วมณี, 2556) อันเนื่องมาจากความได้เปรียบด้านภูมิศาสตร์ซึ่งทำให้อัตราต้นทุนต่ำและยังเป็นแหล่งระบายสินค้าที่ล้นตลาดของไทย ตลอดจนยังเป็นช่องทางในการหาวัตถุดิบที่มีราคาถูกเพื่อป้อนเข้าสู่โรงงานผลิตสินค้าภายในประเทศ ซึ่งเป็นการลดต้นทุนการผลิตทำสินค้ามีราคาต่ำลง เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคภายในประเทศของไทยและสามารถส่งออกสินค้าที่มีราคาต้นทุนต่ำลงเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางด้านราคาในตลาดโลกเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้การค้าชายแดนยังมีการส่งเครื่องจักร อุปกรณ์ หรือปัจจัยการผลิตต่างๆ เพื่อการผลิตสินค้าในประเทศเพื่อนบ้านที่กำลังเร่งพัฒนาโครงสร้างต่างๆ ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้านดีขึ้น จึงเกิดประโยชน์ต่อทั้งสองฝ่ายจากการค้าชายแดนระหว่างกัน ประกอบกับการพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาค โดยประเทศไทยตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่จะช่วยสนับสนุนให้ประเทศมีบทบาทในการค้าและการลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้านผ่านเส้นทางสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคหรือที่รู้จักกันดีในนามของระเบียงเศรษฐกิจอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS Economic Corridors) ที่เชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคกับเมืองสำคัญในกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งประกอบด้วย 6 ประเทศคือ ไทย จีนตอนใต้ (มณฑลยูนนาน) เวียดนาม กัมพูชา ลาว และเมียนมาร์ จากความสำคัญของการค้าชายแดนนี้เอง ภาครัฐและผู้ประกอบการไทยจึงเห็นความสำคัญของตลาดใกล้ตัว อย่างตลาดในประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากสามารถใช้เป็นแหล่งสร้างรายได้ที่สำคัญอีกทางหนึ่ง

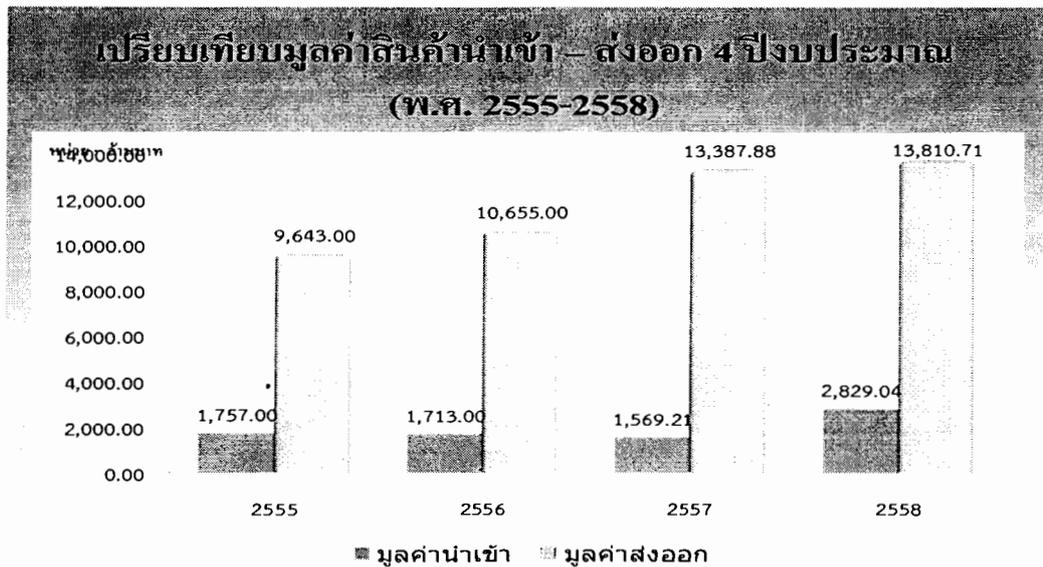
จากจุดเด่นด้านภูมิศาสตร์ของประเทศไทยที่ได้กล่าวข้างต้น ทำให้การค้าชายแดนของไทยไม่เพียงแต่เป็นจุดขนถ่ายสินค้านำเข้า ส่งออก ภายในประเทศเท่านั้น แต่ยังเป็นจุดผ่านแดนสำคัญ

ของประเทศเพื่อนบ้านเพื่อผ่านทางไปยังประเทศที่สามอีกด้วย ซึ่งประเทศไทยจะได้รับผลประโยชน์ทางด้านระบบการขนส่งและโลจิสติกส์ และเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับผู้ประกอบการ และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้จากภาษีอากรสินค้าที่นำเข้ามาและส่งออกนอกราชอาณาจักร อีกทั้งยังมุ่งเน้นที่จะพัฒนาส่งเสริมด้านการค้าระหว่างประเทศและการส่งออกของไทยให้มีศักยภาพในการแข่งขันกับตลาดการค้าของโลกได้ รัฐจึงได้ตั้งจุดผ่านแดนต่างๆ ตามแนวชายแดน

ปี พ.ศ.2558 ประเทศไทยมีจุดผ่านแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน รวม 94 แห่ง ในพื้นที่ 27 จังหวัด โดยแบ่งเป็นจุดผ่านแดนถาวร 39 แห่ง จุดผ่อนปรนการค้า 52 แห่ง จุดผ่อนปรนพิเศษ ด้านสิ่งขจร 1 แห่ง จุดผ่านแดนชั่วคราวเพื่อการท่องเที่ยวด่านเจดีย์สามองค์ 1 แห่ง จุดผ่อนปรนเพื่อการท่องเที่ยวช่องทางขึ้นเขาพระวิหาร 1 แห่ง (กระทรวงมหาดไทย, 2558: เว็บไซต์) ในแต่ละจุดผ่านแดนประกอบไปด้วยส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการกิจตามแนวชายแดน ได้แก่ ด้านศุลกากร ด้านตรวจคนเข้าเมือง ด้านกักกันโรค (Customs, Immigration, Quarantine: CIQ) เพื่อประสานความร่วมมือในการให้บริการประชาชนแบบบูรณาการ

ด่านศุลกากรช่องเม็ก เป็นจุดผ่านแดนถาวร สังกัดสำนักงานศุลกากรภาค ที่ 2 กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง ตั้งอยู่ที่ ตำบลช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี มีเขตแดนติดต่อกับด่านสากลวังเต่า เมืองโพนทอง แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีภารกิจในการจัดเก็บรายได้ของรัฐในรูปภาษีอากรและค่าธรรมเนียม ปกป้องความปลอดภัยทางสังคมและทางเศรษฐกิจอำนวยความสะดวกและส่งเสริมการค้าและการท่องเที่ยวชายแดน ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน และสนับสนุนการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการค้าท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อสนับสนุนภารกิจหลักของกรมศุลกากร และภารกิจตามแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดอุบลราชธานี

ผลการดำเนินการที่ผ่านมาพบว่าด่านศุลกากรช่องเม็กสามารถจัดเก็บรายได้เพิ่มขึ้นทุกปี จากสถิติการค้าชายแดนโดยเปรียบเทียบมูลค่าสินค้านำเข้า-ส่งออก ปีงบประมาณ พ.ศ.2555-2558 ของด่านศุลกากรช่องเม็ก มูลค่าการส่งออกสินค้ามีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่มูลค่าการนำเข้าสินค้า มีมูลค่าที่ไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 การเปรียบเทียบมูลค่าสินค้านำเข้า – ส่งออก 4 ปีงบประมาณ (พ.ศ.2555 –2558)
ของด่านศุลกากรช่องเม็ก
ที่มา: ด่านศุลกากรช่องเม็ก (2558: เว็บไซต์)

นอกจากช่วยจัดเก็บรายได้ให้รัฐแล้ว การจัดตั้งด่านศุลกากรช่องเม็ก ยังได้ช่วยให้เกิดการพัฒนาพื้นที่โดยรอบ เช่น มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค ระบบเส้นทางคมนาคมขนส่ง ให้มีความเจริญ การค้าขายมีระบบระเบียบมากขึ้น และนอกจากการควบคุมการลักลอบ การหลีกเลี่ยง และการกระทำผิดอื่นๆ ทางด้านการศุลกากรแล้ว ด่านศุลกากรช่องเม็กยังทำงานร่วมกันกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องอย่างบูรณาการ ในการบริการอำนวยความสะดวกและสอดส่องดูแลด้านความปลอดภัยของประชาชนและความมั่นคงของประเทศ เพื่อเป็นการให้เกิดความสมดุลระหว่างการให้บริการกับการป้องกันความมั่นคงของประเทศ

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาตลาดการค้าชายแดนค่อนข้างเป็นตลาดที่มีความอ่อนไหวต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หากความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นไปด้วยดีแล้ว สถานการณ์การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ก็จะสามารถขยายตัวได้อย่างต่อเนื่อง ตรงกันข้าม หากสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างประเทศที่จะสร้างความผันผวนและนำมาสู่ภาวะหดตัวของมูลค่าการค้า ดังนั้น จำเป็นต้องระมัดระวังต่อความอ่อนไหวของบริบททางการเมืองประกอบด้วย

นอกจากนี้โครงการพัฒนาพื้นที่ด้านพรมแดนช่องเม็ก ได้ส่งผลกระทบต่อการค้าชายและวิถีชาวบ้านของชุมชนบริเวณหน้าด่านพรมแดนช่องเม็ก โดยราษฎรบางส่วนคัดค้านประกาศจังหวัดอุบลราชธานี เรื่อง ให้ราษฎรเคลื่อนย้ายออกจากที่ราชพัสดุ ซึ่งเป็นพื้นที่บริเวณหน้าด่านพรมแดนช่องเม็ก เนื่องจากส่งผลให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน ไร้ที่อยู่อาศัย รวมทั้งทำให้การค้าขายหยุดชะงัก ซึ่งส่งผลให้เกิดภาระหนี้สิน (อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลปกครอง) (ภาคผนวก ก)

ดังนั้น การศึกษาแนวทางการพัฒนา ด่านศุลกากรช่องเม็ก นอกจากจะทำการศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กรแล้ว ยังจำเป็นต้องวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร ในการ

วิเคราะห์แนวโน้ม และทิศทางการพัฒนาการค้าชายแดน ด้านพรมแดนช่องเม็ก เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาองค์การให้สอดคล้องกับการพัฒนาการค้าชายแดน และจากปัญหาในเรื่องการเคลื่อนย้ายราษฎรออกจากพื้นที่ข้างต้น ได้กลายเป็นเงื่อนไขสำคัญในการพัฒนาการค้าชายแดน ด้านพรมแดนช่องเม็กด้วย เนื่องจากสถิติมูลค่าการส่งออกมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ ขณะที่ไม่สามารถพัฒนาพื้นที่ได้อันเนื่องจากติดเงื่อนไขความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งด้านศุลกากรช่องเม็กเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีความสำคัญในการร่วมพัฒนาพื้นที่ ปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงนำไปสู่คำถามการวิจัยว่า การพัฒนาด้านศุลกากรช่องเม็กจะเป็นไปในทิศทางใด จึงจะสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของประเทศ ในขณะเดียวกันสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

ในการศึกษาแนวทางในการพัฒนา ด้านศุลกากรช่องเม็ก ผู้ศึกษามีวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

- 1.2.1 ศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในองค์การ ที่มีผลต่อการพัฒนาของด้านศุลกากรช่องเม็ก
- 1.2.2 วิเคราะห์ทิศทางการพัฒนาการค้าชายแดน ด้านพรมแดนช่องเม็ก เพื่อกำหนดเป็นข้อเสนอแนะทางการพัฒนาด้านศุลกากรช่องเม็ก

1.3 คำถามการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนา ด้านศุลกากรช่องเม็ก ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามการวิจัย คือ “การพัฒนาด้านศุลกากรช่องเม็กจะมีทิศทางอย่างไร จึงจะตอบสนองต่อทิศทางการพัฒนาการค้าระหว่างประเทศ และสอดคล้องกับความต้องการการพัฒนาของประชาชนในพื้นที่”

1.4 ขอบเขตการวิจัย

- 1.4.1 ด้านเนื้อหา งานวิจัยนี้ จะทำการศึกษาแนวทางในการพัฒนาองค์การ ซึ่งหมายถึงด้านศุลกากรช่องเม็ก โดยวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์การทั้งภายในและภายนอก เพื่อนำมาวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาองค์การให้สอดคล้องกับการพัฒนาการค้าชายแดน โดยใช้กรอบแนวคิดการพัฒนาองค์การภาครัฐ
- 1.4.2 ด้านเวลา ศึกษาข้อมูลสถานการณ์หรือทิศทางการค้าชายแดนด้านศุลกากรช่องเม็ก ในช่วงปี พ.ศ. 2555 – 2558 เพื่อแยกทิศทางการพัฒนาตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านเวลาไว้ 2 ช่วง คือช่วงที่รัฐบาลมาจากการเลือกตั้ง และรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหาร ดังนี้

1.4.2.1 รัฐบาลมาจากการเลือกตั้ง ช่วงปี พ.ศ. 2555 – 2556

1.4.2.2 รัฐบาลที่มาจากการรัฐประหาร ช่วงปี พ.ศ. 2557 – 2558

- 1.4.3 ด้านสถานที่ องค์กรที่ศึกษาครั้งนี้เลือกศึกษาเฉพาะด้านศุลกากรช่องเม็ก ตำบลช่องเม็ก อำเภอสิริธร จังหวัดอุบลราชธานี และชุมชนบริเวณหน้าด่านพรมแดนช่องเม็ก เท่านั้น

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการศึกษาแนวทางในการพัฒนา ด้านศุลกากรช่องเม็ก ผู้ศึกษาคาดว่าผลที่จะได้จากการศึกษาครั้งนี้ คือ

1.5.1 ทราบถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการด้านศุลกากรช่องเม็ก

1.5.2 ทราบแนวทางในการพัฒนาด้านศุลกากรช่องเม็ก เพื่อเตรียมตัวในการรองรับการขยายตัวทางด้านการค้า และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศ

1.5.3 เป็นแนวทางให้แก่หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้สนใจ สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ไปปรับใช้ วางแผน และพัฒนาการค้า เพื่อให้เศรษฐกิจการค้าชายแดนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อสร้างสัมพันธอันดี ระหว่างประเทศ

1.6 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

1.6.1 ด้านศุลกากร ตามพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2480 หมายถึง ด้านที่ตั้งขึ้นไว้โดยกฎกระทรวง ณ ทางอนุมัติ เพื่อเก็บศุลกากรแก่ของที่ขนส่งโดยทางนั้น และเพื่อตรวจของด้วย

1.6.2 ด้านศุลกากรช่องเม็ก หมายถึง องค์กรของหน่วยงานส่วนภูมิภาคในสังกัดกรมศุลกากร ตั้งอยู่ที่บ้านช่องเม็ก ตำบลช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี ตามกฎกระทรวง กำหนดทำหรือที่สนามบินศุลกากร ทางอนุมัติ ด้านพรมแดน และด้านศุลกากร (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2555 ในงานวิจัยนี้ หมายถึง หน่วยงานที่ตั้งบริการประชาชน ณ จุดผ่านแดนถาวรช่องเม็กเท่านั้น ไม่รวมถึงจุดผ่อนปรนต่างๆ ในเขตความรับผิดชอบของด้านศุลกากรช่องเม็ก

1.6.3 ด้านพรมแดนช่องเม็ก ในงานวิจัยนี้ หมายถึง อาณาบริเวณชายแดนไทย - ลาว ตำบลช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี

1.6.4 การค้าชายแดน หมายถึง การค้าขาย แลกเปลี่ยนสินค้า กับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย ประเทศเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) และประเทศกัมพูชา โดยการส่งออกและนำเข้าผ่านทางจุดผ่านแดน ที่จัดตั้งขึ้นบริเวณชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างเป็นทางการ ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ภายใต้พระราชบัญญัติตรวจคนเข้าเมือง ได้แก่ จุดผ่านแดนถาวร จุดผ่านแดนชั่วคราว และจุดผ่อนปรน

1.6.5 เขตเศรษฐกิจพิเศษ หมายถึง เขตพื้นที่ที่จัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะตามกฎหมาย เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมสนับสนุน และอำนวยความสะดวก รวมทั้งให้สิทธิพิเศษบางประการในการดำเนินกิจการต่างๆ เช่น การอุตสาหกรรม การพาณิชย์กรรม การบริการ หรือกิจการอื่นใดที่เป็นประโยชน์แก่การเศรษฐกิจของประเทศ

1.6.6 แนวทางการพัฒนา ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง วิธีการที่จะดำเนินการสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

1.6.7 สภาพแวดล้อมภายในองค์กร ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง ปัจจัยภายในองค์กร ซึ่งได้แก่ ทรัพยากรและความสามารถของด้านศุลกากรช่องเม็ก

1.6.8 สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร หมายถึง ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง ปัจจัยภายนอกองค์กร ซึ่งได้แก่ ทรัพยากรและความสามารถของหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องทางด้านศุลกากรช่องเม็ก

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาด้านบุคลากรช่องเม็ก ว่าควรเป็นอย่างไรจึงจะสามารถตอบสนองต่อนโยบายการพัฒนาการค้าระหว่างประเทศ และสอดคล้องกับความต้องการการพัฒนาของพื้นที่ จึงจำเป็นต้องตรวจสอบแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์การภาครัฐ เพื่อทราบแนวทาง วิธีการวิเคราะห์องค์การ จากนั้น จึงทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับการค้าชายแดน ซึ่งเป็นบริบทของด้านบุคลากรช่องเม็ก เพื่อพิจารณาลักษณะการค้าชายแดน อันเกี่ยวข้องกับภารกิจทางด้านบุคลากร นำไปสู่การพยากรณ์ทิศทางการพัฒนาด้านบุคลากรช่องเม็ก ต่อไป ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละทฤษฎี ดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาองค์การภาครัฐ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนา ด้านบุคลากรช่องเม็ก มุ่งศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์การ เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา อุปสรรค และแนวโน้มสถานการณ์การค้าชายแดนช่องเม็ก เพื่อหาทิศทางการพัฒนา โดยใช้กรอบ SWOT Analysis ในการวิเคราะห์ ซึ่งเป็นเทคนิคที่ได้รับความนิยมใช้โดยทั่วไปในองค์การภาครัฐ ช่วยให้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์การ ให้เข้าใจได้ว่ามีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานขององค์การอย่างไร จุดแข็งขององค์การจะเป็นความสามารถภายในที่ถูกละเลยไปเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ในขณะที่จุดอ่อนขององค์การจะเป็นคุณลักษณะภายในที่อาจจะทำลายผลการดำเนินงาน โอกาสทางสภาพแวดล้อมจะเป็นสถานการณ์ที่ให้โอกาสเพื่อการบรรลุเป้าหมายขององค์การ ในทางกลับกันอุปสรรคทางสภาพแวดล้อมจะเป็นสถานการณ์ที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมายขององค์การ (พิศขามณญ์ นาคสุข, 2558: เว็บไซต์) มีรายละเอียด ดังนี้

2.1.1 การวิเคราะห์องค์การด้วย SWOT Analysis

อัลเบิร์ต ฮัมฟรีย์ (Albert Humphrey) ได้ชื่อว่าเป็นผู้ริเริ่มพัฒนาเครื่องมือทางการบริหารที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์การ เรียกว่า SWOT Analysis โดยนำเทคนิคนี้ มาแสดงในงานสัมมนาที่มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด หลักการสำคัญของ SWOT ก็คือการวิเคราะห์โดยการสำรวจจากสภาพการณ์ 2 ด้าน (เอกวินิต พรหมรักษา, 2558: เว็บไซต์) คือ สภาพการณ์ภายในและสภาพการณ์ภายนอก ดังนั้นการวิเคราะห์ SWOT จึงเรียกได้ว่าเป็นการวิเคราะห์สภาพการณ์ (Situation Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน เพื่อให้รู้ตนเอง (รู้เรา) รู้จักสภาพแวดล้อม (รู้เขา) ชัดเจน และวิเคราะห์โอกาส - อุปสรรค การวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ทั้งภายนอกและภายในองค์การ ซึ่งจะช่วยทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายนอกองค์การ ทั้งสิ่งที่ได้เกิดขึ้นแล้วและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต รวมทั้งผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ที่มีต่อองค์กรธุรกิจ และจุดแข็ง จุดอ่อน และความสามารถด้านต่างๆ ที่องค์กรมีอยู่ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อ

การกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดกลยุทธ์และการดำเนินตามกลยุทธ์ขององค์กรระดับองค์กรที่เหมาะสมต่อไป

เทคนิค SWOT Analysis เป็นเครื่องมือในการพิจารณาปัจจัยต่างๆ ที่องค์กรเผชิญ โดยในการอธิบายจะแบ่งเป็น 2 กลุ่มดังนี้

2.1.1.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน

การประเมินสภาพแวดล้อมภายในขององค์กร จะเกี่ยวกับการวิเคราะห์และพิจารณาทรัพยากรและความสามารถภายในองค์กรทุกๆ ด้าน เพื่อที่จะระบุจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรโดยเป้าหมายในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในมีรายละเอียด ดังนี้

จุดแข็งขององค์กร (S-Strengths) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ภายในองค์กรนั่นเอง ว่าปัจจัยใดภายในองค์กรที่เป็นข้อได้เปรียบหรือจุดเด่นที่ควรนำมาใช้ในการพัฒนา และควรดำรงไว้เพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กร

จุดอ่อนขององค์กร (W-Weaknesses) เป็นการวิเคราะห์ ปัจจัยภายในจากมุมมอง ของผู้ที่อยู่ภายในองค์กรนั้นๆ เองว่าปัจจัยใดภายในองค์กรที่เป็นจุดด้อย ข้อเสียเปรียบที่ควรปรับปรุงให้ดีขึ้นหรือขจัดให้หมดไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กร

แหล่งที่มาเบื้องต้นของข้อมูลเพื่อการประเมินสภาพแวดล้อมภายใน คือระบบข้อมูลเพื่อการบริหาร ที่ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งในด้านโครงสร้างระบบ ระเบียบ วิธีปฏิบัติงาน บรรยากาศในการทำงานและทรัพยากรในการบริหาร (คน เงิน วัสดุ การจัดการ) รวมถึงการพิจารณาผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ขององค์กรเพื่อที่จะเข้าใจสถานการณ์และผลกลยุทธ์ก่อนหน้านี้ด้วย ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้เครื่องมือที่นิยมใช้ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในขององค์กร คือ แนวคิด McKinsey 7s Framework และ แนวคิด Balance Scorecard ดังนี้

1) แนวคิด McKinsey 7s Framework

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในขององค์กร โดยส่วนใหญ่ มักใช้วิธีวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิด McKinsey 7s Framework ซึ่งคิดค้นโดยบริษัท McKinsey ซึ่ง 7S's McKinsey Model ถูกพัฒนาขึ้นมา เพื่อการวิเคราะห์ทางการบริหาร โดยมีแนวคิด คือ ความมีประสิทธิภาพขององค์กรจากความเกี่ยวพันระหว่างปัจจัยทางองค์กรหลายอย่าง

องค์ประกอบของ 7S's McKinsey ประกอบด้วยส่วนต่างๆ ขององค์กรรวม 7 องค์ประกอบ (สมยศ นาวิการ, 2538) ดังนี้

1.1) กลยุทธ์ (Strategy) การบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้บริหารตอบคำถามที่สำคัญ อาทิ องค์กรอยู่ที่ไหนในขณะนี้ องค์กรมีเป้าหมายอยู่ที่ไหน พันธกิจของเราคืออะไร พันธกิจของเราควรจะเป็นอะไร และใครเป็นผู้รับบริการของเรา

1.2) โครงสร้าง (Structure) คือโครงสร้างที่ได้ตั้งขึ้นเพื่อชี้ให้เห็นว่า ใครเป็นหัวหน้าใคร ใครต้องรายงานใคร และหน้าที่ของงานคืออะไร โดยมีการรับบุคลากรให้เข้ามาทำงานร่วมกันในฝ่ายต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้

1.3) ระบบและวิธีการ (System) การจัดระบบการทำงาน (Working System) หรือกิจกรรมและขั้นตอนในการปฏิบัติงานของบุคลากรในหน้าที่ต่างๆ เช่น ระบบบัญชี/การเงิน (Accounting/Financial System) ระบบพัสดุ (Supply System) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

(Information Technology System) ระบบการติดตาม/ประเมินผล (Monitoring/ Evaluation System) เป็นต้น

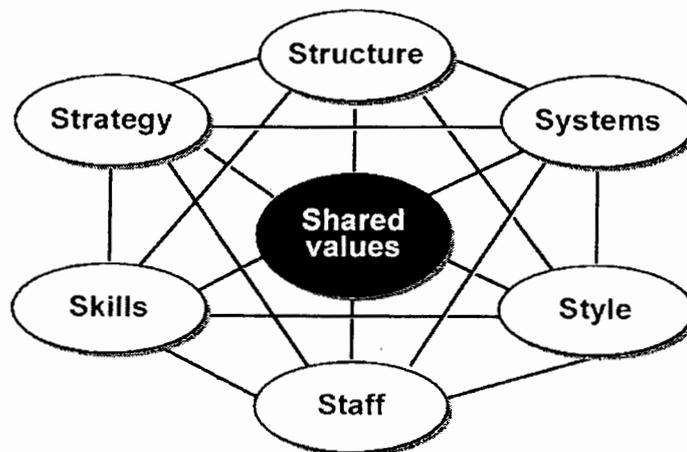
1.4) ลักษณะการบริหาร (Style) แบบแผนพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของผู้บริหารเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของสภาพแวดล้อมภายในองค์กร พบว่าความเป็นผู้นำขององค์กร จะมีบทบาทที่สำคัญต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวขององค์กร

1.5) คนหรือพนักงาน (Staff) บุคลากรหรือพนักงาน รวมถึงสมรรถภาพของพนักงาน คุณลักษณะ การคัดเลือกและจัดวางบุคลากรด้วย

1.6) ทักษะ (Skill) ทักษะในการปฏิบัติงานของทรัพยากรบุคคลแบ่งเป็นทักษะด้านงานอาชีพ (Occupational Skills) เป็นทักษะที่จะทำให้บุคลากรสามารถปฏิบัติในตำแหน่งหน้าที่ได้ ตามหน้าที่ และลักษณะงานที่รับผิดชอบซึ่งคงต้องอยู่บนพื้นฐานการศึกษา หรือได้รับการอบรมเพิ่มเติม และทักษะ ความถนัด หรือความชาญฉลาดพิเศษ (Aptitudes and special talents) ที่ทำให้พนักงานนั้นๆ โดดเด่นกว่าคนอื่น

1.7) ค่านิยมร่วม (Shared values) ค่านิยมและบรรทัดฐาน ที่ยึดถือร่วมกันโดยสมาชิกขององค์กร ที่ได้กลายเป็นรากฐานของระบบการบริหารและวิธีการปฏิบัติของบุคลากรและผู้บริหารภายในองค์กร หรืออาจเรียกว่าวัฒนธรรมองค์กร รากฐานของวัฒนธรรมองค์กร ก็คือความเชื่อ ค่านิยมของบุคลากรที่ไปในทิศทางเดียวกัน

โดยสาระสำคัญของแนวความคิดของ McKinsey ชี้ให้เห็นว่า กลยุทธ์จะถูกดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อเมื่อ S ทั้งเจ็ดตัว ต้องสอดคล้องกัน ตัวแปรทางองค์กรอื่น หกตัว จะต้องสอดคล้องและสนับสนุนกลยุทธ์ ซึ่งค่านิยมร่วม ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญมากขององค์กร เพราะจะแสดงถึงความเชื่อปรัชญาและอุดมการณ์ที่สำคัญขององค์กร และเป็นพื้นฐานของแนวคิดที่ว่า เราคือใคร เราทำอะไร เราจะมุ่งไปที่ไหน และเราใช้หลักการอะไรเพื่อไปสู่ที่นั่น

ภาพที่ 2.1 องค์ประกอบของ McKinsey 7s Framework
ที่มา: เอกวินิต พรหมรักษา (2558: เว็บไซต์)

อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กร ตามกรอบแนวคิด McKinsey 7s Framework ก็คือการขัดแย้งกันเองในแต่ละ S (เอกวินิต พรหมรักษา, 2555) ผู้ที่สนใจศึกษาอาจจะต้องใช้การวิเคราะห์ในรูปแบบอื่นควบคู่ไปด้วย

2) แนวคิด Balanced Scorecard

Balanced Scorecard (BSC) คือ ระบบหรือกระบวนการในการบริหารงาน ชนิดหนึ่งที่อาศัยการกำหนดตัวชี้วัด (KPI) เป็นกลไกสำคัญ Kaplan และ Norton ได้ให้นิยามล่าสุดของ Balanced Scorecard ไว้ว่า “เป็นเครื่องมือทางด้านการจัดการที่ช่วยในการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ (Strategic Implementation) โดยอาศัยการวัดหรือประเมิน (Measurement) ที่จะช่วยทำให้องค์กรเกิดความสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และมุ่งเน้นในสิ่งที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร (Alignment and focused)” (กฤษณี มหาวิทยาลัย, 2546)

แนวคิดแบบ Balanced Scorecard เกิดจาก Professor Robert Kaplan อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย Harvard และ Dr. David Norton ที่ปรึกษาทางด้านการจัดการ โดยทั้งสองได้ศึกษาและสำรวจถึงสาเหตุของการที่ตลาดหุ้นของอเมริกาประสบปัญหาใน ปี ค.ศ.1987 และพบว่าองค์กรส่วนใหญ่ในอเมริกา นิยมใช้แต่ตัวชี้วัดด้านการเงินเป็นหลัก ทั้งสองจึงได้เสนอแนวคิดในเรื่องของการประเมินผลองค์กร โดยพิจารณาตัวชี้วัดในสี่มุมมอง (Perspectives) แทนการพิจารณาเฉพาะมุมมองด้านการเงินเพียงอย่างเดียว

Balanced Scorecard ประกอบด้วยมุมมอง (Perspectives) 4 ด้าน คือ มุมมองด้านการเงิน (Financial Perspective) มุมมองด้านลูกค้า (Customer Perspective) มุมมองด้านกระบวนการภายใน (Internal Process Perspective) และมุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา (Learning and Growth Perspective) มุมมองทุกด้านจะมีวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ขององค์กรเป็นศูนย์กลาง ในแต่ละด้านประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ (กฤษณี มหาวิทยาลัย, 2546) คือ

2.1) วัตถุประสงค์ (Objective) คือสิ่งที่องค์กรมุ่งหวังหรือต้องการที่จะบรรลุในแต่ละด้าน

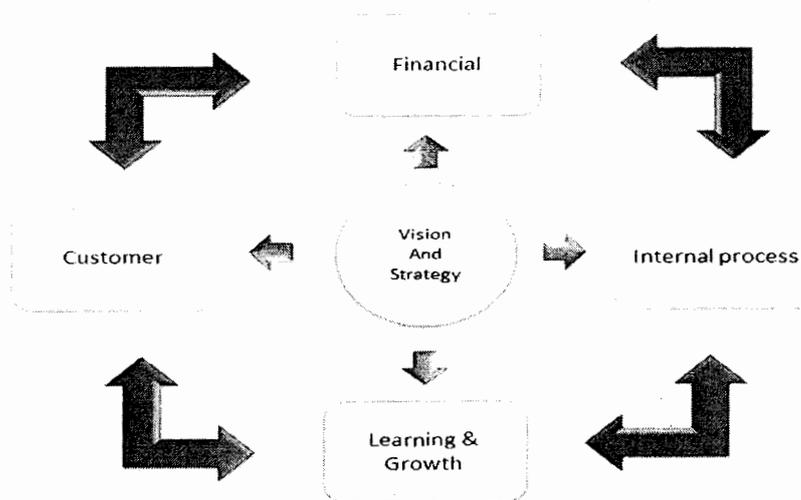
2.2) ตัวชี้วัด (Measures หรือ Key Performance Indicators) คือ ตัวชี้วัดของวัตถุประสงค์ในแต่ละด้าน และตัวชี้วัดเหล่านี้จะเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวัดว่า องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ในแต่ละด้านหรือไม่

2.3) เป้าหมาย (Target) คือ เป้าหมายหรือตัวเลขที่องค์กรต้องการจะบรรลุในตัวชี้วัดแต่ละประการ

2.4) แผนงาน โครงการ หรือ กิจกรรม (Initiatives) ที่องค์กรจะจัดทำเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดขึ้นโดยในขั้นนี้ยังไม่ใช่แผนปฏิบัติการที่จะทำ แต่เป็นเพียงแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม เบื้องต้นที่ต้องทำเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

Balanced Scorecard จะช่วยให้มีการนำกลยุทธ์ขององค์กร ไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมเนื่องจากการจัดทำ Balanced Scorecard ต้องเริ่มต้นด้วยกระบวนการด้านกลยุทธ์ก่อน คือการวิเคราะห์ด้านกลยุทธ์ และการจัดทำกลยุทธ์ขององค์กร เพื่อให้ได้กลยุทธ์หลักขององค์กร (Strategic Themes) การจัดทำแผนที่ทางกลยุทธ์ (Strategy Map) ซึ่งจะเป็นแผนที่ที่แสดงความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผลของวัตถุประสงค์ต่างๆ ภายใต้มุมมองของ Balanced Scorecard

ทั้ง 4 ด้าน (มุมมองด้านการเงิน มุมมองด้านลูกค้า มุมมองด้านกระบวนการภายใน และมุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา) โดยวัตถุประสงค์เหล่านี้ ต้องสอดคล้องและสนับสนุน ต่อกวิสัยทัศน์และกลยุทธ์หลักขององค์กร จากนั้นจึงกำหนดตัวชี้วัดเป้าหมาย และแผนงานโครงการ กิจกรรมของวัตถุประสงค์แต่ละประการ จึงจะถือว่าเสร็จสิ้นกระบวนการในการพัฒนา Balanced Scorecard ในระดับองค์กร (Corporate Scorecard)

ภาพที่ 2.2 องค์ประกอบของ Balanced Scorecard
ที่มา: เอกวินิต พรหมรักษา (2558: เว็บไซต์)

อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดของการวิเคราะห์ตามกรอบของ Balanced Scorecard (BSC) ก็คือการประเมินผลจะต้องมีความสมดุลในมิติต่างๆ หรือหากมีตัวชี้วัดหรือตัวเลขมากเกินไป อาจจะทำให้ประสิทธิภาพของเครื่องมือลดลง รวมทั้งจะต้องมีการทบทวนอย่างต่อเนื่อง (เอกวินิต พรหมรักษา, 2558: เว็บไซต์)

2.1.1.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร

การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรจะเกี่ยวกับการวิเคราะห์และพิจารณาทรัพยากรและความสามารถภายนอกองค์กรทุกๆ ด้าน เพื่อที่จะระบุปัญหาอุปสรรคและโอกาสในการพัฒนาองค์กรโดยเป้าหมายในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกมีรายละเอียด ดังนี้

โอกาสทางสภาพแวดล้อม (O-Opportunities) เป็นการวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายนอกองค์กร ปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบต่อประโยชน์ ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำเนินการขององค์กรในระดับมหภาค และองค์กรสามารถฉวยข้อดีเหล่านี้ มาเสริมสร้างให้หน่วยงานเข้มแข็งขึ้นได้

อุปสรรคทางสภาพแวดล้อม (T-Threats) เป็นการวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายนอกองค์กร ปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบต่อในระดับมหภาค ในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางตรง และทางอ้อม ซึ่งองค์กรอาจต้องหลีกเลี่ยงหรือปรับสภาพองค์กรให้มีความแข็งแกร่งพร้อมที่จะเผชิญ แรงกระทบดังกล่าวได้

ภายใต้การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรนั้น สามารถค้นหาโอกาสและอุปสรรคดำเนินงานขององค์กรที่ได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจทั้งในและระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กร เช่น อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ นโยบายการเงิน การงบประมาณ สภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น ระดับการศึกษาและอัตราผู้หนังสือของประชาชน การตั้งถิ่นฐานและการอพยพของประชาชนลักษณะชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อและวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมทางการเมือง เช่นพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา มติคณะรัฐมนตรี และสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี หมายถึงกรรมวิธีใหม่ๆและพัฒนาการทางด้าน ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้เครื่องมือที่นิยมใช้ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร คือ ตัวแบบ PEST (LE) Analysis ดังนี้

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร ตามกรอบแนวคิด PEST (LE) ซึ่งเป็นแนวคิดของ Thomas L. Wheelen and J. David Hunger เป็นอีกหนึ่งในเครื่องมือสำคัญในการวิเคราะห์แผนงานองค์กรในภาพรวม องค์กรธุรกิจหลายองค์กรประยุกต์ใช้ PEST (LE) เพื่อวิเคราะห์ภาพรวมและแนวโน้มด้านการตลาด ตลอดจนปัจจัยที่จะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงองค์กรในอนาคต (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2558: เว็บไซต์)

องค์ประกอบของ PEST (LE) Analysis ได้แก่

(1) P – Political การเมือง ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมืองที่อาจส่งผลกระทบต่อองค์กร อาทิ ทุนสนับสนุนจากรัฐบาล กลุ่มคนในระดับท้องถิ่น ชาติ และนานาชาติที่อาจมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาล สงคราม ความขัดแย้ง หรือการก่อการร้ายการเปลี่ยนแปลงภายในรัฐบาลนโยบายการเมืองภายในประเทศ ความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างประเทศ เป็นต้น

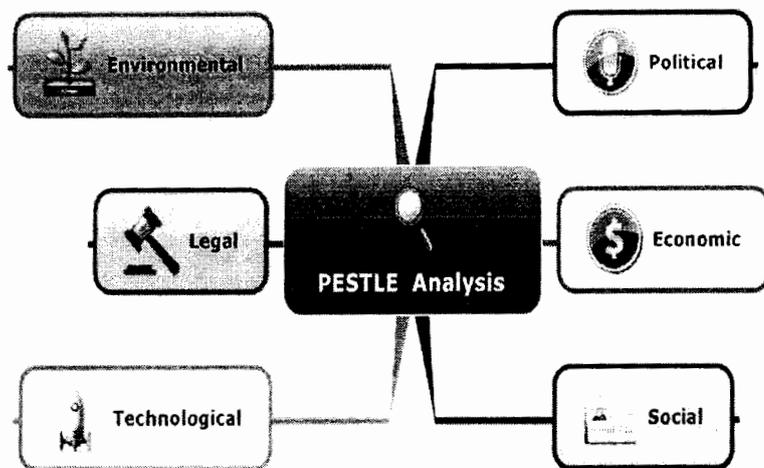
(2) E – Economic เศรษฐกิจ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ ที่อาจส่งผลกระทบต่อองค์กร อาทิ ภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันภายในประเทศที่ตั้งขององค์กรแนวโน้มเศรษฐกิจภายในและต่างประเทศประเด็นต่างๆ ไป เกี่ยวกับการจัดเก็บภาษี อัตราดอกเบี้ย อัตราแลกเปลี่ยนและภาวะเงินเฟ้อประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประชากรศาสตร์ เช่น รายได้และอัตราการว่างงานการค้าระหว่างประเทศ เช่น อัตราส่วนการนำเข้า/ส่งออก เป็นต้น

(3) S – Sociological สังคม ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสังคมที่อาจส่งผลกระทบต่อองค์กร อาทิ สื่อ โดยเฉพาะการนำเสนอข้อมูลข่าวที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปัจจัยทางประชากรศาสตร์ เช่น อายุ เชื้อชาติ ขนาดครอบครัว และชาติพันธุ์รูปแบบในการดำเนินชีวิตทัศนคติทางสังคม ที่มีผลต่อรูปแบบของกิจกรรม ผลิตภัณฑ์และบริการ ที่องค์กรดำเนินการ สุขภาพประชากร อายุขัยเฉลี่ยและมาตรฐานการครองชีพการเปลี่ยนแปลงใดๆ ในกิจกรรมสันตนาการที่เป็นที่นิยมในสังคม เป็นต้น

(4) T – Technical เทคโนโลยี ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีที่อาจส่งผลกระทบต่อองค์กร อาทิ เทคโนโลยีที่องค์กรใช้ในการผลิต และบริการจำเป็นต้องพัฒนาปรับปรุงหรือไม่ และผลกระทบของเทคโนโลยีใหม่ๆ ต่อกระบวนการผลิตสัญญาอนุญาต สิทธิบัตร ทรัพย์สินทางปัญญานวัตกรรมทางเทคโนโลยี การประดิษฐ์ และการค้นพบใหม่ๆ แหล่งพลังงานและเชื้อเพลิงใหม่ที่สามารถใช้ในการผลิต และบริการความก้าวหน้าของอินเทอร์เน็ต และเครือข่ายการสื่อสาร เป็นต้น

(5) L – Legal กฎหมาย ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายที่อาจส่งผลกระทบต่อองค์กร อาทิ การเปลี่ยนแปลงทางกฎหมาย เช่น กฎหมายการจ้างงาน กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อม และกฎหมายการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นต้น

(6) E – Environmental สภาพแวดล้อม ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมที่อาจส่งผลกระทบต่อองค์กร อาทิ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนิเวศวิทยา เช่น ที่ตั้งขององค์กร ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับชาติและนานาชาติ เช่น ปรากฏการณ์เอลนีโญ สึนามิ สภาพแวดล้อมภายในองค์กร เช่น รูปแบบของการบริหารจัดการองค์กร ความสัมพันธ์ของพนักงาน วัฒนธรรมองค์กร ทศนคติของพนักงาน เป็นต้น

ภาพที่ 2.3 องค์ประกอบของ PEST (LE) Analysis

2.1.2 การวิเคราะห์กลยุทธ์ด้วย SWOT MATRIX

การวิเคราะห์ SWOT MATRIX เป็นเมทริกซ์หลักที่แสดงถึง โอกาสและอุปสรรค จากภายนอกองค์กรที่สัมพันธ์กับจุดแข็ง และจุดอ่อนภายในองค์กรโดยมีทางเลือกของกลยุทธ์ 4 ทางเลือก ซึ่งเกิดจากการจับคู่ระหว่างปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในดังนี้

2.1.2.1 กลยุทธ์ SO (Strengths-Opportunities) เป็นกลยุทธ์ที่เกิดจากการเอาจุดแข็งขององค์กรไม่ว่าจะเป็นด้านใดก็ตามไปรวมกับโอกาสที่ดีจากภายนอกที่เหมาะสม เป็นกลยุทธ์ที่ทุกองค์กรแสวงหาและต้องการสร้างให้เกิดอย่างเต็มที่เพื่อปกป้องจุดแข็งของตนเองและนำโอกาสที่ดีจากภายนอกองค์กรมาใช้

2.1.2.2 กลยุทธ์ WO (Weaknesses-Opportunities) เป็นกลยุทธ์ที่พยายามแก้ไขจุดอ่อนขององค์กรหรือสินค้าของตน เพื่อตอบสนองต่อโอกาสดีที่มีอยู่ในตลาด เพื่อพัฒนาให้เกิดประโยชน์ ถ้าบริษัทละเลยการแก้ไขจุดอ่อนและฉวยโอกาสนี้ ก็จะทำให้คู่แข่งล้ำหน้าไปได้ กลยุทธ์ในส่วนนี้จะช่วยในการกำหนดวิธีการปรับปรุงจุดอ่อนแล้วเปลี่ยนเป็นจุดแข็ง และเป็นการแก้ไขจุดอ่อนเพื่อสร้างข้อได้เปรียบจากโอกาส

2.1.2.3 กลยุทธ์ ST (Strengths - Threats) เป็นกลยุทธ์ที่เอาจุดแข็งขององค์กรมาจับคู่กับอุปสรรคจากภายนอก เพื่อต่อสู้กับอุปสรรคนั้น จุดมุ่งหมายคือเพิ่มความเข้มแข็งสูงสุด และลดอุปสรรคให้ต่ำสุด หรือเปลี่ยนอุปสรรคให้เป็นโอกาส องค์กรอาจใช้จุดแข็งด้านเทคโนโลยี การเงิน การบริหารจัดการ หรือการตลาด เพื่อขจัดอุปสรรค

2.1.2.4 กลยุทธ์ WT (Weaknesses - Threats) เป็นกลยุทธ์ที่จับคู่ระหว่างจุดอ่อนขององค์กรกับอุปสรรคจากภายนอกที่ตรงกัน จุดประสงค์เพื่อลดทอนจุดอ่อนภายในและอุปสรรคภายนอก โดยองค์กรอาจใช้วิธีการลดค่าใช้จ่าย หรือเลิกดำเนินการในสิ่งที่ไม่คุ้มค่า เพื่อความอยู่รอด

<i>Internal Factors</i>	Strengths (S)	Weaknesses (W)
<i>External Factors</i>	SO Strategies Generate strategies here that use strengths to take advantage of opportunities	WO Strategies Generate strategies here that take advantage of opportunities by overcoming weaknesses
Opportunities (O)		
Threats (T)	ST Strategies Generate strategies here that use strengths to avoid threats	WT Strategies Generate strategies here that use minimize weaknesses and avoid threats

ภาพที่ 2.4 SWOT MATRIX

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการค้าชายแดน

การค้าชายแดน เป็นการค้าที่เกิดขึ้นจากการไหลของสินค้าและบริการข้ามระหว่างพรมแดนของประเทศอย่างถูกกฎหมาย ซึ่งการค้าชายแดนเกิดขึ้นจากความแตกต่างของสินค้าและราคาของสองประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกัน จากอัตราภาษี และค่าของเงินที่แตกต่างกัน จึงเกิดการซื้อขายแลกเปลี่ยน ทำให้มองเป็นลักษณะการส่งออกและนำเข้า มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันมากขึ้น

2.2.1 ความหมายของการค้าชายแดน

2.2.1.1 การค้าชายแดน หมายถึง การค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ มาเลเซีย เมียนมาร์ สปป.ลาว และ กัมพูชา โดยการส่งออกและนำเข้าผ่านทางจุดผ่านแดน ที่จัดตั้งขึ้นบริเวณชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน อย่างเป็นทางการ ตามประกาศกระทรวงมหาดไทยภายใต้พระราชบัญญัติตรวจคนเข้าเมือง ได้แก่ จุดผ่านแดนถาวร จุดผ่านแดนชั่วคราว และจุดผ่อนปรน (กรมการค้าต่างประเทศ, 2559: เว็บไซต์)

2.2.1.2 จุดผ่านแดนถาวร คือ จุดที่เปิดเพื่อให้สามารถทำการค้าได้ทุกวันไม่จำกัดประเภทสินค้าและปริมาณ เป็นด่านขนาดใหญ่ มีปริมาณการค้ามาก และมีเส้นทางคมนาคมที่สะดวก (กรมการค้าต่างประเทศ, 2559: เว็บไซต์)

2.2.1.3 จุดผ่านแดนชั่วคราว คือ จุดที่เปิดเฉพาะกิจเพื่อการขนย้ายสินค้าหรือวัสดุ ก่อสร้างของบริษัท ที่ได้รับสัมปทานในประเทศเพื่อนบ้าน เมื่อเสร็จภารกิจก็จะปิดจุดผ่านแดนชั่วคราว นี้ลง (กรมการค้าต่างประเทศ, 2559: เว็บไซต์)

2.2.1.4 จุดผ่อนปรน คือ จุดที่เปิดเพื่อให้ประชาชนบริเวณชายแดนสามารถติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยน ผลผลิตของตนและสินค้าอุปโภค บริโภคเล็กๆ น้อยๆ ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน (กรมการค้าต่างประเทศ, 2559: เว็บไซต์)

2.2.1.5 การค้าผ่านแดน หมายถึง การค้าที่อาศัยประเทศเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกัน แล้วผ่านไปยังอีกประเทศหนึ่ง การค้าในรูปแบบนี้ประเทศไทยได้ทำความตกลง กับประเทศเพื่อนบ้านเพียงประเทศเดียวเท่านั้น คือสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตามความ ตกลงว่าด้วยการส่งทางถนนระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยและรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อส่งเสริมและกระชับความสัมพันธ์ฉันมิตรและฉันเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดระหว่างประเทศทั้งสองและพัฒนาการขนส่งสินค้าและผู้โดยสาร อำนวยความสะดวกให้แก่กันและกัน โดยการขนส่งสินค้าผ่านดินแดนของอีกฝ่ายหนึ่งไปยังประเทศที่สาม หรือในทางกลับกันจากประเทศที่สามผ่านดินแดนของภาคีสัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไปยังดินแดนของภาคีสัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้ ไม่รวมถึงการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารระหว่างจุดภายในดินแดนของภาคีสัญญา คือการค้าชายแดนที่อาศัยการขนส่งข้ามเขตแดนทางบกผ่านดินแดนของประเทศเพื่อนบ้านที่มีชายแดนติดกัน ไปสู่ประเทศที่สาม (ด้านศุลกากรอรัญประเทศ, 2559: เว็บไซต์)

2.2.2 ทิศทางการพัฒนาการค้าชายแดน ตามงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนา ด้านศุลกากรช่องเม็ก ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในช่วงปี พ.ศ. 2542-2558 เพื่อนำมาศึกษาถึงทิศทางการพัฒนาการด้านศุลกากรช่องเม็ก พบว่า การค้าชายแดนส่วนใหญ่เป็นลักษณะขายส่งมากกว่าการขายปลีก สินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภค บริโภค ไม่มีการเก็บสถิติที่ชัดเจน ด้วยลักษณะที่เปรียบเสมือนบ้านพี่เมืองน้อง มีภาษาวัฒนธรรมใกล้เคียงกันของชุมชนทั้งสองฝั่งตามแนวชายแดน ทำให้เกิดความไว้นื้อเชื่อใจกัน การค้าขายจึงไม่ค่อยมีปัญหาต่อกันมากนัก ในส่วนของการค้าชายแดนไทย - ลาว นั้น สปป.ลาว ยังพึ่งพิงการค้าจากภายนอก โดยเฉพาะกับประเทศไทย จึงทำให้ สปป.ลาว ขาดดุลการค้ากับประเทศไทย แต่จุดเด่นของ สปป.ลาว คือความอุดมสมบูรณ์ ทำให้มีสินค้าเกษตรเป็นจำนวนมาก การค้าขายกับไทยส่วนใหญ่จึงเป็นสินค้าเกษตร นอกจากนี้ สปป.ลาว ยังเป็นพื้นที่ ที่เป็นจุดเชื่อมโยงไปยังประเทศต่างๆ ได้ จึงสามารถช่วยให้ประเทศไทยใช้เส้นทางในการค้าขายไปยังต่างประเทศทำให้ต้นทุนด้านขนส่งต่ำลงได้ (ประชา แซ่จ้าว, 2552)

เมื่อการค้าเริ่มเป็นระบบเชิงพาณิชย์มากขึ้น ผลประโยชน์ส่วนใหญ่จึงตกอยู่กับบริษัทขนาดใหญ่หรือบริษัทข้ามชาติ ทำให้เกิดการผูกขาด ส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อผู้ค้ารายเล็ก จากงานวิจัยของ ประชา แซ่จ้าว (2552) ศึกษาเรื่องพัฒนาการและความสัมพันธ์ทางการค้าชายแดนไทย-ลาว ภายใต้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง พบว่า ผลกระทบจากผู้ค้ารายใหญ่ ทำให้ผู้ประกอบการรายเล็กตามแนวชายแดนได้ล้มเลิกอาชีพค้าขายตามแนวชายแดนและหันกลับไปประกอบอาชีพเกษตรกรรมเช่นเดิม บางรายก็ผันตัวเองเป็นแรงงานในโรงงาน

อุตสาหกรรมของบริษัทใหญ่ ส่วนบางรายก็ปรับตัวอยู่ได้ด้วยการเปลี่ยนกิจการ เช่น กิจการร้านอาหาร กิจการด้านท่องเที่ยว เป็นต้น

นอกจากนี้การค้าขายแดนยังคงมีปัญหาอุปสรรค ที่ทั้งสองฝ่ายต้องร่วมกันแก้ไข จากงานวิจัยของ สาหรัย ปัญญา (2556) ศึกษาวิจัยเรื่องการค้าขายแดนแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบว่า ปัญหาการค้าขายแดนส่วนใหญ่เป็นปัญหาด้านภาษา กฎ ระเบียบ ระหว่างประเทศ คุณภาพของสินค้าและบริการ และได้ให้ข้อเสนอแนะว่าภายหลังปี 2558 ทุกประเทศในอาเซียนจะเข้าเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) การค้าขายแดน จะมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น ดังนั้นทั้งภาครัฐและเอกชนจะต้องมีการเตรียมความพร้อมและปรับตัว ภาคเอกชนควรศึกษาในเรื่องภาษา กฎระเบียบต่างๆ ระหว่างประเทศ เตรียมความพร้อมในการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการ มีการพัฒนาฝีมือแรงงาน ในส่วนของภาครัฐควรมีการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีนโยบายด้านภาษีเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของประเทศ จัดเตรียมเงินทุนเพื่อการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ และมีการควบคุมการลักลอบ หลีกเลี่ยงสินค้าหนีภาษีให้เข้มงวด

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลิตา รัตสาร (2556) ที่ศึกษาเรื่องศักยภาพการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าระหว่างไทย -ลาว กรณีศึกษาจังหวัดนครพนม - แขวงคำม่วน และจังหวัดเชียงราย - แขวงบ่อแก้ว ให้ข้อเสนอแนะว่า รัฐบาลทั้งสองฝ่ายควรพิจารณาทบทวนมาตรการการค้าในด้านต่างๆ อัตราภาษีศุลกากรสินค้าบางประเภทให้อยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมไม่สร้างกฎเกณฑ์ที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการลงทุนและมีการควบคุมในสินค้าบางประเภท และมีการเผยแพร่ความรู้ให้กับผู้ประกอบการในด้านการนำเข้าส่งออก ให้ทราบถึงกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ และนอกจากนี้ควรมีความสัมพันธ์และประสานงานกันอย่างใกล้ชิดในระดับเจ้าหน้าที่ของทั้งสองฝ่าย เพื่อให้สามารถทำความเข้าใจและแก้ปัญหาได้อย่างทันท่วงที

การค้าระหว่างประเทศในปัจจุบัน มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วและมีการแข่งขันขึ้นเรื่อยๆ ความสะดวกรวดเร็วเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเอื้อประโยชน์ต่อการค้าระหว่างประเทศทั้งการนำเข้าและส่งออกสินค้าต่างๆ การพัฒนาการค้าขายแดน หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ควรมีพัฒนาองค์การของตนเองให้มีศักยภาพ ในการรองรับการเจริญเติบโตของการค้า เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยสามารถช่วยแก้ปัญหาและขจัดอุปสรรคต่างๆ ของการค้าในธุรกิจได้ในระยะยาว ดังเช่นงานวิจัยของ ศักดิ์ ยศธแสนย์ (2542) ได้ศึกษาเรื่อง การปรับตัวขององค์การ กรณีศึกษาการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในกรมศุลกากร พบว่า การนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในกรมศุลกากร ช่วยทำให้มีการพัฒนาระบบการทำงานบริการ เพื่อตอบสนองผู้ประกอบการโดยการปรับบทบาท ภารกิจ เป้าหมายและทิศทางดำเนินงาน เพื่อพัฒนางานด้านบริการการนำเข้า การส่งออก และส่งเสริมระบบการส่งสินค้าออกให้มากขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ซึ่งเป็นงานวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์การ ที่มีผลต่อการพัฒนาการค้าขายแดน โดย งานวิจัยของ ศักดิ์ ยศธแสนย์ (2542) ได้กล่าวถึง สภาพแวดล้อมภายในองค์การ ในเรื่องของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาองค์การ ขณะที่อีก 3 งานวิจัย ได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมภายนอกองค์การ โดยงานวิจัยของ สาหรัย ปัญญา (2556); ชลิตา รัตสาร (2556) ได้กล่าวถึง การปรับตัวของภาครัฐ ภาคเอกชน ในการเตรียมรับการพัฒนาการค้าขายแดน และงานวิจัยของ ประชา แซ่จ้าว (2552) ได้กล่าวถึง ผลกระทบของการ

พัฒนาการค้าชายแดนต่อผู้ประกอบการรายย่อย ผู้วิจัยสรุปประเด็นที่ต้องคำนึงถึงในการศึกษาเกี่ยวกับการค้าชายแดน ได้ดังนี้

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดน ได้แก่

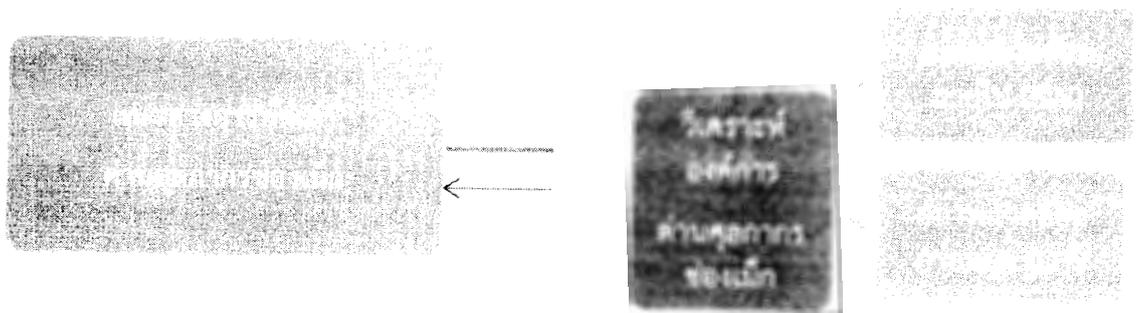
- (1) ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างประเทศ (สาหร่าย ปีญญา, 2556)
- (2) กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ พิธีการและอัตราภาษีนำเข้า ส่งออก (สาหร่าย ปีญญา, 2556; ชลิตา รัตสาร, 2556)
- (3) ผลประโยชน์ของผู้ประกอบการรายใหญ่ (ประชา แซ่จ้าว, 2552)
- (4) ความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนทั้งสองประเทศ (ชลิตา รัตสาร, 2556)
- (5) เงินทุนในการส่งเสริมและพัฒนา (สาหร่าย ปีญญา, 2556)
- (6) โครงการขนาดใหญ่ของรัฐอาจส่งผลกระทบต่อกลุ่มคนในท้องถิ่น (ประชา แซ่จ้าว, 2552)

(7) การพัฒนาองค์การที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน (ศักดิ์ ยศธแสนย์, 2542)

ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐและภาคเอกชน ได้แก่

- (1) ภาครัฐและเอกชนควรเตรียมความพร้อมและการปรับตัว เช่น การศึกษาเรื่องภาษา เรื่องกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ
- (2) มีนโยบายด้านภาษีเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของประเทศ
- (3) จัดเตรียมเงินทุนในการส่งเสริมและพัฒนา
- (4) สร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งในระดับรัฐต่อรัฐ และในระดับชุมชน ท้องถิ่น ระหว่างประเทศ
- (5) ในการพัฒนาต้องให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้ค้ารายย่อย และผู้ค้าในท้องถิ่นด้วย
- (6) มีการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องของกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ รวมถึงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

2.3 กรอบแนวคิด

ภาพที่ 2.5 กรอบแนวคิด แนวทางการพัฒนา ด้านศุลกากรช่องเม็ก

จากกรอบแนวคิด ตามภาพที่ 2.5 การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาด้านศุลกากรช่องเม็ก ผู้ศึกษามีกรอบแนวคิดในการศึกษา คือ เพื่อให้ทราบถึงทิศทาง หรือแนวโน้มในการพัฒนา ด้านศุลกากรช่องเม็ก ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์องค์การ โดยใช้เครื่องมือ SWOT Analysis เพื่อศึกษาถึงสภาพแวดล้อม

ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ว่ามีปัจจัยอะไรบ้าง ที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรค เพื่อหาแนวทางการพัฒนา โดยการวิเคราะห์ดังนี้

2.3.1 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กร เพื่อหาจุดแข็ง และจุดอ่อนขององค์กร โดยใช้เครื่องมือ 7S Framework และ Balanced Scorecard (BSC) มาเป็นกรอบในการศึกษาโดยแบ่งเป็น 7 ด้าน ได้แก่ 1) ภารกิจขององค์กร 2) โครงสร้างองค์กร 3) ระบบการทำงานและกระบวนการภายในองค์กร 4) บุคลากรทั้งเชิงปริมาณและทักษะ 5) วัฒนธรรมและค่านิยมร่วมขององค์กรรวมทั้งมุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา 6) การพิจารณาด้านงบประมาณและการเงิน 7) การพิจารณามุมมองผู้ใช้บริการเพื่อส่งเสริมจุดแข็งให้มั่นคง และปรับจุดอ่อนให้ดีขึ้น โดยการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ สังเกตการณ์ สัมภาษณ์เอกสารเกี่ยวกับนโยบาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้อง และสำรวจทัศนคติ โดยการปรับมุมมองของ Balanced Scorecard (BSC) มาใช้กับส่วนราชการ ในการวิเคราะห์ตามกรอบ 7S Framework ดังนี้

ตารางที่ 2.1 การศึกษาสภาพแวดล้อมภายในองค์กรของด้านบุคลากรช่องเม็กตามกรอบ 7s Frame work โดยวิเคราะห์ตามมุมมองของ Balanced Scorecard (BSC)

7s Frame work	BSC	BSC ปรับใช้กับส่วนราชการ
1. กลยุทธ์	ด้านกระบวนการภายใน	ด้านประสิทธิผลตามยุทธศาสตร์
2. โครงสร้าง	ด้านกระบวนการภายใน	ด้านประสิทธิผลตามยุทธศาสตร์
3. ระบบและวิธีการ	1.ด้านกระบวนการภายใน 2. ด้านลูกค้า 3. ด้านการเงิน	1. ด้านประสิทธิผลตามยุทธศาสตร์ 2. ด้านคุณภาพการให้บริการ 3. ด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ
4. ลักษณะการบริหาร	1. ด้านกระบวนการภายใน 2. ด้านลูกค้า 3. ด้านการเรียนรู้และพัฒนา 4. การเงิน	1. ด้านประสิทธิผลตามยุทธศาสตร์ 2. ด้านคุณภาพการให้บริการ 3. ด้านการพัฒนาองค์กร 4. ด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ
5. คนหรือพนักงาน	1. ด้านกระบวนการภายใน 2. ด้านลูกค้า 3. การเรียนรู้และพัฒนา 4. การเงิน	1. ด้านประสิทธิผลตามยุทธศาสตร์ 2. ด้านคุณภาพการให้บริการ 3. ด้านการพัฒนาองค์กร 4. ด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ
6. ทักษะ	1. กระบวนการภายใน 2. ด้านลูกค้า 3. การเรียนรู้และพัฒนา 4. การเงิน	1. ด้านประสิทธิผลตามยุทธศาสตร์ 2. ด้านคุณภาพการให้บริการ 3. ด้านการพัฒนาองค์กร 4. ด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ
7. ค่านิยมร่วม	กระบวนการภายใน	ด้านประสิทธิผลตามยุทธศาสตร์

2.3.2 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกองค์การ เพื่อหาโอกาส และอุปสรรค โดยใช้เครื่องมือ PEST (LE) Analysis มาเป็นกรอบในการศึกษา โดยแบ่งเป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1) นโยบายของฝ่ายการเมือง 2) ทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจ 3) สภาพสังคม 4) เทคโนโลยี 5) ข้อกำหนดของกฎหมายและกฎระเบียบ และ 6) เงื่อนไขทางสิ่งแวดล้อม ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ สังเกตการณ์ จากหน่วยงานและบุคคลภายนอกองค์การ สัมภาษณ์เอกสารเกี่ยวกับนโยบาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนา ด้านบุคลากรช่องเม็ก เพื่อหาทิศทางในการพัฒนาที่จะตอบสนองต่อนโยบายการพัฒนาการค้าระหว่างประเทศ และสอดคล้องกับความต้องการการพัฒนาของพื้นที่ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

3.1 การออกแบบการวิจัย

งานวิจัยการพัฒนาการ ด้านบุคลากรช่องเม็ก ผู้ศึกษาเลือกใช้การออกแบบการวิจัยเป็นแบบไม่ทดลอง (Non - Experimental Design) เพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปตามธรรมชาติ โดยปราศจากปัจจัยหรือตัวแปรใดเข้ามาแทรก และได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2544) โดยศึกษาเฉพาะด้านบุคลากรช่องเม็ก ในกรอบช่วงเวลาปี พ.ศ.2555-2558 เพื่อหาทิศทางในการพัฒนา ด้านบุคลากรช่องเม็ก ในอนาคต

ในส่วนของวิธีวิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) เนื่องจาก การศึกษาครั้งนี้ต้องการข้อมูลที่สามารถสะท้อนปัญหาจากมุมมองของประชาชนบริเวณตามแนวชายแดนทั้งฝั่งไทย และ ลาว จึงเลือกใช้การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Method) ด้วยวิธีสำรวจทัศนคติ เพื่อให้ได้ภาพรวมของปัญหาและแนวทางการพัฒนาในมุมมองของผู้ใช้บริการ ในขณะที่ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการทำงานตลอดจนทิศทางนโยบายการพัฒนานั้น จะดำเนินการโดยวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ด้วยวิธีการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง การสังเกตการณ์ และข้อมูลความคิดเห็นจากประสบการณ์ของผู้ศึกษา

3.2 หน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of analysis)

การศึกษาแนวทางการพัฒนา ด้านบุคลากรช่องเม็ก ศึกษาหน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of analysis) ดังนี้

กรณีศึกษา คือ ด้านบุคลากรช่องเม็ก ซึ่งเป็นหน่วยการวิเคราะห์ในระดับองค์การ ในการวิจัยครั้งนี้ ด้านบุคลากรช่องเม็ก หมายถึง หน่วยงานภาครัฐ ส่วนภูมิภาค สังกัดสำนักงานบุคลากรภาคที่ 2 กรมบุคลากร กระทรวงการคลัง

3.3 การเก็บข้อมูล

ด้วยหน่วยในการวิเคราะห์เป็นตัวแสดงระดับองค์การ การศึกษาครั้งนี้จึงต้องเก็บข้อมูลจากบุคคลและเอกสาร แบ่งได้ ดังนี้

3.3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หมายถึง ตัวแทนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในฐานะผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ (แบ่งเป็นในประเทศและต่างประเทศ) หน่วยงานภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

3.3.1.1 หน่วยงานภาครัฐ หมายถึง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านบุคลากรช่องเม็ก หน่วยงานทหาร และรวมถึงด้านพาสีสากลวังเต่า ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐของ สปป.ลาว ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง ในเรื่องเกี่ยวกับนโยบาย แผนกลยุทธ์ ปัญหา อุปสรรค ในการพัฒนา และวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ แนวนโยบาย แผนการพัฒนา ต่างๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์ทิศทางและแนวทางในการพัฒนาการค้าชายแดน

3.3.1.2 ผู้ใช้บริการหลักซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้นำเข้า และ 2) กลุ่มผู้ส่งออก ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์อย่างไม่มีโครงสร้าง ในเรื่องเกี่ยวกับทัศนคติ ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เพื่อวิเคราะห์ความต้องการและปัญหาที่เป็นอุปสรรคที่เชื่อมโยงกับทิศทางการพัฒนา และนโยบายเฉพาะด้านได้

3.3.1.3 ภาคประชาชน ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ราษฎรบริเวณชายแดนช่องเม็ก และ 2) ราษฎรบริเวณชายแดนวังเต่า สปป.ลาว ใช้วิธีการสำรวจความคิดเห็นด้วยแบบสอบถาม ในเรื่องเกี่ยวกับทัศนคติ ความต้องการของชุมชน เพื่อนำมาวิเคราะห์ทิศทางการพัฒนาให้ตอบสนอง ต่อนโยบาย และสอดคล้องกับความต้องการการพัฒนาของประชาชนในพื้นที่

3.3.2 ข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ 1) คำแถลงการณ์ในการเข้ารับตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี ในการวิจัยครั้งนี้หมายถึง คำแถลงการณ์ของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร แถลงต่อรัฐสภา วันที่ 23 สิงหาคม 2554 และคำแถลงการณ์ของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา แถลงต่อสภานิติบัญญัติ แห่งชาติ วันที่ 12 กันยายน 2557 2) วารสาร เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน และ 3) สถิติการ นำเข้า - ส่งออก ในช่วงปี พ.ศ. 2555-2558 ซึ่งเป็นหน่วยการวิเคราะห์ในระดับสิ่งประดิษฐ์ทางสังคม (Social artifacts)

3.4 การเลือกตัวอย่างที่ศึกษา

3.4.1 เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non probability sampling) โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลจากผู้บริหาร ผู้อำนวยการและผู้มีประสบการณ์ อันจะทำให้งานวิจัยมีความน่าเชื่อถือมากขึ้นและเพื่อให้ได้กำหนดขอบเขตของช่วงเวลาที่ทำการ วิเคราะห์ได้ชัดเจนขึ้น นอกจากนี้จะใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสโนว์บอลล์หรือแบบลูกโซ่ (Snowball sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพิ่มเติมมากขึ้นด้วย

3.4.2 เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบใช้ความน่าจะเป็น (Probability sampling) โดยวิธีการสุ่มตัวอย่าง อย่างง่าย (Simple random sampling) ทุกคนมีโอกาสถูกเลือกเท่ากัน เป็นการสอบถามความคิดเห็นของ ราษฎรบริเวณชุมชนหน้าด่านพรมแดนช่องเม็กจากฝั่งประเทศไทย และชุมชนบริเวณตลาดวังเต่า ประเทศ สปป.ลาว โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยบังเอิญ (Accidental sampling) หรือการเลือก หน่วยตัวอย่างตามสะดวก (Convenience sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย ทั้งนี้ การเลือก กลุ่มตัวอย่างด้วยโดยบังเอิญ อาจมีข้อจำกัดบางประการ เช่นความลำเอียงของผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างอาจขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของผู้วิจัย ทำให้ไม่สามารถควบคุมองค์ประกอบบางตัวได้ ดังนั้น ไม่มีวิธีการทางสถิติที่จะมาคำนวณความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการสุ่มตัวอย่างได้ (Sampling error) (สำนักนโยบายและวิชาการสถิติ, 2554)

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดโดยใช้เกณฑ์ หรือการประมาณ จากจำนวนประชากร ซึ่งหากผู้วิจัยทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนแล้วสามารถนำมาคำนวณหากกลุ่ม ตัวอย่างได้ บุญชม ศรีสะอาด (2542) กำหนดเกณฑ์ขนาดกลุ่มตัวอย่างหลักที่อยู่ที่ย้อยละ 15 - 30 ซึ่งผู้ศึกษา เลือกเกณฑ์ร้อยละ 15 ดังนั้น จำนวนประชากรราษฎรบริเวณชุมชนหน้าด่านพรมแดน ชองเม็กจากฝั่งประเทศไทย จำนวน 432 คน จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง 70 คน และจำนวน ประชากรราษฎรชุมชนบริเวณตลาดวังเต่า สปป.ลาว จำนวน 300 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 50 คน

3.5 วิธีการเก็บข้อมูล

ตารางที่ 3.1 รูปแบบวิธีการเก็บข้อมูล

หัวข้อ/ผู้ให้ข้อมูล	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้
1. สภาพแวดล้อมภายใน			
หน่วยงานภาครัฐ	ระดับผู้บริหาร ระดับปฏิบัติการ	สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง - สัมภาษณ์แบบไม่มี โครงสร้าง - การสังเกตการณ์	แบบสัมภาษณ์ - แบบสัมภาษณ์ - แบบสังเกตการณ์
กลุ่มผู้ใช้บริการ	ผู้นำเข้า - ส่งออก	- สัมภาษณ์แบบไม่มี โครงสร้าง	- แบบสัมภาษณ์
2. สภาพแวดล้อมภายนอก			
หน่วยงานภาครัฐที่	ระดับผู้บริหาร ระดับปฏิบัติการ	สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง	แบบสัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์
กลุ่มผู้ใช้บริการ	ผู้นำเข้า - ส่งออก	- สัมภาษณ์แบบไม่มี โครงสร้าง - สํารวจเอกสารจากสถิติ มูลค่านำเข้า-ส่งออก ปี พ.ศ. 2555 - 2558	- แบบสัมภาษณ์ - แบบสำรวจ
ภาคประชาชน	ราษฎรบริเวณ ชายแดน ไทย-ลาว	สำรวจทัศนคติ	แบบสอบถาม

ตารางที่ 3.1 รูปแบบวิธีการเก็บข้อมูล (ต่อ)

หัวข้อ/ผู้ให้ข้อมูล	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้
3. นโยบายและทิศทางการค้าชายแดน			
หน่วยงานภาครัฐ	ระดับผู้บริหาร	สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง	แบบสัมภาษณ์
ข้อมูลเอกสาร	คำแถลงการณ์ สถิติการนำเข้า- ส่งออก วารสาร เอกสารที่ เกี่ยวข้อง	สำรวจเอกสาร สำรวจเอกสาร สำรวจเอกสาร	แบบสำรวจ แบบสำรวจ แบบสำรวจ

วิธีการเก็บข้อมูลงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีเก็บข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ และแบบสำรวจ และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ มูลค่าการค้า มูลค่าการนำเข้า มูลค่าการส่งออกเพื่อศึกษาถึงแนวโน้มมูลค่าทางการค้าในอนาคต โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยแบ่งช่วงการเก็บข้อมูลเป็น 2 ช่วงดังนี้ ดังนี้

3.5.1 ช่วงที่ 1 สำรวจทัศนคติ สภาพปัญหา เพื่อรวบรวมข้อมูลที่ได้ไปเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ โดยเก็บข้อมูลจากการสำรวจแบบสอบถามจากภาคประชาชน ได้แก่ 1) ราษฎรบริเวณชายแดนช่องเม็ก จำนวน 70 คน จากจำนวนทั้งหมดประมาณ 432 คน (ฝ่ายทะเบียนราษฎรอำเภอสิรินธร, 2558; อ้างอิงจาก เทศบาลตำบลช่องเม็ก, 2559: เว็บไซต์) คิดเป็นร้อยละ 15 และ 2) ราษฎรบริเวณชายแดนวังเต่า สปป.ลาว จำนวน 50 คน จากจำนวนที่ประมาณการจากประสบการณ์ของผู้วิจัยประมาณ 300 คน คิดเป็นร้อยละ 15

3.5.2 ช่วงที่ 2 สัมภาษณ์สำรวจเอกสาร และสังเกตการณ์ ดังนี้

3.5.2.1 สัมภาษณ์ (Interviewing) จากแหล่งข้อมูลบุคคลซึ่งแบ่งตามผู้ให้ข้อมูลได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

1) หน่วยงานภาครัฐระดับผู้บริหาร โดยเลือกจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายการพัฒนาการค้าชายแดนอันได้แก่ (1) นายด่านศุลกากรช่องเม็กในช่วงปี พ.ศ.2555-2558 จำนวน 3 คน (2) ระดับหัวหน้าฝ่าย ด้านศุลกากรช่องเม็ก จำนวน 2 คน (3) ผู้บริหารหน่วยงานทหาร จำนวน 1 คน (4) ผู้บริหารจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 1 คน และ (5) ผู้บริหารพาสีลาว จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 8 คนโดยใช้การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย แผนพัฒนา ปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาการค้าชายแดนด้านศุลกากรช่องเม็ก

2) หน่วยงานภาครัฐระดับปฏิบัติการ โดยเลือกจากเจ้าหน้าที่ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพิธีการศุลกากร ทั้งหน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอก อันได้แก่ (1) เจ้าหน้าที่ด่านศุลกากรช่องเม็ก จำนวน 41 คน (2) เจ้าหน้าที่ด่านกักกันพืช จำนวน 4 คน และ (3) เจ้าหน้าที่จาก สปป.ลาว จำนวน 10 คนรวมทั้งสิ้นจำนวน 45 คน โดยใช้การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการและการสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม

3) ผู้ประกอบการหรือตัวแทนผู้ประกอบการ จำนวน 3 คนจากทั้งหมดประมาณ 30 คน โดยใช้การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการและการสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม

3.5.2.2 สํารวจเอกสาร (Documentary survey) จากแหล่งข้อมูลเอกสาร ได้แก่ สถิติการนำเข้าส่งออกปีงบประมาณ พ.ศ. 2555-2558 กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง ประกาศ ของด้านศุลกากร ช่องเม็กและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บทวิเคราะห์ บทความวิชาการ วารสาร หนังสือพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง

3.5.2.3 สังเกตการณ์ (Observation) จากการปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านศุลกากรช่องเม็ก ตัวแทนผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

3.6 เครื่องมือที่ใช้

3.6.1 แบบสัมภาษณ์ เป็นการเก็บข้อมูลจากการบอกเล่าของผู้มีประสบการณ์ ทำให้ได้ข้อมูลในเชิงลึก เป็นข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ที่ผู้วิจัย ใช้วิธีการสัมภาษณ์ทั้งแบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) โดยมีการกำหนดประเด็นคำถาม เพื่อป้องกันการออกนอกประเด็นและไม่ให้เสียเวลา และสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เพื่อให้เกิดความใกล้ชิด ทำให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย ทั้งนี้แบบการสัมภาษณ์ขึ้นอยู่กับแหล่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสัมภาษณ์เป็นการดำเนินการแบบมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถามเพื่อไม่ให้เกิดอคติออกนอกประเด็น ซึ่งอาจทำให้ไม่ได้คำตอบที่ต้องการ และทำให้เสียเวลา การสัมภาษณ์อาจจะมีข้อจำกัดอยู่หลายอย่าง เช่น เป็นการแสดงความคิดเห็นของคนคนเดียว ข้อมูลที่ได้อาจเป็นข้อมูลที่เกิดจากการอคติของผู้ให้สัมภาษณ์ และนอกจากนี้ การสัมภาษณ์ ผู้มีอำนาจ อาจมีอุปสรรคในด้านการเข้าถึง และมีในเรื่องค่าใช้จ่ายเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

3.6.2 แบบสำรวจเอกสารเป็นการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งมีข้อดีในด้านที่ได้ข้อมูลที่หลากหลายจากหลายแหล่งข้อมูลที่มีการศึกษาไว้แล้ว และอีกทั้งยังเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการศึกษา แต่ทั้งนี้ก็มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลา ที่ต้องนำเอกสารมาพิจารณาตรวจสอบ เพื่อหาข้อเท็จจริงและความน่าเชื่อถือ และในเรื่องของการตีความหมาย

3.6.3 แบบสังเกตการณ์เป็นการเก็บข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากการใช้สายตาในการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย ซึ่งผู้วิจัยอาจจะตั้งข้อสังเกตหรือสมมติฐานไว้แล้ว ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) เพื่อเป็นการไม่เข้าไปแทรกแซง ด้านความคิดของผู้ถูกสังเกต เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตามความเป็นจริง ปราศจากอคติจากผู้วิจัย แต่อย่างไรการสังเกตการณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เพียงพอ อาจจะใช้เวลานาน ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลา และนอกจากนี้การสังเกตการณ์จากผู้วิจัยเพียงคนเดียว อาจทำให้ได้ข้อมูลไม่ครบถ้วน จึงอาจทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน

3.6.4 แบบสอบถาม เป็นการสำรวจความคิดเห็น ของภาคประชาชน ในประเด็นที่เกี่ยวกับการการค้าชายแดน มีผลกระทบต่อภาคประชาชนบริเวณชายแดนช่องเม็กและด่านสากลวังเต่า สปป.ลาว หรือไม่ อย่างไร เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค ความต้องการของภาคประชาชน หาแนวทางพัฒนาตามนโยบาย และปรับปรุงให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และเนื่องจากภาคประชาชนเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีปริมาณมาก แบบสอบถามจึงเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมในการเก็บรวบรวมข้อมูล นอกจากจะได้ข้อมูลที่หลากหลายแล้ว ยังเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย อย่างไรก็ตามผู้ตอบแบบสอบถาม

อาจตอบไม่ตรงกับความรู้สึกที่แท้จริง ทำให้อาจได้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อนได้ (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2544) ในส่วนของการวัดค่า ผู้วิจัยใช้วิธีการวัดค่าแบบ เป็นการวัดแบบ นามมาตรา (Nominal scale) โดยออกแบบการวัดค่าในระดับ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และข้อเสนอแนะ (โปรดระบุ)

ทั้งนี้ เครื่องมือในการเก็บข้อมูลแต่ละแบบย่อมมีข้อจำกัดแตกต่างกันไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยวิธีอื่นร่วมด้วย เพื่อปิดช่องโหว่ของข้อจำกัดเหล่านั้น

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.7.1 การวิเคราะห์การจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) โดยแบ่งเป็นประเภทใช้ทฤษฎี และไม่ใช้ทฤษฎี ดังนี้

3.7.1.1 ใช้ทฤษฎีเป็นการวิเคราะห์จากการใช้แนวคิดทฤษฎีเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ โดยวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์การ จากเครื่องมือ SWOT Analysis วิเคราะห์การค้าขายแดนจากแนวคิดเกี่ยวกับการค้าขายแดน

3.7.1.2 ไม่ใช้ทฤษฎีเป็นการวิเคราะห์จากข้อมูลที่หามาได้จากการสัมภาษณ์ การสำรวจเอกสาร การสังเกตการณ์ การมีส่วนร่วม แล้วนำข้อมูลที่ได้อมาวิเคราะห์ในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

3.7.2 การเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) เป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อเปรียบเทียบสถิติมูลค่าการนำเข้า ส่งออกสินค้า ด้านศุลกากรช่องเม็ก ในช่วงปี พ.ศ.2555-2558 ซึ่งเป็นช่วงการบริหารประเทศของสองรัฐบาล แล้วนำมาวิเคราะห์ว่านโยบายการค้าขายแดนของแต่ละรัฐบาลมีผลกระทบต่อการค้าขายแดนช่องเม็กหรือไม่อย่างไร

3.7.3 การวิเคราะห์เอกสาร (Content Analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเอกสารมารวบรวมเพื่อวิเคราะห์ในการหาความถี่ของข้อมูล และให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือที่สุด โดยการนำข้อมูลที่ได้อวิเคราะห์ในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ สรุปผลเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการค้าขายแดนด้านศุลกากรช่องเม็ก

3.7.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจแบบสอบถามมารวบรวมเพื่อวิเคราะห์หาความถี่ของข้อมูล นำประเด็นคำตอบที่เห็นควรต้องปรับปรุง ไปสัมภาษณ์ผู้บริหารเพื่อหาหนทางแก้ไข และสรุปข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการค้าขายแดนต่อไป

3.7.5 การสังเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อมากำหนดทิศทางการพัฒนาด้านศุลกากรช่องเม็ก ให้สอดคล้องกับข้อมูลจากนโยบายระดับประเทศ ซึ่งผลการสังเคราะห์จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจำนวน 4 เล่ม

บทที่ 4 ผลการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในองค์กรของด้านบุคลากรช่องเม็ก และ 2) วิเคราะห์ทิศทางการพัฒนาการค้าชายแดน ด้านพรมแดนช่องเม็ก เพื่อกำหนดเป็นข้อเสนอแนะทางการพัฒนาด้านบุคลากรช่องเม็ก โดยผู้ศึกษาทำการศึกษาวิจัยแบบผสม (Mixed Method) คือการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Method) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) โดยการสำรวจทัศนคติ ด้วยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ราษฎรกลุ่มตัวอย่างบริเวณหน้าด่านพรมแดนช่องเม็ก และด่านสากลวังเต่า สปป. ลาว เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ภายในหน่วยงาน และเจ้าหน้าที่หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ทั้งระดับผู้บริหาร โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) และระดับปฏิบัติการ โดยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) รวมทั้งการสำรวจเอกสาร (Documentary Survey) และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ในการหาคำตอบของคำถามวิจัยที่ว่า “การพัฒนาด้านบุคลากรช่องเม็กจะมีทิศทางอย่างไร จึงจะตอบสนองต่อทิศทางการพัฒนาการค้าระหว่างประเทศ และสอดคล้องกับความต้องการการพัฒนาของประชาชนในพื้นที่” ซึ่งผลการวิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

4.1 ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร ของด้านบุคลากรช่องเม็ก

การศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร ของด้านบุคลากรช่องเม็ก โดยการสำรวจทัศนคติ ราษฎรบริเวณด่านพรมแดนช่องเม็ก และด่านสากลวังเต่า สปป. ลาว เพื่อนำข้อมูลที่ได้ ไปสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอก โดยการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 70 คน และ 50 คน ตามลำดับ ผลการสำรวจ (ภาคผนวก ข) พบว่า

4.1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

แบบสำรวจทัศนคติ จากการแจกแบบสอบถามราษฎรบริเวณหน้าด่านสากลวังเต่า สปป. ลาว พบว่าข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 ราย ส่วนใหญ่มีสัญชาติลาว โดยคิดเป็น ร้อยละ 80 สัญชาติอื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่มีสัญชาติเวียดนาม ร้อยละ 16 และสัญชาติไทย ร้อยละ 4 สินค้าที่ค้าขายส่วนใหญ่จะเป็นประเภทผ้า คิดเป็นร้อยละ 40 อาหารและเครื่องดื่มร้อยละ 30 กระเป๋า ร้อยละ 20 และอื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้าประเภทตามฤดูกาล ลักษณะการค้าขาย เป็นเจ้าของกิจการร้อยละ 50 กลุ่มแม่ค้าหาบเร่ร้อยละ 34 และ พนักงานร้านค้าประจำร้อยละ 18 ซึ่งมีรายได้ต่อเดือนส่วนใหญ่ต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 62 มากกว่า 10,000 บาท แต่ไม่เกิน 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 24 และ มากกว่า 20,000 บาท แต่ไม่เกิน 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 14 ระยะเวลาในการค้าขายบริเวณด่านสากลวังเต่า ส่วนใหญ่ ค้าขายมาเป็นระยะเวลา 1 – 3 ปี คิดเป็นร้อยละ 54 มาค้าขายเป็นครั้งแรกร้อยละ 24 และ ระยะเวลา 4 – 6 ปี คิดเป็นร้อยละ 12 ส่วนภูมิลำเนา ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ที่ชุมชน

วังเต่า คิดเป็นร้อยละ 40 มาจากเมืองโพนทอง คิดเป็นร้อยละ 34 และมาจากเมืองปากเซ คิดเป็นร้อยละ 26 ตามลำดับ

ในขณะที่ราษฎรบริเวณหน้าด่านพรมแดนช่องเม็ก พบว่าข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 70 ราย ส่วนใหญ่มีสัญชาติไทย คิดเป็นร้อยละ 93 และสัญชาติลาว คิดเป็นร้อยละ 7 มีอาชีพค้าขายสินค้าส่วนใหญ่เป็นประเภทอาหาร เครื่องดื่ม เสื้อผ้าแฟชั่น และอื่นๆ เช่น สินค้าอุปโภค บริโภค เบ็ดเตล็ดทั่วไป มีรายได้ต่อเดือน ส่วนใหญ่เฉลี่ยเดือนละ 10,000 – 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 46 ระยะเวลาในการค้าขายบริเวณด่านพรมแดนช่องเม็ก ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 1 – 3 ปี คิดเป็นร้อยละ 40 และมีภูมิลำเนาจากต่างอำเภอ ของจังหวัดอุบล คิดเป็นร้อยละ 49 อยู่ในชุมชนช่องเม็กตั้งแต่ตั้งเดิมคิดเป็นร้อยละ 41

4.1.2 ทศนคติเกี่ยวกับการค้าขายแดนของราษฎรบริเวณด่านพรมแดนช่องเม็ก และด่านสากลวังเต่า สปป. ลาว

ผลการสำรวจทัศนคติราษฎรบริเวณด่านพรมแดนช่องเม็ก และด่านสากลวังเต่า สปป. ลาว โปรดพิจารณารายละเอียดตามตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการค้าขายแดนของราษฎรบริเวณด่านพรมแดนช่องเม็ก และด่านสากลวังเต่า สปป. ลาว

ลำดับ	ข้อมูลทั่วไป	ราษฎรชุมชนช่องเม็ก (จำนวนคนและร้อยละ)		ราษฎรตลาดสากลวังเต่า (จำนวนคนและร้อยละ)	
		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
1	ความเจริญก้าวหน้าของสังคมเมือง เช่น การมีห้าง ร้าน สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ครบครัน ทำให้การค้าขายบริเวณด่านชายแดนซบเซา	45 (64%)	25 (36%)	20 (40%)	30 (60%)
2	ควรมีการจัดระเบียบการค้าขายบริเวณด่านชายแดนโดยจัดโซนการค้าขายให้ชัดเจนและเป็นระเบียบ เช่น การจัดหมวดหมู่สินค้าชนิดเดียวกัน ให้อยู่ในโซนเดียวกัน	62 (89%)	8 (11%)	44 (88%)	6 (12%)
3	ควรมีการขยายพื้นที่หน้าด่านชายแดน เพื่อรองรับปริมาณรถขนส่งสินค้าที่เพิ่มมากขึ้น และลดการคับคั่งบริเวณหน้าด่าน	17 (24%)	53 (76%)	32 (64%)	18 (36%)
4	นโยบายส่งเสริมการค้าขายแดนของทั้งสองประเทศ ทำให้ระบบเศรษฐกิจบริเวณด่านชายแดน ดีขึ้น	14 (20%)	56 (80%)	45 (90%)	5 (10%)

ตารางที่ 4.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการค้าชายแดนของราษฎรบริเวณด่านพรมแดนช่องเม็ก และด่านสากลวังเต่า สปป. ลาว (ต่อ)

ลำดับ	ข้อมูลทั่วไป	ราษฎรชุมชนช่องเม็ก (จำนวนคนและร้อยละ)		ราษฎรตลาดสากลวังเต่า (จำนวนคนและร้อยละ)	
		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
5	การควบคุมการค้าชายแดนอย่างเข้มงวดของทั้งสองประเทศ เป็นการช่วยป้องกันการลักลอบ หลีกเลี่ยงสิ่งผิดกฎหมาย	66 (94%)	4 (6%)	27 (54%)	23 (46%)
6	การพัฒนาด่านพรมแดนช่องเม็กและด่านสากลวังเต่า ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ จะทำให้เศรษฐกิจบริเวณด้านชายแดนเติบโตมากขึ้น	62 (89%)	8 (11%)	47 (94%)	3 (6%)

4.1.3 ข้อเสนอแนะของราษฎรบริเวณด่านพรมแดนช่องเม็กและด่านสากลวังเต่า สปป. ลาว

ราษฎรบริเวณด่านพรมแดนช่องเม็ก มีข้อเสนอแนะว่า โครงการการพัฒนาด่านพรมแดนช่องเม็ก ทำให้ราษฎรไม่มีพื้นที่ทำมาหากิน และทำให้การซื้อขายชบเซา เนื่องจากให้ความสำคัญกับผู้ประกอบการรายใหญ่ มากกว่าวิถีชีวิตชาวบ้าน ดังนั้น หากจะมีการพัฒนา ส่วนราชการควรเล็งเห็นความสำคัญของกลุ่มผู้ค้ารายเล็กด้วย ควรมีมาตรการที่จะช่วยพยุงการค้าชายของราษฎรชาวชุมชนช่องเม็กให้อยู่รอดไปพร้อมกับการพัฒนา

ในขณะที่ราษฎรบริเวณด่านสากลวังเต่า สปป.ลาว มีข้อเสนอแนะว่า การข้ามไป - มา ระหว่างประเทศ ควรให้มีความสะดวกมากขึ้น หรือหากเป็นไปได้ไม่ยากให้มีการเก็บค่าธรรมเนียมสำหรับพ่อค้า แม่ค้า ที่เดินทางเพื่อการค้าขายประจำ และอยากให้ผ่อนคลาย กฎ ระเบียบ เกี่ยวกับสินค้า ที่ห้ามนำผ่านประเทศไทย เนื่องจากการมีกฎ ระเบียบ ข้อห้ามที่เยอะเกินไป ทำให้กลุ่มลูกค้าที่มาท่องเที่ยว มีการบอกต่อ และซื้อสินค้าน้อยลง

ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็นโดยการแจกแบบสอบถาม ผู้ศึกษาได้นำมาวิเคราะห์ประกอบกับการศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอกองค์การ ของด่านศุลกากรช่องเม็ก โดยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ระดับผู้บริหาร แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) และระดับปฏิบัติการ โดยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) รวมทั้งการสำรวจเอกสาร (Documentary Survey) และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) โดยใช้กรอบ PEST (LE) Analysis ผลการศึกษา ดังนี้

4.1.3.1 มิติด้านการเมือง (Political)

ในการศึกษาครั้งนี้ กำหนดขอบเขตด้านเวลา พ.ศ. 2555 ถึง พ.ศ.2558 โดยด้านการเมืองจะครอบคลุมด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบายรัฐบาล นโยบายของจังหวัด ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย และ สปป.ลาว

ประเทศไทยมีจังหวัดที่ติดกับแนวชายแดนติดต่อกับ สปป.ลาว 11 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย พะเยา น่าน อุตรดิตถ์ พิษณุโลก เลย หนองคาย นครพนม มุกดาหาร อานาจเจริญ และอุบลราชธานี ชายแดนด้านนี้เริ่มจากเหนือสุดที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย วกลงทางใต้ที่อำเภอเชียงของ เข้าสู่พะเยา และไปสิ้นสุดที่จังหวัดอุบลราชธานี มีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดนทางน้ำที่สำคัญ ระยะทางยาวรวมกันประมาณ 1,810 กิโลเมตร ระยะทางรวมกันประมาณ 702 กิโลเมตร (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดน่าน, 2558: เว็บไซต์)

เนื่องจากการที่ชายแดนไทย – ลาว มีพรมแดนติดต่อกันทั้งทางบกและทางน้ำเป็นแนวยาวทำให้มีจุดผ่านแดนหรือจุดผ่อนปรนจำนวนมาก เพื่อมีช่องทางการซื้อขายสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นของประชาชนทั้งสองประเทศ นอกจากนี้ยังมีลักษณะพิเศษที่ประชาชนตามแนวชายแดนทั้งสองประเทศ มีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ภาษาพูดที่ใกล้เคียงกัน และประชาชนชาวลาวให้การยอมรับเงินบาท ทำให้การค้าขายตามแนวชายแดนมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม การค้าขายชายแดนไทย – ลาว ก็ยังคงมีปัญหาและอุปสรรคทางการค้า ที่ภาคเอกชนของไทยต้องให้ความสำคัญในการเฝ้าระวัง และภาครัฐควรช่วยสนับสนุนในการแก้ไขปัญหา ซึ่งได้แก่ ปัญหาการค้าขนอกระบบตามแนวชายแดน ความเสียเปรียบของสินค้าส่งออกของไทยที่ต้องแข่งขันกับสินค้าจากจีนและเวียดนามในลาว ที่มีราคาต่ำกว่า เส้นทางคมนาคมในลาว ยังไม่สะดวกมากนัก และความไม่แน่นอนของนโยบายการค้าระหว่างประเทศของลาว นอกจากนี้ประเทศไทยควรระวังปัญหาการหลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาแย่งงานคนไทย และปัญหาสังคมต่างๆ ตามมา

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย – ลาว บริเวณด่านพรมแดนช่องเม็ก และด่านสาหลวงเต่า ผู้บริหารด่านศุลกากรช่องเม็ก และผู้บริหารฝ่ายทหาร ได้ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า มีความสัมพันธ์เป็นไปด้วยความราบรื่นไม่ได้เกิดปัญหาแต่อย่างใด จากความสัมพันธ์อันดีนี้ช่วยยกระดับเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งสองฝั่งได้เป็นอย่างดี (จักรพงษ์ จันทน์สุทธิประภา, 2559: สัมภาษณ์; ศิริชัย คุณาบุตร, 2559: สัมภาษณ์)

สอดคล้องกับผู้บริหารด่านพาสีสาหลวงเต่า สปป.ลาว ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศว่า ความสัมพันธ์ไทย – ลาว มีความสัมพันธ์ที่กระชับแน่นแฟ้นมายาวนาน และยังมีการติดต่อประสานงานมีทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการอย่างต่อเนื่อง (คำผุย พรหมะจัน, 2559: สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทย – ลาว จะมีความราบรื่น แต่ก็ยังคงมีปัญหาลูกอุปสรรคด้านอื่น ที่ยังเป็นตัวขัดขวางการพัฒนาด่านพรมแดนช่องเม็ก เช่น เรื่องของแนวพรมแดนระหว่างไทยกับ ลาว ที่ยังไม่ดำเนินการปักปันเขตแดนที่แน่นอน อย่างเป็นทางการ รวมทั้งปัญหาอุปสรรคจากระบบการเมือง การปกครอง ที่แตกต่างกัน ทำให้เป็นข้อจำกัด

ในการค้าชายแดนอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ส่งผลกระทบมากนัก (นคร เจริญสุขมานันท์, 2559: สัมภาษณ์; ปกรณ์พันธ์ บุผาพรหม, 2559: สัมภาษณ์) ทั้งนี้ ฝ่ายความมั่นคงของทั้งสองประเทศ ได้มีการเจรจาในเรื่องของการปักปันเขตแดนกันอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน จึงไม่ส่งผลกระทบต่อการค้าชายของราษฎรทั้งสองฝั่ง

2) นโยบายรัฐบาล

จากการสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การค้าชายแดนขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง คือนโยบายของรัฐบาลในการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน และส่งเสริมให้มีความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกัน ทั้งในด้านการค้า การลงทุน การคมนาคมการขนส่ง และการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี อาทิเช่น กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Great Mekong Sub Region Economic Cooperation: GMS-EC) ซึ่งประกอบด้วยสมาชิก 6 ประเทศ (หกเหลี่ยมเศรษฐกิจ) คือไทย ลาว กัมพูชา เวียดนาม พม่าและจีนตอนใต้ (ยูนาน) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการขยายตัวด้านอุตสาหกรรม การเกษตร การค้า การลงทุนและบริการเพื่อให้เกิดการจ้างงาน ยกกระตือรือร้นการครองชีพ การถ่ายทอดเทคโนโลยีและการศึกษาระหว่างกัน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งเสริมกันอย่างมีประสิทธิภาพและช่วยเพิ่มขีดความสามารถและโอกาสการแข่งขันในเวทีการค้าโลกผ่านกลยุทธ์หลัก 3 ด้าน คือ สนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงระหว่างกัน (Connectivity) เพื่อให้เกิดการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness) โดยการรวมกลุ่มกันในอนุภูมิภาค (Community) หรือยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS) ซึ่งประกอบด้วยสมาชิก 5 ประเทศ คือ ไทย ลาว พม่า กัมพูชาและเวียดนาม มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยลดช่องว่างทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ลดผลกระทบที่ไทยได้รับจากความแตกต่างในระดับการพัฒนา และช่วยลดความแตกต่างระหว่างประเทศสมาชิกเดิมและสมาชิกใหม่ของอาเซียน โดยการจัดระบบเศรษฐกิจตามแนวชายแดน สร้างศักยภาพและโอกาสอย่างยั่งยืน เป็นต้น

ภายใต้กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจต่างๆ ดังกล่าว ได้เกิดโครงการพัฒนาเส้นทางเศรษฐกิจเพื่อเชื่อมโยงการคมนาคมและระบบการขนส่งของประเทศสมาชิกภายในกลุ่มหลายโครงการ อาทิเช่น ภายใต้กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS) ได้มีการลงนามในความตกลงว่าด้วยการขนส่งข้ามพรมแดนในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (GMS Cross Border Transport Agreement) หรือเรียกย่อว่า GMS-CBTA เพื่อพัฒนาเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคที่เรียกว่า “Economic Corridor”

กรอบความร่วมมือดังกล่าวข้างต้น รัฐบาลได้ให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง จากการสำรวจเอกสารพบว่า ตามในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ.2555- 2559 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ในฐานะผู้จัดทำ ได้ให้ความสำคัญการค้าชายแดนโดยได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา ในหัวข้อว่าด้วยยุทธศาสตร์การสร้างการเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาค เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมมีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้

2.1) การพัฒนาความเชื่อมโยงด้านการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ ภายใต้กรอบความร่วมมือในอนุภูมิภาคต่างๆ มุ่งพัฒนาบริการขนส่งและโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพและได้

มาตรฐานสากล ปรับปรุงกฎระเบียบการขนส่งคนและสินค้าที่เกี่ยวข้อง พัฒนาบุคลากรในธุรกิจการขนส่งและโลจิสติกส์ เชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวพื้นที่ชายแดน/เขตเศรษฐกิจชายแดน ตลอดจนเชื่อมโยงระบบการผลิตกับพื้นที่ตอนในของประเทศ

2.2) การพัฒนาฐานลงทุนโดยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับอนุภูมิภาคมุ่งพัฒนาพื้นที่ในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศให้เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ให้เป็นฐานการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม การเกษตร และการท่องเที่ยว พัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดน

2.3) การสร้างความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เป็นการพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาบุคลากรในทุกภาคส่วนเศรษฐกิจ

2.4) การเข้าร่วมเป็นภาคีความร่วมมือระหว่างประเทศและภูมิภาค ภายใต้บทบาทที่สร้างสรรค์เป็นทางเลือกในการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศในเวทีโลก

2.5) การสร้างความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจในภูมิภาค ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การเคลื่อนย้ายแรงงานและการส่งเสริมแรงงานไทยในต่างประเทศ โดยเร่งดำเนินการด้านความร่วมมือในการกำหนดมาตรฐานฝีมือระหว่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายแรงงานในภูมิภาค ส่งเสริมผู้ประกอบการไทยในการขยายการลงทุนไปสู่ต่างประเทศ

2.6) การมีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการสร้างสังคมนานาชาติที่มีคุณภาพชีวิต ป้องกันภัยจากการก่อการร้ายและอาชญากรรม ยาเสพติด ภัยพิบัติและการแพร่ระบาดของโรคภัย

2.7) การเสริมสร้างความร่วมมือที่ดีระหว่างประเทศ ในการสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีจริยธรรมและไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

2.8) การเร่งรัดการใช้ประโยชน์จากข้อตกลงการค้าเสรีที่มีผลบังคับใช้แล้ว เป็นการสร้างองค์ความรู้ให้กับภาคธุรกิจ โดยเฉพาะผู้ได้รับผลกระทบทั้งเชิงบวกและลบ ให้สามารถพัฒนาศักยภาพและโอกาสของตนเองในการใช้ประโยชน์จากการเปิดการค้าเสรี

2.9) การส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นฐานการลงทุน และการประกอบธุรกิจในเอเชีย รวมทั้งเป็นฐานความร่วมมือในการพัฒนาภูมิภาค

2.10) การปรับปรุงและเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคีการพัฒนาภายในประเทศตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่น มุ่งเสริมสร้างศักยภาพชุมชนท้องถิ่นให้รับรู้และเตรียมพร้อมรับกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศ

จากสาระสำคัญการค้าชายแดนของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ผู้ศึกษา เห็นว่า ด้านศุลกากรช่องเม็ก เป็นอีกด่านพรมแดนหนึ่งที่สามารถเป็นจุดเชื่อมโยงไปยังเส้นทางเศรษฐกิจอื่นๆ ได้ ดังเช่น เส้นทาง PARA-EWEC (PARA East-west Economic Corridor) จาก ดานัง - เซกอง - (ปากเซ) จำปาสัก - วังเต่า ช่องเม็ก - อุบลราชธานี - ศรีสะเกษ - สุรินทร์ - บุรีรัมย์ - นครราชสีมา - กรุงเทพฯ - กาญจนบุรี - ทวาย (พม่า) หรือระนอง (ขวลิต องควานิช, 2559: เว็บไซต์) จึงเป็นจุดเด่นของจังหวัดอุบลราชธานี ที่จะช่วยเพิ่มมูลค่าทางการค้า การลงทุน การขนส่ง การท่องเที่ยว ตลอดแนวเส้นทางและเชื่อมสู่ประเทศในกลุ่มอินโดจีนตอนกลางโดยมี ด่านพรมแดนช่องเม็ก

เป็นประตู (Gateway) เชื่อมระหว่างทะเลอันดามันกับทะเลจีนใต้ ผ่านเส้นทางคู่ขนานเส้นทางเศรษฐกิจ ตะวันออก-ตะวันตก (PARA-EWEC) ดังภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 เส้นทางคู่ขนานเส้นทางเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (PARA-EWEC)
ที่มา: ด้านศุลกากรช่องเม็ก (2558: เว็บไซต์)

โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 อยู่ในช่วงของการบริหารประเทศจากสองรัฐบาล ซึ่งต่างก็มีนโยบายด้านการส่งเสริมการค้าชายแดน ดังนี้

(1) นโยบายการค้าชายแดน ในช่วงปี พ.ศ.2555-2556 ซึ่งคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร แถลงต่อรัฐสภา วันที่ 23 สิงหาคม 2554 ได้กล่าวถึงด้านการค้าชายแดน ในหัวข้อนโยบายการต่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ซึ่งมีสาระสำคัญสรุปได้คือ เร่งส่งเสริมและพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน ให้มีความสามัคคีและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศอาเซียน มีการใช้ประโยชน์จากโครงข่ายคมนาคมขนส่งในภูมิภาคอาเซียนและอนุภูมิภาคให้เป็นประโยชน์ต่อการขยายฐานเศรษฐกิจทั้งการผลิตและการลงทุน โดยให้ความสำคัญในการพัฒนาจังหวัด และกลุ่มจังหวัดที่อยู่ตามแนวระเบียงเศรษฐกิจและเมืองชายแดน

(2) นโยบายการค้าชายแดน ในช่วงปี พ.ศ.2557-2558 ซึ่งคำแถลงนโยบายต่อคณะรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ วันที่ 12 กันยายน 2557 ได้กล่าวถึงด้านการค้าชายแดนในหัวข้อ การส่งเสริมบทบาทและการใช้โอกาสในประชาคมอาเซียนซึ่งมีสาระสำคัญสรุปได้ คือ เร่งส่งเสริมความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน ในภูมิภาคอาเซียน และขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยใช้ประโยชน์จากโครงข่ายคมนาคมขนส่งและโทรคมนาคมที่เชื่อมโยงระหว่างกันของอาเซียน ระบบการออกใบรับรอง/ใบอนุญาตผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ การทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกันในอาเซียน พัฒนาศักยภาพในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทย พัฒนาแรงงานของภาคอุตสาหกรรม เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษโดยเริ่มจากการพัฒนาด้านการค้าชายแดนและโครงข่าย

การคมนาคมขนส่งบริเวณประตูการค้าหลักของประเทศเพื่อรองรับการเชื่อมโยงกระบวนการผลิตและการลงทุนข้ามแดน โดยปรับปรุงโครงข่ายระบบถนน พัฒนาระบบ National Single Window (NSW) และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าและการขนส่งสินค้าข้ามแดนอย่างต่อเนื่อง

จากการเจริญเติบโตของการค้าชายแดนอย่างต่อเนื่อง ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กำหนดแนวทางการพัฒนา การส่งเสริมการลงทุน การค้าชายแดน และการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยให้ความสำคัญกับนโยบายส่งเสริมการลงทุนและการค้าชายแดน เพื่อดึงดูดให้นักลงทุนในภูมิภาคเข้ามาลงทุนในไทย และประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งส่งเสริมการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ในพื้นที่ชายแดนโดยความสำคัญกับการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมการลงทุนและสิทธิประโยชน์ การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว และการให้บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จ เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกด้านการค้าชายแดนและการผ่านแดนระหว่างไทยกับประเทศในภูมิภาคมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า นโยบายของรัฐในแต่ละสมัยต่างก็ให้ความสำคัญกับการค้าชายแดน โดยการส่งเสริมสนับสนุนมาตรการต่างๆ เช่น การเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาระบบโทรคมนาคมขนส่ง และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ รวมทั้งให้ความสำคัญในการอำนวยความสะดวกทางการค้า ทั้งนี้ เพื่อยกระดับเศรษฐกิจภายในประเทศ รวมทั้งประชาชนตามแนวชายแดนให้มีอาชีพและรายได้จากการค้าชาย ซึ่งกรมศุลกากร เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญ โดยด่านศุลกากรช่องเม็ก ได้ปฏิบัติตามพันธกิจของกรมศุลกากร เพื่อตอบสนองต่อนโยบายของรัฐในการร่วมพัฒนาการค้าชายแดน (ศิริชัย คุณบุตตร, 2559: สัมภาษณ์)

ในส่วนของด่านพาสีสาหลวงเต่า สปป.ลาว คำผุย พรหมมะจัน ได้กล่าวว่า ได้ปฏิบัติตามนโยบายหลักของประเทศในการจัดเก็บภาษีอากรขาเข้า และขาออก ดูแลอำนวยความสะดวกด้านการค้า โดยปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ และนโยบายหลักของประเทศที่มีความชัดเจนอยู่แล้ว และยังได้เร่งพัฒนาการค้าชายแดนโดยการจัดระเบียบร้านค้าให้เป็นหมวดหมู่ ซึ่งประชาชนได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในส่วนของทางราชการได้มีการสร้างอาคารที่ทำการ ปรับถนนให้เป็นสี่ช่องทางจราจร และมีการเตรียมความพร้อมในทุกด้าน อาทิเช่น ด้านกฎหมาย การนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้ เช่น ระบบสแกนเนอร์ ระบบอิเล็กทรอนิกส์ ในการอำนวยความสะดวกต่อผู้ประกอบการ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเทศคู่ค้า เช่น ด้านระบบกฎหมาย ระบบภาษี ได้มีการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของอาเซียนโดยเคร่งครัด ดังนั้น เมื่อทุกอย่างอยู่ภายใต้กฎ ระเบียบ ในด้านการค้าชายแดนและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจึงไม่เป็นปัญหาอุปสรรคแต่อย่างใด (คำผุย พรหมมะจัน, 2559: สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจทัศนคติของราษฎรชุมชนช่องเม็กและชุมชนตลาดสาหลวงเต่า สปป.ลาว มีความคิดเห็นที่ไม่สอดคล้องกันในเรื่องของนโยบายการส่งเสริมการค้าชายแดนของภาครัฐ ส่งผลทำให้ระบบเศรษฐกิจดีขึ้น ซึ่งราษฎรชุมชนช่องเม็ก ส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 80 เนื่องจากเห็นว่า นโยบายส่งเสริมการค้าชายแดน กลุ่มที่ได้ประโยชน์ จะเป็นกลุ่มผู้ประกอบการรายใหญ่มากกว่า ส่วนที่เห็นด้วยคิดเป็นร้อยละ 20 มีความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการค้าทำให้ตลาดการค้าชายแดนคึกคักตามไปด้วย อาจจะส่งผลดีต่อผู้ค้ารายเล็กบ้าง ในขณะที่ราษฎรชุมชนตลาดสาหลวงเต่า สปป.ลาว ส่วนใหญ่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 90 และไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ

10 เนื่องจากเห็นว่า การส่งเสริมการค้า ทำให้เกิดภาวะเบียด ขอบังคับมากขึ้น การไปมาหาสู่กัน ลำบากมากขึ้น ทำให้เกิดผลกระทบต่อการค้าชาย

จากผลการสำรวจของราษฎรทั้งสองฝั่ง ผู้ศึกษา วิเคราะห์ได้ว่า นโยบาย ส่งเสริมการค้าชายแดนของภาครัฐ ส่งผลการค้าชายแดนเจริญเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันส่งผลดีต่อ ระบบเศรษฐกิจของประเทศ แต่ทั้งนี้ ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับผู้ประกอบการรายย่อยที่อยู่ตาม แนวชายแดน คำนึงถึงวิถีชีวิตชาวบ้าน โดยให้การส่งเสริม สนับสนุนกลุ่มผู้ประกอบการ และผู้ค้าราย ย่อย ให้เจริญเติบโตควบคู่กันไปด้วย

3) นโยบายจังหวัด

นอกจากจะปฏิบัติหน้าที่ตามพันธกิจกรมศุลกากรแล้ว ด้านศุลกากรช่องเม็ก ยังต้องประสานความร่วมมือและกำหนดภารกิจให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด อุบลราชธานี เพื่อตอบสนองทั้งนโยบายกรมศุลกากร และนโยบายของประเทศโดยจังหวัดมีหน้าที่ใน การขับเคลื่อนให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งจังหวัดอุบลราชธานี ได้จัดทำแผนพัฒนาจังหวัดอุบลราชธานี 4 ปี (พ.ศ.2558 – 2561) (จังหวัดอุบลราชธานี, 2559: เว็บไซต์) โดยมีวิสัยทัศน์จังหวัดอุบลราชธานีคือ “ชุมชนเข้มแข็ง เมืองน่าอยู่ เป็นประตูการค้าและการท่องเที่ยว การเกษตรมีศักยภาพ” และประเด็น ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน อยู่ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 คือ “การส่งเสริมการค้า การ ลงทุนและการท่องเที่ยว” และกลยุทธ์จังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

3.1) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบการให้บริการโลจิสติกส์ (Logistics) สนับสนุนการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยว

3.2) พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการค้า การลงทุน การท่องเที่ยวเพื่อสร้าง โอกาส และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

3.3) ส่งเสริมการเปิดตลาด และพัฒนาความร่วมมือทางการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ

3.4) พัฒนาเพื่อยกระดับการผลิตสินค้าและบริการให้ได้มาตรฐาน

จากการที่ จังหวัดอุบลราชธานี มีจุดเด่นด้านภูมิศาสตร์ ที่มีชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านถึง 2 ประเทศ คือ สปป. ลาว และประเทศกัมพูชา ซึ่งสามารถเชื่อมต่อไปยัง เส้นทางเศรษฐกิจอื่นๆ ได้หลายเส้นทาง การพัฒนาการค้าชายแดนของจังหวัดอุบลราชธานี จึงเป็น ยุทธศาสตร์สำคัญ เพื่อยกระดับเศรษฐกิจของจังหวัดให้ดีขึ้น ซึ่ง คันฉัตร ตันเสถียร รองผู้ว่าราชการ จังหวัดอุบลราชธานี ได้กล่าวถึงนโยบายจังหวัดอุบลราชธานีในส่วนที่เกี่ยวกับการค้าชายแดน ว่ามี ความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล โดยมุ่งเน้นการอำนวยความสะดวกในการนำเข้า – ส่งออก สินค้า เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) และการเป็นด่านนานาชาติ การ บริการด้านท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดนักลงทุน และประชาชนและนักท่องเที่ยวจากประเทศเพื่อนบ้าน ให้ มาบริโภคสินค้าและบริการ ในจังหวัดให้มากขึ้น ซึ่งการเดินทางเข้ามาในจังหวัดอุบลราชธานีของ ประเทศเพื่อนบ้าน จะมีหลากหลายวัตถุประสงค์ เช่น การเข้ามาเพื่อความบันเทิง เพื่อการศึกษา เพื่อ รักษาพยาบาล เพื่อประกอบธุรกิจ หรือเพื่อเยี่ยมญาติ เป็นต้นนอกจากนี้ จังหวัดอุบลราชธานี ยังเป็น เส้นทางผ่านที่ได้รับความนิยม เนื่องจากการคมนาคมขนส่งที่สะดวก ซึ่งมีทั้งสนามบินนานาชาติ ชุมทางรถไฟ รถโดยสาร เมื่อมีการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) แล้ว จะต้องหาแนวทางการ

ปรับเปลี่ยนนโยบาย โดยเฉพาะในเรื่องการเดินทางไประหว่างประเทศ ให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น และสิ่งสำคัญที่จะต้องให้ความระมัดระวังคือเรื่องของปัญหาเสพติด ปัญหาแรงงานต่างด้าว แรงงาน เด็กและสตรี อาชญากรข้ามชาติ การค้ามนุษย์ หรือการล่อลวงในรูปแบบต่างๆ โดยทางจังหวัดอุบลราชธานี จะได้ประสานความร่วมมือโดยตรงกับ สปป.ลาว เพื่อหามาตรการแก้ไขและป้องกัน โดยยึดถือตาม หลักมนุษยธรรมหากสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ดังได้กล่าวมาแล้วได้ ด้านพรมแดนช่องเม็ก ก็มีโอกาสที่จะพัฒนาเป็นเขตเมืองพิเศษได้ (คันฉัตร ตันเสถียร, 2559: สัมภาษณ์) เนื่องจากจังหวัดอุบลราชธานี มีความพร้อมด้านการคมนาคมขนส่ง สามารถส่งผ่านไปยังประเทศเวียดนาม หรืออื่นๆ ได้ ทำให้ต้นทุนค่าขนส่งต่ำลง รวมทั้งมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีความพร้อมในการรองรับการเจริญเติบโตของการค้าชายแดน จึงมีแนวโน้มพัฒนาเป็นศูนย์กระจายสินค้าไปยังประเทศต่างๆ (ปกรณ์พันธ์ บุปผาพรหม, 2559: สัมภาษณ์; วิบูลย์ โชควิวัฒน์, 2559: สัมภาษณ์; ศิริชัย คุณาบุตร, 2559: สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ตาม นโยบายการพัฒนาด่านพรมแดนช่องเม็ก อาจเกิดความล่าช้าไปบ้าง อันเนื่องจากข้อพิพาทในเรื่องพื้นที่กับราษฎร และการขาดความต่อเนื่องของนโยบาย และยังไม่มีมติชัดเจนเพียงพอ ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนา ไม่สามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาของหน่วยงานได้ (จักรพงษ์ จันทน์สุทธิประภา, 2559: สัมภาษณ์; ศิริชัย คุณาบุตร, 2559: สัมภาษณ์) และสิ่งที่ควรให้ความระมัดระวังในการพัฒนา ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือการเข้ามาแทรกแซงของนักการเมืองท้องถิ่น เช่น การแทรกแซงระบบจัดซื้อจัดจ้างในการก่อสร้าง ซึ่งอาจส่งผลให้อาคารสถานที่ ไม่มีความมั่นคง แข็งแรง เป็นต้น (จุมพล แรงกสิกร, 2559: สัมภาษณ์)

4.1.3.2 มิติด้านเศรษฐกิจ (Economic)

ประธานกรรมการหอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ได้กล่าวถึงโอกาสการค้าและการลงทุนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านว่า ภายใต้สถานการณ์ปัจจุบัน แม้เศรษฐกิจโลกประสบภาวะถดถอย หลายประเทศเศรษฐกิจเติบโตต่ำ การส่งออกหดตัว ซึ่งรวมถึงการส่งออกของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2558 หดตัวถึงร้อยละ 5.8 อย่างไรก็ตามหากพิจารณาในส่วนของ การค้าระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านยังคงมีแนวโน้มที่ดี เนื่องจากกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านอยู่ในช่วงที่เศรษฐกิจกำลังพัฒนา ขณะที่แนวโน้มภาพรวมของการค้าโลกหลายๆ ประเทศมีการรวมกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจ จับมือร่วมเป็นกลุ่มอนุภูมิภาคและเปิดตลาดการค้าการลงทุนระหว่างกัน ซึ่งถือเป็นโอกาสสำคัญของประเทศไทยในการทำการค้าการลงทุนกับประเทศ หรือกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำการค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นการค้าชายแดนส่วนใหญ่และมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยมูลค่าการค้าชายแดนของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในช่วงปี 5 ปีที่ผ่านมา (2553 -2557) มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 9.55 ต่อปี

หากมองที่มูลค่าการค้าชายแดนจะเห็นได้ว่าการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้านมีความ สำคัญมาก ซึ่งมูลค่าการค้าชายแดนเมื่อเทียบกับมูลค่าการค้าระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านแล้วนับเป็นร้อยละ 72 ของมูลค่าการค้าทั้งหมดระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งสามารถเห็นได้ว่าการค้าเกือบทั้งหมดถูกส่งผ่านออกทางชายแดน ดังนั้นประตูทางออกทั้งหลายเหล่านี้ ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งปัจจุบันการค้าชายแดนมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นเมื่อมีการพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคโดยยุทธศาสตร์ที่ตั้งของไทยจะช่วยสนับสนุนให้มีบทบาทในการค้าและการลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้านผ่านเส้นทางสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างภูมิภาค ตามแนวระเบียงเศรษฐกิจ

อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (GMS Economic Corridors) มีพื้นที่รวมกันประมาณ 2.3 ล้านตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ 326 ล้านคน และมีเส้นทางหลักตามภูมิภาค 3 เส้นทาง ได้แก่ แนวระเบียงเศรษฐกิจเหนือ – ใต้ (North-South Economic Corridor) แนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก – ตะวันตก (East-West Economic Corridor) และแนวระเบียงเศรษฐกิจตอนใต้ (Southern Economic Corridor) ทั้งนี้ เส้นทางเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคเหล่านี้ ได้เริ่มต้นพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น อันส่งผลให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามแนวการค้าชายแดนที่มีเส้นทางเหล่านี้พาดผ่าน ทำให้มีปริมาณการขนส่งและกิจกรรมเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับด้านอื่นๆ เพิ่มมากขึ้นด้วย ประกอบกับปัจจุบันได้เข้าสู่การปฏิบัติตามข้อตกลงความร่วมมือประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) อาเซียน 10 ประเทศ เป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว (Single Market and Production Base) มีการเคลื่อนย้ายเสรีด้านสินค้าบริการ การลงทุน แรงงาน มีฝีมือ และการเคลื่อนย้าย เงินทุนเสรีมากขึ้น และด้วยจำนวนประชากรที่มากถึง 630 ล้านคน อาเซียนจึงเป็นตลาดที่มีศักยภาพที่เป็นโอกาสสำคัญของประเทศไทย (อิสระ ว่องกุศลกิจ, 2558)

ในส่วนของเศรษฐกิจการค้าชายแดนของจังหวัดอุบลราชธานี ได้มีการเสนอแผนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ เพื่อพัฒนาจังหวัดอุบลราชธานี โดยส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกและการค้าชายแดน เนื่องจากมีภาคเกษตรกรรมที่เป็นฐาน และมีอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปในท้องถิ่น เพื่อต่อยอดการส่งออก และจังหวัดอุบลราชธานี ยังมีด่านศุลกากรเชื่อมต่อทั้ง สปป. ลาว และประเทศกัมพูชา ทำให้การค้าชายแดนมีโอกาสเติบโตในอนาคต ดังนั้น ทางจังหวัดจึงควรมุ่งเน้นเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป ให้มีมาตรฐานสากล เช่น GMP หรือ HACCP เพื่อพัฒนาผู้ประกอบการจากผู้ผลิตเป็นผู้ส่งออก และควรส่งเสริมให้ผู้ประกอบการในจังหวัดอุบลราชธานี สามารถติดต่อกับผู้นำเข้าจากต่างประเทศได้โดยตรง เพื่อลดพ่อค้าคนกลาง ทำให้ส่วนเกินทางเศรษฐกิจลงไปถึงเกษตรกรในท้องถิ่นมากขึ้น อันจะเป็นการส่งเสริมให้ภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรมเติบโตไปพร้อมกัน (วิญญู วีระนนทาเวทย์, 2559: เว็บไซต์)

ส่วนอนาคตการค้าชายแดนจังหวัดอุบลราชธานี ยังเติบโตได้อีกไกล หากมีการสร้างเส้นทางเชื่อมไปถึงเมืองโฮจิมินห์ สินค้าส่งออกของจังหวัดอุบลราชธานี อาจไม่จำเป็นต้องผ่านท่าเรือแหลมฉบัง ธุรกิจให้เช่าคลังสินค้า จึงถือเป็นโอกาสใหม่ของผู้ประกอบการ การค้าชายแดนของจังหวัดอุบลราชธานีจึงมีมากกว่า ที่ประเทศลาว และประเทศกัมพูชา (สุมาลี เสงวีจิตร, 2559: เว็บไซต์)

ในส่วนของจังหวัดอุบลราชธานี ได้จัดทำแผนแม่บทการเตรียมความพร้อมของฝ่ายปกครองสู่ประชาคมอาเซียนของจังหวัดอุบลราชธานี (Provincial Master Plan) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 – 2559 ได้วิเคราะห์ผลกระทบต่อประชาคมอาเซียนของจังหวัด ในด้านของเศรษฐกิจ (จังหวัดอุบลราชธานี, 2559: เว็บไซต์) ดังนี้

(1) ผลกระทบเชิงบวก

(1.1) มีระบบโครงสร้างพื้นฐานระบบสาธารณสุขูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวกที่สามารถรองรับการเป็นศูนย์กลางด้านการค้า การท่องเที่ยว การลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้าน ศูนย์กลางด้าน Medical Hub เช่น สนามบินนานาชาติ สถานีรถไฟ โรงแรงจำนวนมาก ศูนย์การค้าขนาดใหญ่ รวมทั้งเป็นสถานที่ตั้งของโรงพยาบาลของรัฐและเอกชน นอกจากนี้ยังสามารถพัฒนาระบบ

การให้บริการโลจิสติกส์เพื่อสนับสนุนการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

(1.2) ความร่วมมือของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง และการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนส่งผลให้เกิดความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ ด้านวิชาการ ด้านการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม

(1.3) เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่พรมแดนติดต่อกับ สปป.ลาว และประเทศกัมพูชา ซึ่งสามารถส่งเสริมศักยภาพด้านการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวเข้าไปยังกลุ่มประเทศอินโดจีนและเป็นเมืองพี่เมืองน้องกับเมืองฉินตู ประเทศจีน และเมืองกวางนามประเทศเวียดนาม

(2) ผลกระทบเชิงลบ

(2.1) ผู้ประกอบการยังไม่มีการรวมกลุ่มเครือข่ายพันธมิตรทางธุรกิจ ทั้งในและต่างประเทศส่งผลให้เกิดปัญหาการตัดราคาของประเทศเพื่อนบ้าน เช่น กะหล่ำปลีจาก สปป.ลาว ที่มีเข้ามามาก ราคาถูก ขณะที่พื้นที่ผลิตแล้วไม่สามารถขายได้ ทำให้สู้ราคาไม่ได้

(2.2) ขาดแหล่งเงินทุน/ไม่รู้แหล่งเงินทุน โดยเฉพาะปัญหาเงินทุนหมุนเวียนในการค้าขาย ต้องการให้ภาครัฐบาลสนับสนุนหาแหล่งเงินทุน ดันทุนดอกเบี้ยต่ำ

(2.3) ผลกระทบชุมชนไม่ได้รับการพัฒนายกระดับเพิ่มศักยภาพเท่าที่ควรอันเนื่องมาจากขาดการสนับสนุนสินค้าในท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์

อย่างไรก็ตาม ผลสำรวจทัศนคติราษฎรบริเวณหน้าด่านพรมแดนช่องเม็ก พบว่าส่วนใหญ่เห็นด้วยที่ว่า ความเจริญก้าวหน้าของสังคมเมือง เช่น การมีห้าง ร้าน สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ครบครัน ทำให้การค้าขายบริเวณด่านพรมแดนช่องเม็ก ชบเซา คิดเป็นร้อยละ 64 ในส่วนที่ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 36 มีความเห็นว่า กลุ่มลูกค้าหลัก เป็นลูกค้าประจำ และส่วนใหญ่เห็นด้วยที่ว่า การพัฒนาด่านพรมแดนช่องเม็กและด่านสากลวังเต่า ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ จะทำให้เศรษฐกิจบริเวณชายแดนเติบโตมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 89 และไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 11 เนื่องจากมีความเห็นว่า การพัฒนาประเพณีเขตเศรษฐกิจพิเศษ ผู้ได้ประโยชน์จะเป็นผู้ประกอบการ ขณะที่ชาวบ้านหรือผู้ค้ารายเล็ก ก็จะได้รับผลประโยชน์ ส่วนราษฎรบริเวณตลาดสากลวังเต่า สปป.ลาว มีความเห็นต่างกัน โดยไม่เห็นด้วยที่ว่าความเจริญก้าวหน้าของสังคมเมือง เช่น การมีห้างร้าน สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ครบครัน ทำให้การค้าขายบริเวณด่านสากลวังเต่าชบเซา คิดเป็นร้อยละ 60 เนื่องจากประเภทสินค้าที่ขายมีเอกลักษณ์เฉพาะ แต่มีความเห็นสอดคล้องกับราษฎรบริเวณหน้าด่านพรมแดนช่องเม็ก ที่ว่าการพัฒนาด่านพรมแดนช่องเม็กและด่านสากลวังเต่า ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ จะทำให้เศรษฐกิจบริเวณชายแดนเติบโตมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 94 และไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 6

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษามีความเห็นที่ว่า ความเจริญก้าวหน้าของสังคมเมือง ระบบเศรษฐกิจของชุมชนบริเวณด่านพรมแดนช่องเม็ก ได้รับผลกระทบตามมาด้วย จากการที่ประชาชน นักท่องเที่ยวจาก สปป.ลาว ส่วนใหญ่จะเดินทางเข้าสู่ในเมืองมากกว่า เนื่องเส้นทางคมนาคม มีความสะดวก มีสินค้าให้เลือกใช้บริการจำนวนมาก ซึ่งแตกต่างจากบริเวณด่านพรมแดนช่องเม็ก ที่มีลักษณะสินค้าไม่แตกต่างจากในเมืองมากนัก ทำให้การค้าขายชบเซา ดังนั้น หน่วยงานราชการจึงควรเข้ามาให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้การค้าขายเกิดความคึกคักขึ้น เช่น การสร้างอัตลักษณ์ให้กับสินค้า การจัดกิจกรรมถนนคนเดิน เป็นต้น หรือการยกระดับ

ด้านพรมแดนช่องเม็ก ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อให้ประชาชน มีอาชีพ มีรายได้ เป็นการยกระดับเศรษฐกิจของชุมชนตามแนวชายแดน

4.1.3.3 มิติด้านสังคม (Sociological)

การพัฒนาการค้าชายแดนในทุกพื้นที่ มีทั้งผลกระทบด้านบวกและด้านลบ ต่อชุมชนในพื้นที่ จากการสำรวจเอกสาร แผนแม่บทการเตรียมความพร้อมของฝ่ายปกครองสู่ประชาคมอาเซียนของจังหวัดอุบลราชธานี (Provincial Master Plan) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 – 2559 ของจังหวัดอุบลราชธานี ได้วิเคราะห์ผลกระทบต่อประชาคมอาเซียนของจังหวัด ในด้านสังคมและวัฒนธรรม (จังหวัดอุบลราชธานี, 2559: เว็บไซต์) ดังนี้

1) ผลกระทบเชิงบวก

1.1) ก่อให้เกิดความตื่นตัวให้มีการส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับอาเซียนทั้งในสถาบันการศึกษา ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐและเอกชนในการให้ความสำคัญกับความรู้อาเซียนและประเทศเพื่อนบ้าน การศึกษาภาษาอังกฤษ ภาษาลาว ภาษาเวียดนาม และภาษาเขมร เป็นต้น

1.2) ทำให้เกิดภูมิปัญญาและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศ ทั้งไทย กัมพูชา ลาว และเวียดนาม

2) ผลกระทบเชิงลบ

2.1) ค่านิยมของประชาชนในปัจจุบันเปลี่ยนไปสู่กระแสบริโภคนิยม ทำให้มีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหารายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายในระดับครัวเรือน

2.2) ขาดการจัดการอย่างเป็นระบบ ในการบริหารจัดการเพื่อจัดสรรงบประมาณที่นำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตในพื้นที่น้อย งบประมาณใหญ่นำไปใช้ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ขาดการรวมกลุ่มกันเพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับการดำเนินงานเพื่อพัฒนาชุมชน ทำให้แผนชุมชนไม่ประสบผลเท่าที่ควร

2.3) ค่านิยมและความเชื่อถือในมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนในจังหวัดมากกว่ามาตรฐานของอำเภอ ท้องที่ ขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอน และครูที่มีความรู้ความสามารถ

ในส่วนของการพัฒนาด้านพรมแดนช่องเม็ก คันฉัตร ต้นเสถียร รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี ได้ให้ความเห็นว่ายังคงมีปัญหาอุปสรรคในเรื่องของ 1) การบุกรุกพื้นที่ตามโครงการพัฒนาด้านชายแดนช่องเม็ก 2) การติดต่อสื่อสาร ซึ่งด้านพรมแดนช่องเม็ก มีหน่วยงานทั้งสองกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น การติดต่อประสานงานมีการผ่านหลายชั้นตอนอาจทำให้เกิดความเสียหายหรือความล่าช้าได้ 3) บุคลากรส่วนท้องถิ่น ยังมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการพัฒนาไม่เพียงพอ จำเป็นต้องให้บุคลากรส่วนภูมิภาคเข้าไปช่วยเหลือ 4) ปัญหาสังคม และอื่นๆ ตามแนวชายแดน เช่น การตัดไม้ทำลายป่าปัญหายาเสพติด การเดินทางเข้าออก การค้ามนุษย์ เป็นต้น หากสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวมาแล้วได้ โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกหน่วยงานมีการบูรณาการร่วมกัน ประสานความร่วมมือกันจากทุกฝ่าย ก็สามารถที่จะผลักดันให้ด้านพรมแดนช่องเม็กพัฒนาเป็นเขตเมืองพิเศษได้ (คันฉัตร ต้นเสถียร, 2559: สัมภาษณ์)

จากปัญหาการบุกรุกพื้นที่ ที่ได้เตรียมจัดสรรให้หน่วยงานราชการ ตามโครงการพัฒนา ด้านพรมแดนช่องเม็ก ที่ยึดเยื้อมาเป็นเวลานานได้มีการจัดเวทีเสวนาปัญหาการพัฒนาตามแนวชายแดน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดน โดยมีตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่มชาวบ้าน

และนักวิชาการ ร่วมสะท้อนปัญหา สรุปได้ว่า ในยุคของการค้าเสรี ผู้มีทุนมากย่อมได้เปรียบผู้มีทุนน้อย ชาวบ้านมีความเห็นว่า “ภาครัฐจะพัฒนาด้านพรมแดนช่องเม็กอย่างไรก็ได้ แต่ต้องคงวิถีชีวิตของคนทั้งสองฝั่ง และควรให้อิสระทางความคิดในการบริหารจัดการระเบียบด้านพรมแดนช่องเม็ก” ในขณะที่หน่วยงานภาครัฐได้ให้ความเห็นว่า ไม่ได้นิ่งนอนใจกับปัญหาของชาวบ้าน ซึ่งหลังจากปี พ.ศ.2540 เกิดภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่แตก ไม่เพียงแต่พ่อค้าแม่ค้ารายเล็กที่ได้รับผลกระทบเท่านั้นผู้ประกอบการรายใหญ่ก็ได้รับผลกระทบด้วย ดังนั้น ทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือกัน ในส่วนของพ่อค้าแม่ค้า ควรมีการปรับปรุงรูปแบบการค้าขายและการบริการ โดยการสร้างอัตลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ เพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยว ในขณะที่ภาครัฐก็จะได้หาแนวทางปรับปรุงแก้ไขเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ควบคู่ไปกับการรักษาผลประโยชน์และความมั่นคงของประเทศ (สื่อสร้างสุขอุบลราชธานี, 2559: เว็บไซต์)

ในขณะที่ผู้บริหารด้านศุลกากรช่องเม็ก ได้ให้ความคิดเห็น ในด้านสังคมบริเวณด้านพรมแดน ช่องเม็ก ว่าความสัมพันธ์ของชุมชนท้องถิ่นระหว่างสองประเทศ มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน การค้าขายระหว่างประเทศจึงไม่มีปัญหาอุปสรรค หากแต่ว่า ตามภารกิจของกรมศุลกากรนั้น ด้านศุลกากรทุกแห่งจำเป็นต้องมีพื้นที่ เพื่อรองรับในการปฏิบัติพิธีการศุลกากรทั้งขาเข้าและขาออก รวมทั้งสินค้าผ่านแดนจากประเทศเพื่อนบ้าน แต่เนื่องจากด้านศุลกากรช่องเม็ก มีพื้นที่ไม่เพียงพอในการรองรับการขยายตัวทางการค้าขายแดน จึงเป็นปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาซึ่งได้ดำเนินการขอจัดสรรพื้นที่จากจังหวัดอุบลราชธานี แล้ว หากจังหวัดมีมติให้ด้านศุลกากรช่องเม็ก ได้รับการจัดสรรพื้นที่ตามความประสงค์ จะได้ใช้ประโยชน์ในพื้นที่เพื่อใช้เป็นลานตรวจสินค้าขาเข้าและขาออกต่อไป โดยอาจจะขอกันพื้นที่ให้ห่างไกลจากแหล่งชุมชน เพื่อป้องกันและหลีกเลี่ยงอันตรายที่อาจจะมาพร้อมกันสินค้าได้ ซึ่งการที่จะพัฒนาด้านพรมแดนช่องเม็กให้เป็นเขตเมืองเศรษฐกิจพิเศษได้นั้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมให้มากที่สุด (จุมพล แรงสิกร, 2559: สัมภาษณ์; นคร เจริญสุขขุมนันท์, 2559: สัมภาษณ์; วิบูลย์ โชควิวัฒน์, 2559: สัมภาษณ์; ศิริชัย คุณาบุตร, 2559: สัมภาษณ์)

จากการสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม ของผู้ศึกษา ในมิติด้านสังคมบริเวณด้านพรมแดนช่องเม็ก พบว่า ราษฎรฝั่งประเทศไทยบริเวณหน้าด้านพรมแดนช่องเม็ก มีอาชีพค้าขายสินค้าและบริการ ลูกค้าหลักจะเป็นประชาชนคนไทยในเขตพื้นที่ และประชาชนฝั่งประเทศ สปป.ลาว ที่ข้ามมาซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคฝั่งไทย พ่อค้าแม่ค้าส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาจากต่างถิ่น บางรายมาซื้อกิจการต่อในราคาที่สูง จึงทำให้เกิดปัญหาระหว่างราษฎรกับส่วนราชการ เมื่อราษฎรไม่ประสงค์ออกจากพื้นที่ ที่ภาครัฐได้จัดสรรให้ส่วนราชการได้ใช้ประโยชน์ ขณะนี้อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาของศาล ประกอบกับการมีขั้นตอนการผ่านแดนที่ยุงยาก ทำให้การท่องเที่ยวไม่คึกคักเท่าที่ควร ส่งผลให้พ่อค้าแม่ค้ามีรายได้ลดลง จึงต้องการทำเลที่ตั้งที่สามารถขายสินค้าได้ง่าย ซึ่งนั่นก็คือ บริเวณหน้าด้านพรมแดนช่องเม็ก ซึ่งเป็นพื้นที่ ที่ภาครัฐได้จัดสรรให้ด้านศุลกากรช่องเม็กได้ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ และนอกจากนี้ ยังมีปัญหาด้านอื่นๆ เช่น ปัญหาด้านยาเสพติด พบการลักลอบข้ามประเทศอยู่เป็นประจำ ส่วนใหญ่จะเป็นเยาวชน และปัญหามีแหล่งสถานเริงรมย์ขึ้นจำนวนมาก ซึ่งทำให้เกิดปัญหาการขายบริการทางเพศตามมาด้วย

ในส่วนพระราชกรณียกิจ สปป.ลาว สินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าประเภทผ้าไม่สำเร็จรูป และสินค้าตามฤดูกาล ลูกค้านักท่องเที่ยวไทย และยังมีร้านค้าปลอดอากรถือเป็นจุดขายหลัก ซึ่งจะเห็นได้ว่าทางฝั่งของ สปป.ลาว จะมีสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ซึ่งเป็นจุดขายทำให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มาก ต่างจากฝั่งไทยที่สินค้าส่วนใหญ่เป็นประเภทเสื้อผ้าแฟชั่น เน้นลูกค้าประจำจากฝั่ง สปป.ลาว จึงไม่ค่อยมีลูกค้าที่เป็นนักท่องเที่ยวมากนัก

และจากผลการสำรวจทัศนคติของราษฎรทั้งสองฝั่ง ต่างก็มีความเห็นตรงกันว่า ควรมีการจัดระเบียบการค้าขายบริเวณด่านชายแดน โดยจัดโซนการค้าขายให้ชัดเจนและเป็นระเบียบ เช่น การจัดหมวดหมู่สินค้าชนิดเดียวกัน ให้อยู่ในโซนเดียวกัน โดยราษฎรชุมชนช่องเม็ก เห็นด้วยคิดเป็นร้อยละ 89 ไม่เห็นด้วยคิดเป็นร้อยละ 11 ซึ่งมีความเห็นว่า หากมีการจัดระเบียบใหม่ เกรงจะไม่ได้ทำเลที่ตั้งในการค้าขายที่ดีเหมือนเช่นเดิม และราษฎรตลาดสากสว่างเต่า สปป.ลาว เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 88 ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 12 เนื่องจากมีความเคยชินกับทำเลการค้าขายเดิม

นอกจากนี้ ราษฎรชุมชนช่องเม็ก ยังให้ข้อเสนอแนะว่า โครงการการพัฒนาด่านพรมแดนช่องเม็ก ทำให้ราษฎรไม่มีพื้นที่ทำมาหากิน และทำให้การซื้อขายซบเซา เนื่องจากให้ความสำคัญกับผู้ประกอบการรายใหญ่ มากกว่าวิถีชีวิตชาวบ้าน ดังนั้น หากจะมีการพัฒนา ส่วนราชการควรเล็งเห็นความสำคัญของกลุ่มผู้ค้ารายเล็กด้วย ควรมีมาตรการที่จะช่วยพยุงการค้าขายของราษฎรชาวชุมชนช่องเม็กให้อยู่รอดไปพร้อมกับการพัฒนา

4.1.3.4 มิติด้านเทคโนโลยี (Technical)

จากการสำรวจเอกสาร โดยการศึกษางานวิจัยของ ศักดิ์ ยศธแสนย์ (2542) พบว่า กรมศุลกากร ได้เล็งเห็นความสำคัญในการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมเข้ามาใช้ เป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์กร ซึ่งนอกจากจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพ และสมรรถนะ ในการบริหารงานของกรมศุลกากรแล้ว ยังเป็นการสนองนโยบายของรัฐในการรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศในปัจจุบันและอนาคต และส่งเสริมให้ภาคเอกชนสามารถแข่งขันในตลาดการค้ากับต่างประเทศได้ กรมศุลกากรจึงได้กำหนดนโยบายในการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการบริหารงานศุลกากร ดังนี้

1) นำระบบคอมพิวเตอร์ On-line Network มาใช้ในการบริหารงานศุลกากร ในด้านพิธีการการจัดเก็บภาษีอากร การตรวจปล่อยสินค้า การส่งเสริมการส่งออก และการป้องกันปราบปรามการลักลอบหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานและเอื้ออำนวยต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

2) ให้มีการนำระบบ Electronic Data Interchange (EDI) มาใช้ในด้านการค้าระหว่างประเทศ โดยให้สอดคล้องกับระบบสากล

3) จัดทำระบบข้อมูลข่าวสารเพื่อการบริหาร การตัดสินใจ และการควบคุมติดตามการปฏิบัติงาน

4) ให้ทุกกองและด่านศุลกากรที่มีปริมาณงานมากมีเครื่องคอมพิวเตอร์ใช้ปฏิบัติงานภายในหน่วยงานโดยอิสระ (Office Automation) เพื่อให้การปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงานมีความสะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ จากการสังเกตการณ์และประสบการณ์ของผู้ศึกษา ที่ได้ทำงานในหน่วยงาน กรมศุลกากร สรุปการนำเทคโนโลยีมาใช้ในองค์กร ได้ดังนี้ กรมศุลกากรได้นำระบบการแลกเปลี่ยนเอกสารธุรกิจด้วยวิธีการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Data Interchange: EDI) มาใช้แทนระบบการใช้กระดาษในปี พ.ศ.2541 และสามารถให้บริการระบบ EDI ทั่วประเทศในปี พ.ศ.2543 ในขณะ เดียวกัน ประเทศไทยได้ลงนามในข้อตกลงร่วมมือระหว่างประเทศภายใต้กรอบ APEC (โครงการ APEC Paperless Trading) และกรอบอาเซียนว่าด้วยการอำนวยความสะดวกด้านศุลกากรด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ณ จุดเดียวของอาเซียน (ASEAN Single Window) ซึ่งส่งผลให้กรมศุลกากรได้พัฒนากระบวนการศุลกากรอย่างต่อเนื่อง จนยกระดับเป็นระบบศุลกากรอิเล็กทรอนิกส์แบบไร้เอกสาร (Paperless Customs หรือ e-Customs) และให้บริการทั่วประเทศตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2551

สมชาย พูลสวัสดิ์ (2555) ขณะที่ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศุลกากร ได้กล่าวว่าการขยายขอบข่ายการทำงานจากหน่วยงานที่ทำหน้าที่หลักในการจัดเก็บภาษีสินค้าให้กับประเทศ มาดูแลจัดการการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation) ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ที่ผ่านมารกรมศุลกากรได้นำระบบ e-Customs หรือในชื่อใหม่ว่า Thai Customs Electronic System (TCES) อันประกอบด้วยระบบ e-Import ระบบ e-Export ระบบ e-Freezone ระบบ e-Warehousing ระบบ e-Tax Intencives และระบบ e-Payment เข้ามาปรับปรุงระบบพิธีศุลกากรเพื่อช่วยให้ภาคธุรกิจสามารถทำธุรกรรมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ทั่วประเทศตลอด 24 ชั่วโมง ซึ่งกรมศุลกากรอยู่ในระหว่างดำเนินการติดตั้งระบบอิเล็กทรอนิกส์ ณ จุดเดียว (National Single Window) ซึ่งเป็นระบบบูรณาการการนำเข้า – ส่งออก และระบบขนส่งโลจิสติกส์เข้าด้วยกัน โดยการเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ อาทิ ใบรับรอง – ใบอนุญาตการนำเข้า – ส่งออก ข้อมูลการอนุญาตยกเว้นภาษี และข้อมูลอื่นๆ จากทุกหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มความสะดวกรวดเร็วในการผ่านพิธีการทางศุลกากรให้กับผู้ประกอบการมากยิ่งขึ้น

นอกเหนือจากระบบข้างต้นแล้ว กรมศุลกากรยังได้นำเอาเทคโนโลยีและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ อาทิ ระบบ X-Ray ระบบ RFID (Radio Frequency Identification) ระบบ GPS (Global Positioning System) และโดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบกล้องโทรทัศน์วงจรปิด (Closed-Circuit Television System หรือ CCTV) ที่เป็นเสมือน “Customs Eyes” หรือ “ดวงตาของศุลกากร” เข้ามาใช้เพื่อการตรวจสอบ ควบคุม และติดตามสินค้า ยานพาหนะ ตลอดจนการเคลื่อนย้ายที่จุดผ่านแดนต่างๆ ทั่วประเทศซึ่งกรมศุลกากรดำเนินการติดตั้งกล้อง CCTV ครอบคลุมจุดนำเข้า – ส่งออก จำนวน 1,212 จุด ทั่วประเทศ ซึ่งเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายด้วยวงจรสื่อสารความเร็วสูงเพื่อใช้ในการควบคุมทางศุลกากร (Customs Control) การควบคุมจุดนำเข้า – ส่งออก ชายแดน (Border Control) การป้องกันและรักษาความปลอดภัย (Security) ซึ่งถือเป็นระบบสำคัญอย่างยิ่งอีกระบบหนึ่ง ที่ช่วยให้กรมศุลกากรสามารถตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ เพิ่มความโปร่งใส ตลอดจนสร้างความมั่นใจและความปลอดภัยทางการค้าระหว่างประเทศให้เพิ่มสูงยิ่งขึ้น ขณะเดียวกัน ยังสามารถบูรณาการการใช้ประโยชน์ของข้อมูลระบบโทรทัศน์วงจรปิดร่วมกับหน่วยงานราชการอื่นๆ เช่น กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง เป็นต้น โดยกรมศุลกากรเป็นหน่วยงานหลักในการเชื่อมโยงและเผยแพร่ข้อมูลอีกด้วยทั้งยังสามารถนำมาใช้ป้องกันและปราบปรามการหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากสามารถดึงภาพจากระยะไกลเข้ามาให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบได้

โดยผู้ถูกตรวจสอบไม่รู้ตัว สามารถแจ้งเตือนเมื่อมีผู้บุกรุกหรือผู้ที่เป็นที่ต้องการตัวผ่านเข้ามาในบริเวณพื้นที่ควบคุม ซึ่งรวมถึงการแจ้งเตือนเมื่อมีการเคลื่อนที่ของบุคคล หรือยานพาหนะที่ผิดปกติ หรือการนำของออกจากบริเวณพื้นที่ควบคุม (สมชาย พูลสวัสดิ์, 2555)

กุลิศ สมบัติศิริ อธิบดีกรมศุลกากร ได้กล่าวถึงการปรับกรมศุลกากรให้ก้าวทันการค้ายุคดิจิทัล โดยใช้เทคโนโลยีเอื้อทั้งคนทำงานว่า กรมศุลกากรกำลังจะปรับลดอัตราภาษีนำเข้าสินค้า 56 หมวด ตามนโยบายรัฐบาล ซึ่งครอบคลุมรายการสินค้ากว่า 1,000 รายการ คาดว่าจะทำให้รายได้กรมศุลกากร หายไป 3,000 ล้านบาทต่อปี ฉะนั้น บทบาทและภารกิจใหม่ของกรมศุลกากรจึงเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับผู้นำเข้าและส่งออกเป็นสำคัญ และต้องทบทวนปัญหาอุปสรรคของการค้าระหว่างประเทศ อาทิเช่น การกำหนดระยะเวลาในการตรวจปล่อยสินค้า โดยกรมศุลกากรได้เร่งเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลการขอใบอนุญาตนำเข้าสินค้ากับส่วนราชการอื่นๆ (National Single Window: NSW) นำระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในงานตรวจปล่อยสินค้า อำนวยความสะดวกให้ผู้ประกอบการ (ออนไลน์ไทยพับลิก้า, 2559: เว็บไซต์) โดยพัฒนาระบบ Mobile Application บนโทรศัพท์มือถือ โดยเชื่อมโยงข้อมูลการขอใบอนุญาตนำเข้าสินค้านี้ระหว่างกรมศุลกากรกับส่วนราชการอื่น 36 หน่วยงาน อาทิ กรมการค้าต่างประเทศ การท่าเรือ กระทรวงพาณิชย์ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข สำนักมาตรฐานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม เป็นต้น รวมทั้งข้อมูลพิกัด ข้อมูลราคาสินค้า ข้อมูลทั้งหมดจะไปปรากฏอยู่ใน Application บนมือถือ (กุลิศ สมบัติศิริ, 2559: เว็บไซต์)

และนอกจากนี้ กรมศุลกากรได้มีการเปิดการใช้งานระบบติดตามทางศุลกากร (Tracking System) ภายใต้เทคโนโลยี e-Lock และเปิดโครงการปล่อยสินค้านำล่วงหน้า (Pre-arrival Processing System) ซึ่ง กุลิศ สมบัติศิริ อธิบดีกรมศุลกากร ได้กล่าวว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ.2550 จนถึงปัจจุบัน กรมศุลกากรได้พัฒนาระบบเทคโนโลยีศุลกากรหลายประการ เพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้า ให้การผ่านพิธีการศุลกากรเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว และยังคงไว้ซึ่งภารกิจในการปกป้องสังคมควบคู่กัน กรมศุลกากร ได้ดำเนินการจัดหาระบบติดตามทางศุลกากร (Tracking System) เพื่อช่วยให้การดำเนินงานควบคุมและตรวจสอบสินค้าผ่านแดนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้งานร่วมกับระบบตรวจสอบตู้คอนเทนเนอร์สินค้า ด้วยเครื่องเอกซเรย์ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้การเปรียบเทียบภาพสินค้าและน้ำหนักสินค้านำระหว่างท่าต้นทางและท่าปลายทาง ทำได้โดยสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น ประกอบกับการนำเทคโนโลยี RFID และ GPS ซึ่งทำงานร่วมกันเป็น “ระบบติดตามทางศุลกากร (Tracking System) ภายใต้เทคโนโลยี e-Lock” ทั้งนี้ การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาปรับใช้ ก็เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการของภาครัฐ และอำนวยความสะดวกให้แก่ภาคธุรกิจ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศให้ทันกับโลกในยุคปัจจุบัน” (กุลิศ สมบัติศิริ, 2559: เว็บไซต์)

อย่างไรก็ตาม จากวิสัยทัศน์ผู้บริหารกรมศุลกากร ในการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานนั้น ผู้บริหารด้านศุลกากรช่องเม็ก มีความเห็นว่า หากการพัฒนาด้านเทคโนโลยีของหน่วยงานมีความก้าวหน้า ในขณะที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศุลกากรหรือแม้กระทั่งประเทศคู่ค้า ยังพัฒนาด้านเทคโนโลยีได้ไม่มากนัก การพัฒนานี้จะเป็นไปได้ช้า โดยในส่วนของด้านศุลกากรช่องเม็ก นั้น นอกจากจะมีการนำระบบศุลกากรอิเล็กทรอนิกส์ (E-Customs) มา

อำนวยความสะดวก ทำให้กระบวนการนำเข้า – ส่งออก มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แนวทางการบริหารจัดการ CBM ภาครัฐจะมีการบริหารจัดการเรื่องเชิงสถาบัน (Institutional Arrangement) ของศุลกากร เป็นการปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงาน เพื่อให้หน่วยงานชายแดนทำงานร่วมกันเบ็ดเสร็จในจุดเดียว หรืออาจเป็นการรวมหน่วยงานชายแดนต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อลดจำนวนหน่วยงานชายแดน ทั้งนี้ ศุลกากรของแต่ละประเทศจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานแตกต่างกันไป เช่น อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง หรือเป็นหน่วยงานอิสระที่ขึ้นตรงกับผู้นำรัฐบาล หรืออยู่ภายใต้หน่วยงานจัดเก็บรายได้ หรืออยู่ร่วมกับหน่วยงานรักษาความปลอดภัยบริเวณชายแดน หรืออยู่ภายใต้กระทรวงกลาโหม ทั้งนี้ เพื่อเป้าหมายหลักเดียวกันในการบูรณาการ เชื่อมโยงข้อมูลระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Enhancement) (ชลิตา พันธุ์กระวี, 2558)

จากงานวิจัยของ ชลิตา พันธุ์กระวี (2558) ผู้ศึกษามีความเห็นว่ กฎหมายในการนำเข้า – ส่งออก ไม่เพียงแต่กฎหมายของกรมศุลกากรเท่านั้น ในการปฏิบัติงาน กรมศุลกากรจะต้องยึดหลักกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย ซึ่งถือว่าเป็นอุปสรรคในการทำงานของเจ้าหน้าที่อีกอย่างหนึ่ง เนื่องจากสินค้านำเข้า – ส่งออก มีความหลากหลาย จึงต้องเกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายฉบับ เจ้าหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวัง และมีความรอบคอบ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปด้วยความถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ

ในส่วนของด้านศุลกากรช่องเม็ก ผู้บริหารด้านศุลกากรช่องเม็ก ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน ว่าปัญหาอุปสรรคทางด้านกฎหมายอีกประการหนึ่ง คือ กฎหมายของประเทศเพื่อนบ้าน ที่ยังไม่สอดคล้องกันมากนัก และหน่วยงานอื่นๆ ภายในประเทศที่ปฏิบัติงานควบคุมเกี่ยวกับการศุลกากร อาจยังมีความรู้ ความเข้าใจด้าน กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ด้านงานศุลกากรไม่เพียงพอ จึงทำให้เกิดข้อผิดพลาดได้ ดังนั้น จึงควรจัดให้มีการฝึกอบรมการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง (วิบูลย์ โชควิวัฒน์, 2559: สัมภาษณ์; จุมพล แรงกลสิกร, 2559: สัมภาษณ์)

จากผลการสำรวจทัศนคติของราษฎรทั้งสองฝั่งมีความคิดเห็นสอดคล้องกันในเรื่องของการควบคุมการค้าชายแดนอย่างเข้มงวด เป็นการช่วยป้องกันการลักลอบ หลีกเลี่ยง สิ่งผิดกฎหมายโดยราษฎรชุมชนช่องเม็ก ส่วนใหญ่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 94 และไม่เห็นด้วย ร้อยละ 6 เนื่องจากมีความเห็นว่า การควบคุมอย่างเข้มงวด ทำให้การค้าขาย ขายได้น้อยลง และราษฎรตลาดสากลงเต่า ประเทศลาว ส่วนใหญ่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 54 และไม่เห็นด้วย ร้อยละ 46 เนื่องจากการเข้มงวดมากเกินไป เช่น การจำกัดสินค้านำเข้า กฎ ข้อห้ามสินค้านำเข้า เป็นต้น ทำให้ลูกค้าขายได้น้อยลง และมีข้อเสนอแนะว่า ในเรื่องของการเดินทางข้ามไป - มา ระหว่างประเทศ ควรให้มีความสะดวกมากขึ้นกว่านี้ หรือถ้าเป็นไปได้ก็ไม่อยากให้มีการเก็บค่าธรรมเนียมสำหรับพ่อค้า แม่ค้า ที่เดินทางเพื่อการค้าขายประจำ และอยากให้ผ่อนคลายนกฎ ระเบียบ เกี่ยวกับสินค้าที่ห้ามนำผ่านประเทศไทย เนื่องจากการมีกฎ ระเบียบ ข้อห้ามเยอะเกินไป ทำให้กลุ่มลูกค้าขายได้น้อยลง

จากข้อมูลการสำรวจทัศนคติ ดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาเห็นว่า ถึงแม้ราษฎรในบางส่วนจะมีความคิดเห็นว่า การควบคุมอย่างเข้มงวดมากเกินไป ทำให้มีลูกค้าขายได้น้อยลง แต่อย่างไรก็ตาม

ในการอำนวยความสะดวกทางการค้า จะต้องควบคู่กับการปกป้องสังคมและความมั่นคงของประเทศด้วย

4.1.3.6 มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental)

กรมศุลกากร ได้แสดงความมุ่งมั่นต่อการบริหารราชการตามหลักธรรมาภิบาล โดยได้กำหนดนโยบายการกำกับดูแลองค์การที่ดี ประกอบด้วยนโยบายหลัก 4 ด้าน และแนวทางการปฏิบัติภายใต้กรอบนโยบายหลัก คือ 1) ด้านรัฐ สังคม และสิ่งแวดล้อม 2) ด้านผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3) ด้านองค์การ และ 4) ด้านผู้ปฏิบัติงาน (กรมศุลกากร, 2558) ซึ่งในส่วนมิติด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental) มีนโยบายหลักในการมุ่งมั่นรักษาผลประโยชน์ของรัฐโดยการป้องกันและปราบปรามการกระทำตามกฎหมายศุลกากร และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมุ่งมั่น ส่งเสริมให้หน่วยงานมีศักยภาพในการปราบปรามผู้กระทำความผิดทางศุลกากรและให้ความร่วมมือสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล เพื่อประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

จากการสังเกตการณ์ของผู้ศึกษา ในการเข้าร่วมอบรมหลักสูตร การพัฒนาศักยภาพการค้าชายแดนและเขตเศรษฐกิจพิเศษ (Border Trade and Special Economic Zone Enhancement) โดย บุญชัย ฉัตรประเทืองกุล ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555 – 2559) ดังนี้

(1) เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในภาคคมนาคมและขนส่ง เช่น การพัฒนาโครงข่ายเชื่อมโยงระบบขนส่งสาธารณะ เพื่อลดปริมาณก๊าซเรือนกระจก

(2) พัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เน้นการวางผังเมืองที่ผสมผสานวัฒนธรรม สังคม และระบบนิเวศ โดยการพัฒนาเมืองแบบกระชับ การใช้มาตรการจูงใจ การกำกับการใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังเมืองอย่างเข้มข้นและการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองอย่างบูรณาการด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม

(3) ปรับปรุงกฎหมายต่างๆ อาทิ กฎหมายผังเมืองให้ทันสมัย สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมและมีการบังคับใช้อย่างเท่าเทียม

ตามโครงการพัฒนาด้านพรมแดนช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานี ได้เล็งเห็นความสำคัญ กับการจัดระเบียบสิ่งแวดล้อม โดยได้จัดตั้งคณะทำงานแก้ไขปัญหาการจัดระเบียบสิ่งแวดล้อมและขยะ ซึ่งปัจจุบัน ยังมีบ่อกำจัดขยะไม่เพียงพอ โดยได้มอบหมายให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี เป็นผู้รับผิดชอบหลัก (องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี, 2559) โดยการบูรณาการร่วมกันกับหน่วยงานอื่นๆ รวมทั้งด้านศุลกากรช่องเม็ก ซึ่งเป็นหน่วยงานหน้าด่าน มีหน้าที่สอดส่องดูแล ไม่ให้สินค้าที่เป็นอันตรายต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อมเข้ามาส่งผลกระทบต่อภายในประเทศ

4.2 ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมภายในองค์การ ของด้านศุลกากรช่องเม็ก

ศึกษาสภาพแวดล้อมภายในองค์การโดยใช้กรอบ 7s Analysis โดยการวิเคราะห์ตามมุมมองของ Balanced Scorecard (BSC)

Balanced Scorecard (BSC) กับระบบราชการไทย ถูกนำมาใช้โดยสำนักงานข้าราชการพลเรือน (กพ.) ได้นำ Balanced Scorecard (BSC) มาใช้เป็นกรอบแนวทางกำหนดปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จ

และตัวชี้วัดผลการดำเนินการหลักขององค์กรในการพัฒนาระบบการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาองค์กรจากทุกมุมมองอย่างครบถ้วนทั้ง 4 มุมมอง คือ มุมมองด้านผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายในองค์กร มุมมองด้านองค์กรประกอบภายในองค์กร มุมมองด้านนวัตกรรมและมุมมองด้านการเงิน ซึ่งตามปกติหน่วยงานราชการจะให้ความสำคัญกับปัจจัยภายในองค์กร โดยมุ่งเน้นที่กระบวนการทำงานและตัวหน่วยงานมากกว่าปัจจัยภายนอก เช่น ประชาชนผู้รับบริการ หรือผู้มีส่วนได้เสียประโยชน์และให้ความสำคัญกับเรื่องการเงินเฉพาะเวลาเสนอของบประมาณประจำปีเท่านั้น มุมมองของ Balanced Scorecard (BSC) ไม่จำเป็นต้องมี 4 ด้านเสมอไป องค์กรที่นำเทคนิค Balanced Scorecard (BSC) มาใช้ประเมินผลการปฏิบัติงานสามารถปรับมุมมองให้มีจำนวนเพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ตามความเหมาะสม โดยมุมมองที่กำหนดขึ้นควรเอื้ออำนวยให้องค์กรสามารถตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียประโยชน์ทุกกลุ่ม (สุพรรณวิทย์ ราชวงศ์, 2548)

การวิเคราะห์ตามมุมมองของ Balanced Scorecard (BSC) หากปรับมุมมองให้สอดคล้องกับระบบหน่วยงานภาครัฐ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 มิติ (มุมมอง) ดังนี้

(1) มิติด้านประสิทธิภาพของการปฏิบัติราชการ หลักการ คือ ให้ประเมินผลความสามารถในการปฏิบัติราชการ โดยคำนึงถึงผลลัพธ์กับปัจจัยนำเข้า เช่น การลดค่าใช้จ่าย การลดระยะเวลาการให้บริการ และความคุ้มค่าของการใช้เงิน เป็นต้น ซึ่งหากเปรียบเทียบกับหลักการของ Balanced Scorecard (BSC) ก็คือ มุมมองด้านการเงิน (Financial Perspective) ซึ่งมุ่งที่กำไรสูงสุด แต่ในระบบราชการ ผลการดำเนินงานสูงสุดก็คือ การให้คุณค่าต่อประชาชนที่คุ้มกับเงินที่ใช้จ่าย

(2) มิติด้านคุณภาพการให้บริการ หลักการ คือ ให้ส่วนราชการแสดงการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการ ในการให้บริการที่มีคุณภาพ สร้างความพึงพอใจแก่ผู้รับบริการ และเรื่องการปราบปรามทุจริต คอร์รัปชัน ซึ่งหากเปรียบเทียบกับหลักการของ Balanced Scorecard (BSC) ก็คือ มุมมองด้านลูกค้า (Customer Perspective) นั่นเอง ซึ่งให้ความสำคัญกับการคิดค้นวิธีในการบริการ การอำนวยความสะดวกอย่างมีคุณภาพ

(3) มิติด้านประสิทธิผลตามยุทธศาสตร์และแผนการปฏิบัติราชการ หลักการคือ ประเมินผลงานที่บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามที่ได้รับงบประมาณมาดำเนินการ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนและผู้รับบริการ เช่น ผลสำเร็จในการพัฒนาการปฏิบัติราชการ เป็นต้น ซึ่ง หากเปรียบเทียบกับหลักการของ Balanced Scorecard (BSC) ก็คือ มุมมองด้านกระบวนการภายใน (Internal Process Perspective) ซึ่งต้องมีการจัดขั้นตอน ระบบการทำงาน เพื่อให้งานบรรลุผลตามที่กำหนดไว้

(4) มิติด้านการพัฒนาองค์กร หลักการสำคัญ คือการให้ส่วนราชการแสดงความสามารถในการเตรียมพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงขององค์กร เช่น การลดอัตราค่าจ้าง การมอบอำนาจการตัดสินใจ การอนุมัติ อนุญาต ไปยังระดับปฏิบัติการ การนำระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับงาน เป็นต้น ซึ่งหากเปรียบเทียบกับหลักการของ Balanced Scorecard (BSC) ก็คือ มุมมองด้าน เรียนรู้และการพัฒนา (Learning and Growth Perspective) ของบุคลากร เพื่อเป็นฐานของการดำเนินงานในองค์กรบรรลุเป้าหมาย

<p>ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายนอกองค์กร ประชาชนผู้รับบริการ นักวิชาการ หน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจ รัฐบาลผู้มีส่วนได้เสีย ประโยชน์</p>	<p>องค์กรประกอบภายในองค์กร ความรู้ความสามารถของบุคลากร ทักษะจริยธรรม ขวัญและกำลังใจ กระบวนการทำงาน วัฒนธรรมองค์กร</p>
<p>นวัตกรรม งานวิจัยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ การพัฒนาระบบงาน การสร้างเครือข่าย ระบบการตรวจค้นข้อมูล ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ</p>	<p>การเงิน ความประหยัด ความมีประสิทธิภาพ ความคุ้มค่าของการใช้ทรัพยากร การใช้งบประมาณให้ตรงตามวัตถุประสงค์ การตรวจสอบป้องกันการรั่วไหล การป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ</p>

ภาพที่ 4.2 ตัวแบบประยุกต์ของ BSC ที่ปรับใช้กับส่วนราชการไทย

4.2.1 กลยุทธ์ (Strategy)

กลยุทธ์ (Strategy) ของด่านศุลกากรช่องเม็ก หากวิเคราะห์ตามมุมมองของ Balanced Scorecard (BSC) ผู้ศึกษาวิเคราะห์ในมุมมองด้านกระบวนการภายใน (Internal Process Perspective) ซึ่งหากปรับใช้กับส่วนราชการ ก็จะหมายถึง มุมมองด้านประสิทธิผลตามยุทธศาสตร์กรมศุลกากรเป็นหน่วยงานภาครัฐ สังกัดกระทรวงการคลัง ปฏิบัติภารกิจหลักเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกทางการค้า การควบคุมทางศุลกากรเพื่อปกป้องสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม จัดเก็บภาษีอากรจากการนำสินค้าเข้า และส่งสินค้าออก และการให้สิทธิประโยชน์ทางศุลกากรเพื่อส่งเสริมการค้าและการลงทุน โดยมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ (กรมศุลกากร, 2558)

(1) ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร กฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากร และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

(2) เสนอแนะเพื่อกำหนดนโยบายการจัดเก็บภาษีอากรในทางศุลกากรต่อกระทรวงการคลัง

(3) ดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตและส่งออกโดยมาตรการทางภาษีอากร

(4) ป้องกันและปราบปรามการทำความผิดทางศุลกากร

(5) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรม หรือตามที่กระทรวงการคลัง หรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ด่านศุลกากรช่องเม็ก สังกัด สำนักงานศุลกากรภาคที่ 2 กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง ตั้งอยู่ที่ตำบลช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี มีแผนการดำเนินงานตามนโยบายกรมศุลกากรดังนี้

4.2.1.1 วิสัยทัศน์กรมศุลกากร (Vision) “องค์กรที่มุ่งมั่นให้บริการศุลกากรเป็นเลิศ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของเศรษฐกิจไทยและเชื่อมโยงการค้าโลก” (An excellent Customs service to achieve sustainable development of Thailand economy and global trade connectivity)

4.2.1.2 พันธกิจกรมศุลกากร (Mission)

- 1) อำนวยความสะดวกทางการค้าและส่งเสริมระบบโลจิสติกส์ของประเทศ (Facilitate trade and promote national logistics system)
- 2) ส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศด้วยมาตรการทางศุลกากรและข้อมูลการค้าระหว่างประเทศ (Promote national economy by implementing Customs-related measures and international trade information)
- 3) ปกป้องสังคมให้ปลอดภัยด้วยระบบควบคุมทางศุลกากร (Protect and secure society based on Customs control system)
- 4) จัดเก็บภาษีอย่างเป็นธรรม โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ (Collect revenue in a fair, transparent and efficient manner)

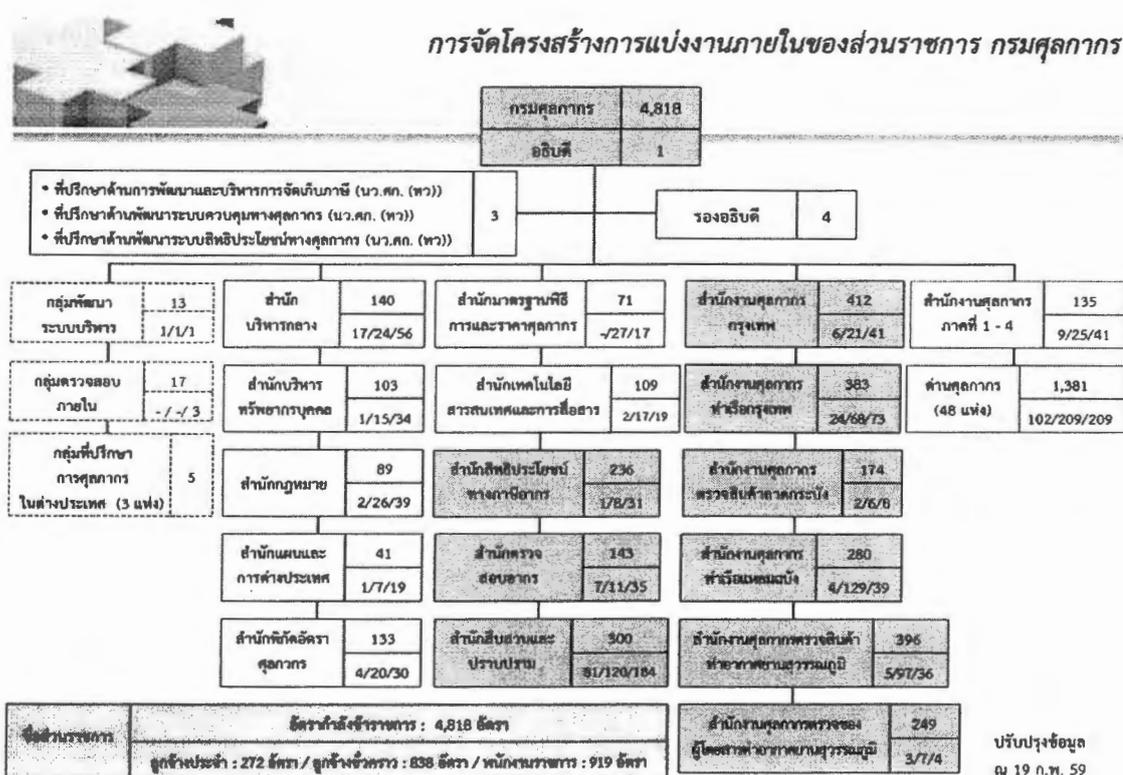
4.2.1.3 ยุทธศาสตร์กรมศุลกากร (Strategy)

- 1) พัฒนาระบบงานและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้า (Develop work process and ICT system for trade facilitation)
เป้าประสงค์: เพื่อให้บริการศุลกากรมีความสะดวกรวดเร็ว ทันสมัย ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงการค้าโลก
 - 2) พัฒนามาตรการทางศุลกากรและข้อมูลการค้าระหว่างประเทศเพื่อส่งเสริมการค้าชายแดนและเชื่อมโยงการค้าโลก (Develop Customs measures and international trade information promoting border trade and global trade connectivity)
เป้าประสงค์: เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ
 - 3) พัฒนาระบบควบคุมทางศุลกากรให้มีประสิทธิภาพและเชื่อมโยงกัน (Develop efficient and integrated Customs control system)
เป้าประสงค์: เพื่อให้การตรวจสอบและควบคุมทางศุลกากรมีประสิทธิภาพ และสร้างสังคมปลอดภัย
 - 4) เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีโดยยึดหลักธรรมาภิบาล (Enhance revenue collection efficiency and effectiveness based on good governance principal)
เป้าประสงค์: เพื่อให้การจัดเก็บภาษีเป็นไปตามเป้าหมายและสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้เสียภาษี
 - 5) พัฒนาสมรรถนะบุคลากรและการบริหารจัดการองค์กร (Develop human resources capacity and organizational management)
เป้าประสงค์: เพื่อให้องค์กรมีคุณภาพ บุคลากรมีความเชี่ยวชาญ คุณธรรม และความสามารถขับเคลื่อนกรมศุลกากรให้บรรลุเป้าหมาย
- ในด้านของกลยุทธ์ (Strategy) ซึ่งหากพิจารณาตามกรอบ Balanced Scorecard (BSC) จะพิจารณาได้ตามมุมมองด้านกระบวนการภายใน (Internal Process Perspective) ซึ่งจากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารด้านศุลกากรช่องเม็ก มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า ด้านศุลกากรช่องเม็ก ได้ปฏิบัติตามภารกิจและกลยุทธ์ของกรมศุลกากร ที่สอดคล้องกับนโยบายของประเทศอยู่แล้ว มีความ

ชัดเจนในเรื่องของการบริการ การอำนวยความสะดวก ทางการค้า และการพัฒนาฐานข้อมูล ระบบเทคโนโลยี ที่จะสนับสนุนการค้าชายแดน และการค้าโลก จึงเป็นจุดแข็ง ที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน (นคร เจริญสุขมานันท์, 2559: สัมภาษณ์; จุมพล แรงกสิกร, 2559: สัมภาษณ์; วิบูลย์ โชควิวัฒน์, 2559: สัมภาษณ์)

4.2.2 โครงสร้าง (Structure)

โครงสร้าง (Structure) ของด่านศุลกากรช่องเม็ก หากวิเคราะห์ตามมุมมองของ Balanced Scorecard (BSC) ผู้ศึกษาวิเคราะห์ที่มุมมองด้านกระบวนการภายใน (Internal Process Perspective) ซึ่งหากปรับใช้กับส่วนราชการ ก็จะหมายถึง มุมมองด้านประสิทธิภาพตามยุทธศาสตร์

ภาพที่ 4.3 การจัดโครงสร้างการแบ่งงานภายในของส่วนราชการ กรมศุลกากร
ที่มา: กรมศุลกากร (2559: เว็บไซต์)

กรมศุลกากรแบ่งโครงสร้างตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมศุลกากร กระทรวงการคลัง พ.ศ.2551 ลงวันที่ 23 มกราคม 2551 และประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กำหนดและแบ่งส่วนราชการ ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ กรมศุลกากร พ.ศ.2551 ลงวันที่ 28 มกราคม 2551 (กรมศุลกากร, 2558) ดังนี้

- 4.2.2.1 สำนักบริหารกลาง
- 4.2.2.2 ด่านศุลกากร ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด
- 4.2.2.3 สำนักกฎหมาย
- 4.2.2.4 สำนักงานศุลกากรกรุงเทพ ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

- 4.2.2.5 สำนักงานศุลกากรตรวจของผู้โดยสารท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ
- 4.2.2.6 สำนักงานศุลกากรตรวจสินค้าท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ
- 4.2.2.7 สำนักงานศุลกากรตรวจสินค้าลาดกระบ้ง ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด
- 4.2.2.8 สำนักงานศุลกากรท่าเรือกรุงเทพ
- 4.2.2.9 สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด
- 4.2.2.10 สำนักงานศุลกากรภาคที่ 1 – 4 ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด
- 4.2.2.11 สำนักตรวจสอบอากร
- 4.2.2.12 สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- 4.2.2.13 สำนักบริหารทรัพยากรบุคคล
- 4.2.2.14 สำนักแผนและการต่างประเทศ
- 4.2.2.15 สำนักพิทักษ์อัตราศุลกากร
- 4.2.2.16 สำนักมาตรฐานพิธีการและราคาศุลกากร
- 4.2.2.17 สำนักสิทธิประโยชน์ทางภาษีอากร
- 4.2.2.18 สำนักสืบสวนและปราบปราม

โครงสร้างของกรมศุลกากร ยังมีหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่ออธิบดี คือ กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร ทำหน้าที่หลักในการพัฒนาการบริหารของกรมให้เกิดผลสัมฤทธิ์ มีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า กลุ่มตรวจสอบภายใน ทำหน้าที่หลักในการตรวจสอบการดำเนินงานภายในกรม และกลุ่มที่ปรึกษาศุลกากรในต่างประเทศ ซึ่งเป็นหน่วยงานด้านวิชาการ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของกรม

ทั้งนี้ การจัดโครงสร้างของกรมศุลกากรอยู่ในส่วนความรับผิดชอบของสำนักบริหารทรัพยากรบุคคล ส่วนโครงสร้างระบบงานและอัตรากำลัง ซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดโครงสร้างระบบงานภายในของส่วนราชการ และบริหารอัตรากำลังของกรมศุลกากร ดำเนินการเกี่ยวกับการกำหนดตำแหน่งและสายงาน การปรับปรุงการกำหนดตำแหน่งและการเคลื่อนย้ายอัตรากำลังให้เหมาะสมกับภารกิจและหน้าที่ความรับผิดชอบของส่วนราชการ รวมทั้งการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำรายละเอียดหน้าที่ความรับผิดชอบของส่วนราชการและหน่วยงานภายใน การจัดทำคำบรรยายลักษณะงาน และหน้าที่ความรับผิดชอบของตำแหน่งข้าราชการ พนักงานราชการ และลูกจ้างของกรมศุลกากร (กรมศุลกากร, 2558)

จากการสังเกตการณ์ของผู้ศึกษา และการสัมภาษณ์ ความคิดเห็นของผู้บริหารด้านศุลกากรช่องเม็ก มีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านโครงสร้าง (Structure) ว่า โครงสร้างด้านศุลกากรต่างๆ มีการจัดวางตามโครงสร้างมาตรฐานของกรมศุลกากร แต่ทั้งนี้ อาจมีปัญหาอุปสรรคอยู่บ้าง เนื่องจากกรมศุลกากรมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจปล่อยสินค้า จึงทำให้โครงสร้างอัตราบุคลากร อาจจะไม่เพียงพอสำหรับด้านศุลกากรบางพื้นที่ ซึ่ง ด้านศุลกากรช่องเม็ก ก็ประสบกับปัญหาดังกล่าว เนื่องจากมีจุดผ่อนปรน ที่อยู่ในความรับผิดชอบ 3 จุด ทำให้บุคลากรไม่เพียงพอ และนอกจากนี้ สายการบังคับบัญชาที่ยาวเกินไป ทำให้เกิดปัญหาความล่าช้าในการปฏิบัติงาน (นคร เจริญสุขมานันท์, 2559: สัมภาษณ์; จุมพล แรงกลสิกร, 2559: สัมภาษณ์; วิบูลย์ โชควิวัฒน์, 2559: สัมภาษณ์)

4.2.3 ระบบและวิธีการ (System)

ระบบและวิธีการ (System) ของด่านศุลกากรช่องเม็ก หากวิเคราะห์ตามมุมมองของ Balanced Scorecard (BSC) ผู้ศึกษาวิเคราะห์ในมุมมองดังต่อไปนี้

4.2.3.1 ด้านกระบวนการภายใน (Internal Process Perspective ซึ่งหากปรับใช้กับ ส่วนราชการ ก็จะหมายถึง มุมมองด้านประสิทธิผลตามยุทธศาสตร์

ปัจจุบันการทำงานของกรมศุลกากรมีการเปลี่ยนแปลงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และมีความโปร่งใส โดยมีการนำระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้มากขึ้น เช่น ระบบกล้องโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) ที่มีการติดตั้งที่ด่านพรมแดนใกล้จะครบทุกด่านแล้วระบบตรวจสอบสินค้าด้วย เครื่องเอกซเรย์สำหรับใช้กับการตรวจสอบปล่อยสินค้าเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานรองรับปริมาณ การค้าที่มีแนวโน้มสูงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ระบบการปฏิบัติพิธีการศุลกากรด้วยระบบ e - Customs เพื่อลด ภาระการใช้เอกสาร ช่วยให้การส่งข้อมูลเชื่อมโยงระหว่างผู้นำเข้า - ส่งออก ผู้ขนส่งสินค้าสถาบันการเงิน และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง สะดวกรวดเร็ว และระบบควบคุมทางศุลกากร (Risk Management) เป็นต้น

จากการที่กรมศุลกากร ได้มีการพัฒนาด้านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ไปมากพอสมควร ทั้งระบบที่ต้องใช้ร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับงานศุลกากร เช่น ระบบ National Single Window (NSW) ระบบ Asian Single Window (ASW) เป็นต้น และระบบที่ใช้ภายในหน่วยงานกรม ศุลกากร ด้านศุลกากรช่องเม็ก ได้มีการนำระบบเทคโนโลยีต่างๆ มาเป็นเครื่องมือช่วยในการตรวจสอบ งานด้านศุลกากร เพื่อที่จะตอบสนองต่อนโยบายของกรมได้เป็นอย่างดี เช่น ระบบกล้องโทรทัศน์วงจร ปิด (CCTV) ระบบเอกซเรย์ตู้สินค้า (X-ray Inspection) การตรวจสอบตู้สินค้าผ่านแดนด้วยระบบ E-Tracking เป็นต้น (วิบูลย์ โชควิวัฒน์, 2559: สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ตาม การนำระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ร่วมกับหน่วยงานอื่นที่ เกี่ยวข้องกับการศุลกากร ยังคงมีปัญหาอุปสรรค คือ หน่วยงานอื่นๆ รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้าน อาจจะ ยังไม่มีความพร้อมในการใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ ร่วมกัน ซึ่งด่านศุลกากรช่องเม็ก ได้แก้ไขปัญหาด้วย การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศุลกากร และมีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่าง หน่วยงาน และนอกจากนี้การทำงานของส่วนราชการส่วนใหญ่ ยังคงยึดถือระบบราชการ ที่มีสายการ บังคับบัญชายาวเกินไป ทำให้เกิดความไม่คล่องตัวมากนัก (นคร เจริญสุขมานันท์, 2559: สัมภาษณ์; จุมพล แรงกลสิกร, 2559: สัมภาษณ์)

4.2.3.2 มุมมองด้านลูกค้า (Customer Perspective) ซึ่งหากปรับใช้กับส่วนราชการ ก็ จะหมายถึง มุมมองด้านคุณภาพการให้บริการ

ด้านระบบและวิธีการของด่านศุลกากรช่องเม็ก จากการสัมภาษณ์ ผู้รับบริการ ประเภทตัวแทนผู้ประกอบการ ได้ให้ความคิดเห็น ว่า การปฏิบัติงานของด่านศุลกากรช่องเม็ก จะมี ระบบที่มาตรฐาน แต่อาจจะมีอุปสรรคบ้างเล็กน้อย เช่น นโยบายใหม่ๆ การโยกย้ายเจ้าหน้าที่ ทำให้ ผู้ประกอบการต้องปรับตัว และศึกษาข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นเพียงอุปสรรคเล็กน้อย โดย ผู้ประกอบการมีความเข้าใจระบบว่า ด้านศุลกากรต้องปฏิบัติตามนโยบายหลักของกรมศุลกากร ซึ่งก่อนที่ทางกรมจะกำหนดนโยบาย ก็จะต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบดีแล้ว ดังนั้น ผู้ประกอบการ หรือตัวแทนออกของ ยินดีที่จะปฏิบัติตามให้ถูกต้องตามระบบ ระเบียบ ส่วนปัญหา อุปสรรคอีกประการหนึ่ง คือการมีสายการบังคับบัญชาที่ยาวเกินไป ทำให้ในหนึ่งงาน ตัวแทนออกของ

ต้องพบเจ้าหน้าที่หลายท่าน ทั้งนี้ เพื่อความถูกต้อง รัดกุมของเจ้าหน้าที่ จึงยินดีที่จะปฏิบัติตามกฎระเบียบ อย่างเคร่งครัด (ตัวแทนผู้ประกอบการด้านศุลกากรฮ่องกง, 2559: สัมภาษณ์)

4.2.3.3 มุมมองด้านการเงิน (Financial Perspective) ซึ่งหากปรับใช้กับส่วนราชการ ก็ จะหมายถึง มุมมองด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ

จากประสบการณ์ของผู้ศึกษา พบว่าการที่กรมศุลกากร นำเทคโนโลยีที่ทันสมัย หรือนวัตกรรมต่างๆ มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานนั้น ย่อมส่งผลดีต่อองค์กร อย่างไรก็ตาม ในการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ อาจเกิดข้อจำกัดด้านงบประมาณและการเงิน เนื่องจากทำให้เกิด ต้นทุนค่าใช้จ่ายที่สูงและยังมีภาระค่าใช้จ่ายด้านการบำรุงรักษา ในทางกลับกันส่วนราชการกลับถูก จำกัดในเรื่องงบประมาณ ซึ่งกรมศุลกากรจึงได้จัดสรรให้ด้านศุลกากรในสังกัดอย่างจำกัด ดังนั้น การ ใช้งานสิ่งอำนวยความสะดวกด้านเทคโนโลยีอาจจะใช้งานได้ไม่เต็มประสิทธิภาพมากนัก

ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการกำหนดระบบและวิธีการไว้อย่างชัดเจน หากแต่ในทางปฏิบัติ อาจมีข้อจำกัดในบางประการ เช่น ข้อจำกัดด้านองค์ความรู้ของผู้ปฏิบัติ ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ข้อจำกัดด้านสภาพแวดล้อมของแต่ละด้านศุลกากรไม่เหมือนกัน ทำให้การ ปฏิบัติตามระบบมาตรฐานของกรม เป็นไปค่อนข้างลำบาก เป็นต้น

4.2.4 ลักษณะการบริหาร (Style)

ลักษณะการบริหาร (Style) ของด้านศุลกากรฮ่องกง หากวิเคราะห์ตามมุมมองของ Balanced Scorecard (BSC) ผู้ศึกษาวิเคราะห์ในมุมมองดังต่อไปนี้

4.2.4.1 ด้านกระบวนการภายใน (Internal Process Perspective) ซึ่งหากปรับใช้กับ ส่วนราชการ ก็ จะหมายถึง มุมมองด้านประสิทธิผลตามยุทธศาสตร์

ในด้านของลักษณะการบริหาร (Style) จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารด้าน ศุลกากรฮ่องกง มีความคิดเห็นว่า รูปแบบการบริหารของนักบริหารกรมศุลกากร ได้มุ่งเน้นในเรื่อง การบริหารที่อำนวยความสะดวก รวดเร็ว โปร่งใส เพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจหลักของกรมศุลกากร โดยรูปแบบการทำงาน จะมุ่งเน้นการทำงานเป็นทีม (Team work) อย่างไรก็ตามการทำงานไม่ได้ เกี่ยวกับส่วนของศุลกากรแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับหน่วยงานอื่น เช่น หน่วยงาน อาหารและยา หน่วยงานกรมวิชาการเกษตร เป็นต้น ดังนั้น นอกจากการทำงานเป็นทีมในหน่วยงาน แล้ว จะต้องประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกด้วย โดยเฉพาะหน่วยงานข้างเคียง ที่ต้องมีการ ติดต่อประสานงานกันอย่างต่อเนื่อง (จุมพล แรงสีกร, 2559: สัมภาษณ์; วิบูลย์ โชควิวัฒน์, 2559: สัมภาษณ์)

4.2.4.2 มุมมองด้านลูกค้า (Customer Perspective) ซึ่งหากปรับใช้กับส่วนราชการ จะหมายถึง มุมมองด้านคุณภาพการให้บริการ

ด้านลักษณะการบริหารของด้านศุลกากรฮ่องกง จากการสัมภาษณ์ ผู้รับบริการ ประเภทตัวแทนผู้ประกอบการ ได้ให้ความคิดเห็นว่า มีการโยกย้ายผู้บริหารบ่อยครั้ง รูปแบบการบริหารงานของผู้บริหารแต่ท่านแตกต่างกันไป แต่ก็ไม่ได้เป็นปัญหาอุปสรรคมากนัก เนื่องจากทุกท่านได้ปฏิบัติตามนโยบายหลักของกรมอยู่แล้ว (ตัวแทนผู้ประกอบการด้านศุลกากรฮ่องกง, 2559: สัมภาษณ์)

4.2.4.3 มุมมองด้านการเงิน (Financial Perspective) ซึ่งหากปรับใช้กับส่วนราชการ ก็จะหมายถึง มุมมองด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ

จากการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม ผู้ศึกษาพบว่า การได้รับจัดสรรงบประมาณอย่างจำกัดเป็นปัญหาอุปสรรคที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ขัดขวางการบริหารงาน ทำให้การบริหารงานของผู้บริหารไม่เป็นไปตามเป้าประสงค์มากนัก และการรออนุมัติงบประมาณจากส่วนกลาง ทำให้การบริหารเกิดความล่าช้า

และจากประสบการณ์ของผู้ศึกษา พบว่า ลักษณะการบริหารงานของผู้บริหารในแต่ละคน มีความแตกต่างกันไป แต่ยังคงมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จ ลุล่วงไปได้ด้วยดี ซึ่งปัจจัยสำคัญที่เป็นอุปสรรคในการบริหารงานของผู้บริหาร คือ งบประมาณที่ไม่เพียงพอ

4.2.5 คนหรือพนักงาน (Staff)

คนหรือพนักงาน (Staff) ของด่านศุลกากรช่องเม็ก หากวิเคราะห์ตามมุมมองของ Balanced Scorecard (BSC) ผู้ศึกษาวิเคราะห์ในมุมมองดังต่อไปนี้

4.2.5.1 ด้านกระบวนการภายใน (Internal Process Perspective) ซึ่งหากปรับใช้กับส่วนราชการ ก็จะหมายถึง มุมมองด้านประสิทธิผลตามยุทธศาสตร์

ด้านคนหรือพนักงาน (Staff) กรมศุลกากรได้จัดตั้ง สำนักบริหารทรัพยากรบุคคล (สบท.) มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล การพัฒนาบุคลากร การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม การดูแลสิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่พึงได้รับ รวมทั้งการดำเนินการด้านวินัย และความรับผิดชอบทางละเมิด โดยมีการจัดระบบงานภายในของสำนักบริหารทรัพยากรบุคคลแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ประกอบด้วย 1) ส่วนโครงสร้างระบบงานและอัตรากำลัง 2) ส่วนบริหารงานบุคคล 3) ส่วนสิทธิประโยชน์และทะเบียนประวัติ 4) ส่วนวินัยและความรับผิดชอบทางละเมิด 5) สถาบันวิทยการศุลกากร 6) กลุ่มคุ้มครองและส่งเสริมจริยธรรม ซึ่งส่วนบริหารงานบุคคล จะเป็นส่วนที่มีภารกิจหลักเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของกรมศุลกากร ในการเสนอแนะนโยบายและกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล ดำเนินการสรรหา บรรจุ แต่งตั้งบุคลากรประเภทต่างๆ ของกรมศุลกากร และประเมินบุคคลเพื่อเลื่อนระดับ หรือให้ได้รับเงินประจำตำแหน่ง หรือเงินพิเศษ

สำนักบริหารทรัพยากรบุคคล ได้จัดทำแผนกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรบุคคลของกรมศุลกากร (Customs HR Strategy Map) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2560 (กรมศุลกากร, 2558) ดังนี้

วิสัยทัศน์: มุ่งเน้นบริหารทรัพยากรบุคคลให้มีประสิทธิภาพ และพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพและสมรรถนะในการปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ

พันธกิจ:

- (1) จัดโครงสร้างการบริหารและกำลังคนให้เหมาะสมกับภารกิจ
 - (2) มุ่งมั่นสรรหาบุคลากรเข้าสู่กรมศุลกากรอย่างมีคุณภาพ
 - (3) พัฒนาบุคลากรให้มีความมีความรู้ ทักษะและสมรรถนะในการปฏิบัติงาน
 - (4) ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่บุคลากร
- มิติแผนกลยุทธ์

- มติที่ 1 ความสอดคล้องเชิงยุทธศาสตร์
 ยุทธศาสตร์ที่ 1 จัดโครงสร้างระบบงานและบริหารกำลังคนเพื่อขับเคลื่อน
 ภารกิจของส่วนราชการ
 กลยุทธ์ 1.1 จัดโครงสร้างส่วนราชการและอัตรากำลังให้เพียงพอ เพื่อรองรับ
 ภารกิจของส่วนราชการ
 กลยุทธ์ 1.2 จัดระบบงานภายในและกำหนดตำแหน่งให้เหมาะสมกับโครงสร้าง
 และภารกิจของส่วนราชการ
 กลยุทธ์ 1.3 เตรียมกำลังคนเพื่อทดแทนตำแหน่งหลักที่สำคัญ
- มติที่ 2 ประสิทธิภาพของการบริหารทรัพยากรบุคคล
 ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลให้ทันสมัยและมี
 ประสิทธิภาพ
 กลยุทธ์ 2.1 สรรหากำลังคนเข้าสู่ตำแหน่งอย่างมีคุณภาพและทันเวลา
 กลยุทธ์ 2.2 พัฒนาแผนเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ (Career Path)
 และนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง
 กลยุทธ์ 2.3 พัฒนาระบบสารสนเทศด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลให้ทันสมัย
 และมีประสิทธิภาพ
 กลยุทธ์ 2.4 พัฒนาระบบการจัดทำฐานข้อมูลด้านทรัพยากรบุคคลให้เป็น
 ปัจจุบันและผู้ใช้สามารถเข้าถึงฐานข้อมูลได้โดยสะดวก
 กลยุทธ์ 2.5 พัฒนาหลักเกณฑ์และกระบวนการบริหารงานบุคคลให้ชัดเจน
 เหมาะสมและเป็นธรรม
- ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาระบบการประเมินผลการปฏิบัติราชการและ
 ค่าตอบแทน
 กลยุทธ์ 3.1 พัฒนาระบบงานการประเมินผลการปฏิบัติราชการและ
 ค่าตอบแทนให้เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับ
- มติที่ 3 ประสิทธิภาพของการบริหารทรัพยากรบุคคล
 ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ทักษะและสมรรถนะในการ
 ปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ
 กลยุทธ์ 4.1 บุคลากรได้รับการพัฒนาบนพื้นฐานของสมรรถนะในการ
 ปฏิบัติงาน
 กลยุทธ์ 4.2 การเตรียมความพร้อมของบุคลากรในการเข้าสู่ประชาคม
 เศรษฐกิจอาเซียน
 กลยุทธ์ 4.3 การจัดการความรู้ภายในองค์กร เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรมีการ
 เรียนรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างสม่ำเสมอ
- ยุทธศาสตร์ที่ 5 ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่
 ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต
 กลยุทธ์ 5.1 ส่งเสริมให้บุคลากร มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาข้าราชการ

กลยุทธ์ 5.2 ส่งเสริมความโปร่งใสในการปฏิบัติราชการของกรมศุลกากร
 กลยุทธ์ 5.3 ป้องกันการทุจริต ประพฤติมิชอบ และเสริมสร้างจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต

มิติที่ 4 ความพร้อมรับผิด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล

ยุทธศาสตร์ที่ 6 พัฒนาระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลให้โปร่งใสและพร้อมรับการตรวจสอบ

กลยุทธ์ 6.1 เสริมสร้างความรู้และการสื่อสาร ทำความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายและแนวทางการบริหารทรัพยากรบุคคลให้บุคลากรได้รับทราบอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ

กลยุทธ์ 6.2 พัฒนาระบบงาน พิจารณาเรื่องร้องเรียน และร้องทุกข์ที่ผ่านช่องทางรับฟังความคิดเห็นของกรมศุลกากร

กลยุทธ์ 6.3 จัดทำระบบควบคุมกระบวนการด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลที่โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้

มิติที่ 5 คุณภาพชีวิตและความสมดุลของชีวิต และการทำงาน

ยุทธศาสตร์ที่ 7 สวัสดิการและพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในการทำงาน

กลยุทธ์ 7.1 จัดสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ที่ดีให้แก่บุคลากรอย่างเหมาะสม

กลยุทธ์ 7.2 เสริมสร้างบรรยากาศความปลอดภัยและสภาพแวดล้อมที่ดีในการทำงาน

กลยุทธ์ 7.3 เสริมสร้างความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน แรงจูงใจในการทำงาน และความผูกพันในองค์กรให้แก่บุคลากร

ในด้านของคนหรือพนักงาน (Staff) จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารด้านศุลกากร ช่องเม็ก มีความคิดเห็นว่าการนำเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือช่วยในการตรวจสอบทางศุลกากร มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง แต่ทั้งนี้ ด้านบุคลากรก็ยังคงมีความสำคัญ ในภารกิจบางประการยังมีความจำเป็นต้องใช้บุคลากร เช่น งานด้านการปราบปราม การลงพื้นที่ตามจุดผ่อนปรนต่างๆ ดังนั้นกรมควรเล็งเห็นความสำคัญด้านบุคลากร โดยการจัดสรรให้เพียงพอ และนอกจากนี้ การโยกย้ายบุคลากรบ่อยครั้ง ทำให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานได้ไม่เต็มประสิทธิภาพมากนัก (จุมพล แรงกสิกร, 2559: สัมภาษณ์; วิบูลย์ โชควิวัฒน์, 2559: สัมภาษณ์; ศิริชัย คุณาบุตร, 2559: สัมภาษณ์)

4.2.5.2 มุมมองด้านลูกค้า (Customer Perspective) ซึ่งหากปรับใช้กับส่วนราชการก็จะหมายถึง มุมมองด้านคุณภาพการให้บริการ

ด้านคุณภาพการให้บริการของด้านศุลกากรช่องเม็ก จากการสัมภาษณ์ ผู้รับบริการ ประเภทตัวแทนผู้ประกอบการ ได้ให้ความคิดเห็นว่าคุณภาพการให้บริการของด้านศุลกากรช่องเม็ก การให้บริการของเจ้าหน้าที่ได้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ จึงไม่มีปัญหาอุปสรรคเท่าใดนัก โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ ที่ไม่มีการโยกย้าย เช่น เจ้าหน้าที่ตำแหน่งลูกจ้างชั่วคราว จะเข้าใจระบบการทำงานได้เป็นอย่างดี ในส่วนกับข้าราชการที่มีการโยกย้ายบ่อยครั้ง อาจมีปัญหาบ้างในช่วงแรก แต่เมื่อได้ศึกษารูปแบบการทำงาน ก็สามารถให้การบริการได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐานอยู่แล้ว (ตัวแทนผู้ประกอบการ, 2559: สัมภาษณ์)

4.2.5.3 มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา (Learning and Growth Perspective) ซึ่งหากปรับใช้กับส่วนราชการ ก็จะหมายถึง มุมมองด้านการพัฒนาองค์กร

ในการทำงานของข้าราชการกรมศิลปากรทุกคน เมื่อรับราชการมาสักระยะ ก็ จะเริ่มมีการวางแผนและคำนึงถึงความก้าวหน้าในการทำงาน โดยทุกคนย่อมมีความต้องการ ความก้าวหน้าในอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งหน้าที่การทำงานที่สูงขึ้น หรือเงินเดือนที่มากขึ้น นอกจาก จะส่งผลให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแล้ว ยังทำให้ได้รับการยกย่องสรรเสริญ ความมีหน้าตาในสังคม รวมทั้งความภาคภูมิใจของตนเองและครอบครัว ดังนี้ ทุกคนต้องพยายามทำงานอย่างเต็มที่ และเต็ม ชีตความสามารถ อีกทั้งยังต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ตนเองประสบความสำเร็จ และ มีความก้าวหน้าและเกิดความภาคภูมิใจในอาชีพการรับราชการอย่างดีที่สุด

ด้วยเหตุผลดังกล่าว กรมศิลปากรจึงได้มีนโยบายจัดทำเส้นทางความก้าวหน้าใน สายอาชีพ (Career Path) ของข้าราชการกรมศิลปากร โดยแต่งตั้งคณะทำงาน เพื่อดำเนินการจัดทำ เส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพของข้าราชการ และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อให้ ข้าราชการได้ทราบถึงเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ ตลอดจนหลักเกณฑ์และแนวทางพิจารณาใน การโยกย้าย โอน หรือเลื่อนระดับที่สูงขึ้น ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของ ข้าราชการ และสร้างแรงจูงใจให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเพื่อประโยชน์ในการ บริหารทรัพยากรบุคคลของกรมศิลปากร (กรมศิลปากร, 2558)

นอกจากเล็งเห็นความสำคัญความก้าวหน้าในสายอาชีพของบุคลากรแล้ว กรม ศิลปากรยังได้พัฒนาบุคลากรในด้านอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ด้านการ พัฒนาบุคลากรของกรม และบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปากร รวมทั้งส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และการประพฤติปฏิบัติตนตามประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน

4.2.5.4 มุมมองด้านการเงิน (Financial Perspective) ซึ่งหากปรับใช้กับส่วนราชการ ก็ จะหมายถึง มุมมองด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ

กรมศิลปากร กำหนดให้มีการจัดทำนโยบายการกำกับดูแลองค์การที่ดี ซึ่งถือ เป็นส่วนหนึ่งของการนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือธรรมาภิบาลเข้ามาประยุกต์ใช้ในการ เปลี่ยนแปลงระบบการบริหารราชการแผ่นดินของไทย อันเป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ปรากฏอย่างชัดเจน ในมาตรา 3/1 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 มุ่งเน้นให้ส่วนราชการใช้วิธีการ บริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ (กรมศิลปากร, 2558) กล่าวคือ

การบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจ ของรัฐ ความมีประสิทธิภาพ ความคุ้มค่าในเชิงภารกิจแห่งรัฐ การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน การลด ภารกิจและยุบเลิกหน่วยงานที่ไม่จำเป็น การกระจายภารกิจและทรัพยากรให้แก่ท้องถิ่น การกระจาย อำนาจตัดสินใจ การอำนวยความสะดวก และการตอบสนองความต้องการของประชาชน ทั้งนี้ โดยมี ผู้รับผิดชอบต่อผลงาน

“การจัดสรรงบประมาณ และการบรรจุแต่งตั้งบุคคลเข้าดำรงตำแหน่ง หรือ ปฏิบัติหน้าที่ต้องคำนึงถึงหลักการตามวรรคหนึ่ง”

ในการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการต้องใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมือง ที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ให้คำนึงถึงความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมของประชาชนการเปิดเผยข้อมูล การติดตามตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ตามความเหมาะสมของแต่ละภารกิจ

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาเห็นว่า บุคลากร เป็นทรัพยากรสำคัญของหน่วยงาน ดังนั้น จึงควรเล็งเห็นความสำคัญ โดยการส่งเสริม สนับสนุน พร้อมทั้งสร้างขวัญกำลังใจต่อบุคลากร ด้วยความโปร่งใส เช่น การพิจารณาเลื่อนขั้นด้วยความยุติธรรม การพิจารณาโยกย้ายตามความเหมาะสม การจัดส่งเจ้าหน้าที่เข้ารับการฝึกอบรมตามความเหมาะสมของหลักสูตร เป็นต้น

4.2.6 ทักษะ (Skill)

ทักษะ (Skill) ของด้านบุคลากรช่องเม็ก หากวิเคราะห์ตามมุมมองของ Balanced Scorecard (BSC) ผู้ศึกษาวิเคราะห์ในมุมมองดังต่อไปนี้

4.2.6.1 ด้านกระบวนการภายใน (Internal Process Perspective) ซึ่งหากปรับใช้กับส่วนราชการ ก็จะหมายถึง มุมมองด้านประสิทธิภาพตามยุทธศาสตร์

ด้านทักษะ (Skill) ของบุคลากรกรมศุลกากร สำนักบริหารทรัพยากรบุคคล มีหน้าที่ความรับผิดชอบด้านการพัฒนาบุคลากร โดยมีแผนการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาความรู้ ความเชี่ยวชาญของบุคลากร ดังนี้ (กรมศุลกากร, 2558) :

- 1) กำหนดยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ด้านการพัฒนาบุคลากรของกรม และบุคลากรภายนอกที่เกี่ยวข้องกับงานศุลกากร
- 2) จัดทำแผนพัฒนาหลักสูตร และรูปแบบการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร
- 3) ฝึกอบรมและพัฒนาข้าราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้าง และบุคคลภายนอก รวมทั้งผลิตสื่อการเรียนรู้เพื่อใช้ในการพัฒนาและเผยแพร่ความรู้ให้แก่บุคลากรของกรมศุลกากร
- 4) ประสานความร่วมมือด้านการพัฒนาบุคลากรในการศึกษา ฝึกอบรม ศึกษานอกหน่วยงานทั้งภายในและต่างประเทศ รวมทั้งการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ

ยุทธศาสตร์การพัฒนาข้าราชการของกรมศุลกากร พ.ศ.2557 – 2561 สำนักบริหารทรัพยากรบุคคล กรมศุลกากร ได้กำหนดยุทธศาสตร์ ดังนี้

วิสัยทัศน์: บุคลากรของกรมศุลกากรเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขในการปฏิบัติงาน เพื่อนำองค์การสู่ความสำเร็จ

พันธกิจ: เสริมสร้างความรู้ ทักษะ และสมรรถนะ รวมถึงปรับเปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมศุลกากร ควบคู่กับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการทำงาน

ยุทธศาสตร์การพัฒนาข้าราชการของกรมศุลกากร

ยุทธศาสตร์ที่ 1: พัฒนาข้าราชการกรมศุลกากรบนพื้นฐานของสมรรถนะ

ยุทธศาสตร์ที่ 2: เสริมสร้างให้ข้าราชการกรมศุลกากรเป็นคนดี และมีความสุข

ยุทธศาสตร์ที่ 3: พัฒนาบุคลากรทุกระดับให้เป็นผู้นำบริหารเปลี่ยนแปลง

ยุทธศาสตร์ที่ 4: พัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (Asian

Community)

ยุทธศาสตร์ที่ 5: เสริมสร้างวัฒนธรรมของการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในองค์กร

การพัฒนาบุคลากร เป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญในการบริหารทรัพยากรบุคคล ต่อเนื่องจากกระบวนการสรรหาและเลือกสรรบุคลากร ซึ่งกรมศุลกากรได้มีการสรรหาและเลือกสรรบุคลากรเข้ามาสู่กรมศุลกากรอย่างมีคุณภาพ ด้วยระบบนวัตกรรมคลังข้อสอบ ภายใต้แนวคิด “คลังข้อสอบตอบโจทย์ความโปร่งใส” ที่สำนักบริหารทรัพยากรบุคคล กรมศุลกากร ได้ริเริ่มพัฒนาและนำมาใช้ เพื่อให้มั่นใจได้ว่ากระบวนการสรรหา หรือเลือกสรร จะได้ข้าราชการ พนักงานราชการ และลูกจ้างที่มีความรู้ความสามารถ ผ่านการสอบแข่งขัน หรือคัดเลือกเข้าสู่กรมศุลกากรอย่างเท่าเทียมกัน เป็นกระบวนการก่อนที่จะพัฒนาบุคลากรที่เป็นระบบ และต่อเนื่อง โดยมีการออกแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามระดับตำแหน่งของข้าราชการและตามแนวคิดเส้นทางการฝึกอบรม (Training Roadmap) เพื่อให้การพัฒนาดำเนินไปอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง สอดรับกับเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพของบุคลากรในกรมศุลกากร ควบคู่กับการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณภาพชีวิตการทำงาน เพื่อให้กรมศุลกากรมีบุคลากรที่เป็นทั้งคนเก่ง และคนดี สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลเต็มประสิทธิภาพ ก้าวทันความเปลี่ยนแปลง โดยในการพัฒนาได้แบ่งหลักสูตรสำหรับข้าราชการออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มข้าราชการบรรจุใหม่ 2) กลุ่มข้าราชการที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 3) กลุ่มข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าฝ่าย และผู้อำนวยการส่วน 4) กลุ่มข้าราชการระดับหัวหน้าหน่วยงานและผู้บริหาร

ในด้านของทักษะ (Skill) จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารด้านศุลกากรช่องเม็ก มีความคิดเห็นว่า ในด้านของทักษะ ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่ จากเดิมการเลื่อนระดับจะมีการสอบ ค้นคว้าหาความรู้ ซึ่งต่อมาในภายหลังได้ปรับเปลี่ยนเป็นระบบการจำแนกตำแหน่งตามกลุ่มลักษณะงาน ซึ่งเป็นลักษณะการประเมินผลงาน ทำให้การวัดความรู้ ความสามารถในการเลื่อนระดับ ไม่เข้มข้นเหมือนเมื่อก่อน

อย่างไรก็ตาม กรมศุลกากรยังได้มีระบบพัฒนาบุคลากร โดยการจัดฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อฝึกทักษะ เพิ่มความรู้ ความชำนาญของเจ้าหน้าที่ เนื่องจากระบบงานศุลกากร มีลักษณะงานหลากหลายรูปแบบ ในการโยกย้ายแต่ละครั้ง เจ้าหน้าที่ ที่เคยปฏิบัติงานรูปแบบหนึ่ง อาจได้รับการมอบหมายให้ปฏิบัติงานอีกรูปแบบหนึ่ง เช่น เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำท่าอากาศยาน ได้โยกย้ายไปปฏิบัติงานประจำด่านศุลกากรตามแนวเขตชายแดน ซึ่งมีลักษณะการนำเข้า ส่งออกสินค้า ที่แตกต่างกัน เป็นต้น (จุมพล แรงสิทธิ์, 2559: สัมภาษณ์; นคร เจริญสุขุমানันท์, 2559: สัมภาษณ์; วิบูลย์ โชควิวัฒน์, 2559: สัมภาษณ์)

4.2.6.2 มุมมองด้านลูกค้า (Customer Perspective) หากปรับใช้กับส่วนราชการ ก็จะมีหมายถึงมุมมองด้านคุณภาพการให้บริการ

ด้านทักษะของบุคลากรด้านศุลกากรช่องเม็ก จากการสัมภาษณ์ ผู้รับบริการประเภทตัวแทนผู้ประกอบการ ได้ให้ความเห็นว่า เจ้าหน้าที่มีความรู้ ความสามารถที่ดีในระดับหนึ่ง แต่การโยกย้ายบ่อยครั้ง ซึ่งแต่ละสถานที่ มีสินค้าที่แตกต่างกัน ทำให้เจ้าหน้าที่บางราย อาจจะยังมีความสับสน ทำให้เกิดความล่าช้าบ้าง (ตัวแทนผู้ประกอบการ, 2559: สัมภาษณ์)

4.2.6.3 มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา (Learning and Growth Perspective) หากปรับใช้กับส่วนราชการ ก็จะหมายถึงมุมมองด้านการพัฒนาองค์กร

กรมศุลกากรในฐานะเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการเป็น “ศุลกากรมาตรฐานโลก เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศและปกป้องสังคม” จึงต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการเสริมสร้างและพัฒนาขีดสมรรถนะของบุคลากร โดยยึดหลักการพัฒนาบุคลากรตามหลักสมรรถนะ (Competency – Based Development) ทั้งสมรรถนะหลักของข้าราชการพลเรือน (Core Competency) สมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานในตำแหน่ง (Functional competency) และความรู้ความสามารถ ทักษะ ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงาน เพื่อให้กรมศุลกากรมีบุคลากรที่มีความรู้ ทักษะ สมรรถนะและทัศนคติสอดคล้องกับหน้าที่ความรับผิดชอบ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ สอดรับกับบทบาทภารกิจที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อผลักดันการปฏิบัติราชการให้บรรลุเป้าประสงค์ตามแนวนโยบายของรัฐบาล และการปฏิรูประบบราชการที่มุ่งเน้นการบริหารจัดการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ โดยมีการกำหนดยุทธศาสตร์การทำงาน ตัวชี้วัดความสำเร็จที่เป็นรูปธรรม และปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานในรูปแบบการบูรณาการเพื่อผลักดันยุทธศาสตร์ให้บังเกิดผลสำเร็จโดยเร็ว กรมศุลกากรจึงได้วิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายใน ภายนอก จุดอ่อน จุดแข็ง ปัญหาอุปสรรค ในด้านการบริหารและพัฒนาบุคลากร (HR Swot Analysis) ตลอดจนยุทธศาสตร์ในระดับชาติฉบับที่ 11 มาตรการบริหารและพัฒนากำลังคนภาครัฐ พ.ศ.2557 – 2561 ของสำนักงานข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) วิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ของกระทรวงการคลัง รวมทั้งความรู้ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนงาน โครงการและกิจกรรมต่างๆ ในการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคลากรกรมศุลกากร ให้มีสมรรถนะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ โดยได้จัดทำเป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาข้าราชการของกรมศุลกากร ประจำปี 2557 – 2561 ตามแนวทางการพัฒนาทรัพยากรบุคคลเชิงกลยุทธ์ (Strategic Human Resource Development) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาข้าราชการของกรมศุลกากรให้มีประสิทธิภาพ และเกิดความต่อเนื่อง สามารถตอบสนองและสนับสนุนต่อการบรรลุผลสำเร็จในการปฏิบัติราชการตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ เชิงยุทธศาสตร์ขององค์กร (กรมศุลกากร, 2558)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นและจากประสบการณ์ผู้ศึกษาพบว่า กรมศุลกากรได้พยายามส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพให้กับบุคลากรอย่างต่อเนื่อง แต่ทั้งนี้ ด้วยบทบาทภารกิจที่ต้องเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน การปรับปรุงแก้ไขในเรื่องของกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของหน่วยงานต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการโยกย้ายบ่อยครั้ง ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้และพัฒนาด้านทักษะของบุคลากร

4.2.7 ค่านิยมร่วม (Shared values)

ค่านิยมร่วม (Shared values) ของด้านศุลกากรช่องเม็ก หากวิเคราะห์ตามมุมมองของ Balanced Scorecard (BSC) ผู้ศึกษาวิเคราะห์ในมุมมองด้านกระบวนการภายใน (Internal Process Perspective) ซึ่งหากปรับใช้กับส่วนราชการ ก็จะหมายถึง มุมมองด้านประสิทธิผลตามยุทธศาสตร์

กรมศุลกากร ได้กำหนด ค่านิยมองค์กร (Core Values) คือ I-SMILE มีความหมายดังนี้

- I หมายถึง Integrity
- S หมายถึง Service Mind/Self-esteem
- M หมายถึง Modernization
- I หมายถึง Innovation
- L หมายถึง Learning
- E หมายถึง Expert

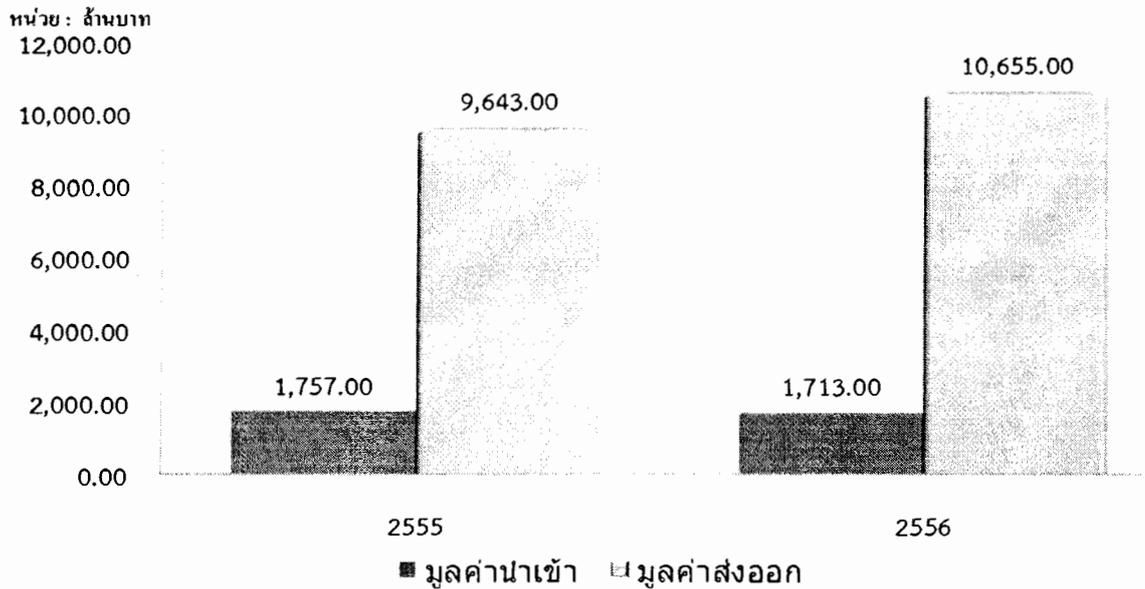
ในด้านของค่านิยมร่วม (Shared values) จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารด้านศุลกากร ช่องเม็ก มีความคิดเห็นว่า ในด้านค่านิยมร่วมของเจ้าหน้าที่ เป็นสิ่งที่น่ากังวลว่า ทักษะคติของเจ้าหน้าที่ จะสอดคล้องกับพันธกิจกรมหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการบริการ การอำนวยความสะดวก ความโปร่งใส ซึ่งกรมศุลกากร ได้คาดหวังให้บุคลากรปฏิบัติตามค่านิยมองค์กร ที่กำหนดไว้ เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อ ผู้รับบริการหรือประชาชนให้มากที่สุด (จุมพล แรงกสิกร, 2559: สัมภาษณ์; วิบูลย์ โชควิวัฒน์, 2559: สัมภาษณ์)

จากการสังเกตการณ์ของผู้ศึกษา มีความเห็นว่าปัจจุบันกรมศุลกากรเร่งเปิดรับบุคลากร มากขึ้น เนื่องจากบุคลากรเริ่มขาดแคลน ซึ่งก่อนหน้านั้นกรมศุลกากรมีโรงเรียนเปิดสอนสำหรับเข้ารับ ราชการกรมศุลกากรโดยเฉพาะ จนกระทั่งปี พ.ศ.2525 จึงได้ปิดตัวลง และได้มาเปิดรับสมัครโดยใช้ วิธีการคัดเลือก ตามระเบียบของสำนักงานข้าราชการพลเรือน เหมือนข้าราชการทั่วไป เมื่อปี พ.ศ.2547 ทำให้บุคลากรในกรมศุลกากร มีช่วงวัยที่แตกต่างกัน ทำให้ทัศนคติ และค่านิยมแตกต่างกันด้วย ซึ่ง ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานอยู่บ้าง แต่อย่างไรก็ตาม การกำหนดให้มีค่านิยมองค์กร (Core Values) และการปรับตัวของบุคลากร สามารถช่วยให้การปฏิบัติงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี โดย บุคลากรในยุคแรกที่มาด้วยประสบการณ์ ก็ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้บุคลากรรุ่นหลัง ในขณะที่ บุคลากรรุ่นหลัง ก็สามารถเป็นกำลังสำคัญให้องค์กรในด้านต่างๆ ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะด้าน เทคโนโลยีและนวัตกรรมต่างๆ การปฏิบัติหน้าที่โดยยึดตามนโยบายขององค์กรเป็นหลัก และการมีค่านิยม ร่วม จึงทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ สามารถนำองค์การประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้

4.3 ทิศทางการพัฒนาการค้าชายแดน ด้านพรมแดนช่องเม็ก

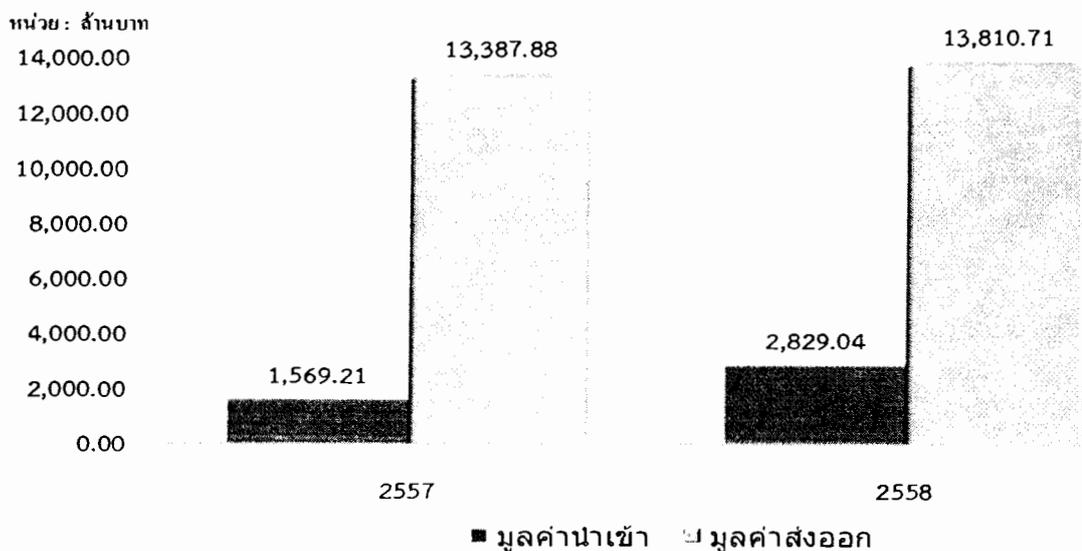
จากการสำรวจเอกสารพบว่า สถานการณ์การค้าชายแดนทั้ง 4 ประเทศ คือ เมียนมาร์ มาเลเซีย ลาว และกัมพูชา ตลอดปี พ.ศ. 2558 มีมูลค่าการค้าชายแดนรวมกว่า 1 พันล้านบาท อัตราการเติบโต เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องสะท้อนให้เห็นถึงขนาดของการค้าชายแดนในปี พ.ศ. 2559 (กรมการค้า ต่างประเทศ, 2559: เว็บไซต์)

ปัจจุบันการค้าชายแดนนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก จากการที่การส่งออกโดยรวมของ ประเทศไทยยังหดตัว แต่การค้าชายแดนยังสามารถเติบโตอย่างต่อเนื่อง และมีส่วนสำคัญในการพยุง เศรษฐกิจในภูมิภาค รัฐบาลจึงได้ให้ความสำคัญกับการค้าชายแดน ในแต่ละรัฐบาล มีแนวนโยบาย กำหนดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาการค้าชายแดน จากสถิติมูลค่าการนำเข้า ส่งออก ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 – 2556 ซึ่งเป็นในช่วงของรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง แสดงให้เห็นมูลค่าการค้าชายแดน ของด้านพรมแดนช่องเม็ก มีอัตราเติบโตอย่างต่อเนื่อง ดังภาพที่ 4.4

ภาพที่ 4.4 การเปรียบเทียบมูลค่าสินค้านำเข้า - ส่งออก 4 ปีงบประมาณ (พ.ศ. 2555 - 2556) ของด่านศุลกากรช่องเม็ก
ที่มา: ด่านศุลกากรช่องเม็ก (2558: เว็บไซต์)

ในขณะที่ สถิติมูลค่าการนำเข้า ส่งออก ในปีงบประมาณ พ.ศ.2557 - 2558 ซึ่งเป็นในช่วงของรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหาร แสดงให้เห็นมูลค่าการค้าชายแดนของด่านพรมแดนช่องเม็ก มีอัตราเติบโตอย่างต่อเนื่องเช่นกัน ดังภาพที่ 4.5)

ภาพที่ 4.5 การเปรียบเทียบมูลค่าสินค้านำเข้า - ส่งออก 4 ปีงบประมาณ (พ.ศ. 2557 - 2558) ของด่านศุลกากรช่องเม็ก
ที่มา: ด่านศุลกากรช่องเม็ก (2558: เว็บไซต์)

จากสถิติข้อมูลการนำเข้า ส่งออก สินค้า ในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 - 2558 จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะ เป็นรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้ง หรือรัฐบาลที่มาจาก การรัฐประหาร ปริมาณนำเข้า ส่งออก สินค้า ทั้ง ในภาพรวมของประเทศ และด้านพรมแดนช่องเม็กเอง ยังคงมีปริมาณที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ตามภาวะ เศรษฐกิจและการบริโภค ของประชาชน ตามที่ ปกรณ์พันธุ์ บุผาพรหม ได้ให้ความเห็นว่า จุดเด่น ใน การพัฒนาการค้าชายแดนของด่านศุลกากรช่องเม็กประการหนึ่งคือ ด้านศุลกากรช่องเม็ก มีพื้นที่ รับผิดชอบที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านถึงสองประเทศ และมีพื้นดินติดกัน มีศักยภาพเป็นศูนย์กระจาย สินค้าไปสู่ต่างประเทศได้สะดวก เนื่องจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับที่มีความพร้อม รวมทั้ง จังหวัดอุบลราชธานีเอง มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาจังหวัดให้เป็นประตูการค้าและการท่องเที่ยว โดยมี ด่านพรมแดนช่องเม็กเป็นหัวใจสำคัญในการเชื่อมโยงไปสู่ประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ สปป. ลาว ประเทศกัมพูชา และประเทศเวียดนาม ประกอบกับมีมติคณะรัฐมนตรี อนุมัติให้ก่อสร้างเส้นทางรถไฟ จากอำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี มาสิ้นสุดที่ช่องเม็ก และ สปป.ลาว กำลังพัฒนาถนนจาก เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก ไปสู่พรมแดนเวียดนาม เพื่อไปเมืองกวานนาม ทำเรือดานัง ด้วยเหตุนี้ทำให้ แนวโน้มการค้าชายแดน และการท่องเที่ยว ผ่านทางด่านพรมแดนช่องเม็ก จะมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น และ ทำให้จังหวัดอุบลราชธานี เป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงเส้นทางการค้าจากท่าเรือดานังของเวียดนาม ไปสู่ท่าเรือแหลมฉบังและท่าเรือทวายของประเทศเมียนมาร์ ในอนาคต รวมทั้ง สปป.ลาว กำลัง พัฒนาประเทศ และประชาชนยังคงนิยมบริโภคสินค้าและบริการจากประเทศไทย จึงจำเป็นต้องพึ่งพา ตลาดจากประเทศไทย (ปกรณ์พันธุ์ บุผาพรหม, 2559: สัมภาษณ์) ซึ่งปัจจัยที่สนับสนุนการค้าชายแดน ด่านพรมแดนช่องเม็ก ผู้ศึกษาวิเคราะห์ได้ดังนี้

4.3.1 ประชาชน สปป.ลาว และประเทศเวียดนาม นิยมบริโภคสินค้าของประเทศไทยเนื่องจาก มีความมั่นใจในด้านคุณภาพของสินค้า ประกอบกับ สปป.ลาว สามารถรับสัญญาณโทรทัศน์ของประเทศไทยได้ จึงเข้าถึงสื่อโฆษณาสินค้า

4.3.2 สปป.ลาว อยู่ระหว่างการพัฒนาประเทศ จึงมีความต้องการสินค้าเพื่อใช้ในการก่อสร้าง

4.3.3 ประชาชน สปป.ลาว มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น จึงมีความต้องการสินค้าอุปโภคบริโภค และการบริการมากขึ้น

4.3.4 เส้นทางคมนาคมจากจังหวัดอุบลราชธานีมาถึงด่านพรมแดนช่องเม็ก ขยายเป็นสี่ช่องจราจร ขณะที่ สปป.ลาว ก็มีการขยายช่องทางจากเมืองโพนทอง ถึงแขวงจำปาสัก เช่นกัน ทำให้การคมนาคมขนส่ง มีความสะดวกมากขึ้น

4.3.5 ผลพวงจากยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งของประเทศ โครงการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านศุลกากร รวมถึงโครงการพัฒนาชายทางหลวงเชื่อมโยง ระหว่างประเทศ

4.3.6 การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asean Economics Community: AEC) ทำให้เปิดเสรีทางการค้ามากขึ้น หน่วยงานภาครัฐมีนโยบายในการอำนวยความสะดวกทางการค้า ทำให้การค้าชาย ระหว่างประเทศมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น

จากปัจจัยต่างๆ ที่สนับสนุนการค้าชายแดน จึงวิเคราะห์ได้ว่าเศรษฐกิจการค้าชายแดนบริเวณ ด่านพรมแดนช่องเม็ก มีแนวโน้มที่จะเจริญเติบโตขึ้นเรื่อยๆ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาด้านบุคลากรช่องเม็ก ผู้ศึกษา มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในองค์กรของด้านบุคลากรช่องเม็ก และวิเคราะห์ทิศทางการพัฒนาการค้าชายแดน ด้านพรมแดนช่องเม็ก เพื่อกำหนดเป็นข้อเสนอต่อแนวทางการพัฒนาด้านบุคลากรช่องเม็ก โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) วิธีเชิงปริมาณ (Quantitative Method) ด้วยวิธีสำรวจทัศนคติ และวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ด้วยวิธีการวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร ของด้านบุคลากรช่องเม็ก

การศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร ของด้านบุคลากรช่องเม็ก ตามกรอบแนวคิด PEST (LE) Analysis ผู้ศึกษาสรุปผลการศึกษาวิจัย ดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร ของด้านบุคลากรช่องเม็ก

โอกาส (Opportunity)	ภัยคุกคาม (Threat)
<p>1. ด้านการเมือง (Political)</p> <p>1.1 นโยบายของแต่ละรัฐบาลให้ความสำคัญกับการค้าชายแดน พร้อมส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนา ซึ่งสถิติการส่งออกของด้านบุคลากรช่องเม็ก มีตัวเลขที่สูงขึ้นเรื่อยๆ</p> <p>1.2 นโยบายของจังหวัดอุบลราชธานี ได้ตอบสนองต่อนโยบายหลักของประเทศ และให้ความสำคัญกับการค้าชายแดน มุ่งส่งเสริม และผลักดันให้มีการพัฒนาเพื่อเป็นเขตเศรษฐกิจและเป็นเส้นทางในการเชื่อมโยงไปยังประเทศเพื่อนบ้าน</p> <p>1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับ สปป.ลาว ณ บริเวณด้านพรมแดนช่องเม็ก เป็นไปด้วยความราบรื่น มีการประสานความสัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอ</p> <p>1.4 ระบบการคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์ของไทยมีความพร้อม ในขณะที่ของ สปป.ลาว ก็เร่งพัฒนา เช่นเดียวกัน</p>	<p>1.1 นโยบายของจังหวัดอุบลราชธานี ยังไม่ชัดเจนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกับโครงการพัฒนาด้านชายแดนช่องเม็ก ทำให้ไม่สามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาของหน่วยงานได้</p> <p>1.2 การปักปันเขตแดนระหว่างประเทศ ยังไม่เรียบร้อย หากมีการพัฒนา อาจก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคได้</p> <p>1.3 ข้อจำกัดด้านกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของระบบขนส่ง และโลจิสติกส์ระหว่างประเทศ ยังไม่มีการปรับปรุงแก้ไข</p>

ตารางที่ 5.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร ของด้านศุลกากรช่องเม็ก (ต่อ)

โอกาส (Opportunity)	ภัยคุกคาม (Threat)
<p>2. ด้านเศรษฐกิจ (Economic)</p> <p>2.1 การค้าชายแดนมีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องสะท้อนให้เห็นถึงอนาคตของการค้า</p> <p>2.2 มีการรวมกลุ่ม ตามแนวระเบียงเศรษฐกิจอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (GMS Economic Corridors) และพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคส่งผลให้เศรษฐกิจตามแนวชายแดนเจริญเติบโตมากขึ้น</p> <p>2.3 จังหวัดอุบลราชธานีที่มีพื้นที่พรมแดนติดต่อกับประเทศลาวและประเทศกัมพูชาซึ่งสามารถส่งเสริมศักยภาพด้านการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวเข้าไปยังกลุ่มประเทศอินโดจีนและเป็นเมืองพี่เมืองน้องกับเมืองเฉิงตูประเทศจีน และเมืองกวางนามประเทศเวียดนาม</p> <p>2.4 สินค้าจากประเทศไทย เป็นที่ยอมรับและนิยมจากประเทศเพื่อนบ้าน ประกอบกับประเทศเพื่อนบ้านกำลังอยู่ในช่วงพัฒนาประเทศ ทำให้ยอดการส่งออกสินค้าอุปโภคบริโภคและสินค้าที่ใช้ในการก่อสร้างสูงขึ้น</p> <p>2.5 เส้นทางคมนาคมขนส่งของประเทศไทยมีความสะดวก ทำให้เป็นจุดเชื่อมโยงไปยังประเทศต่างๆ ได้</p>	<p>2.1 ผู้ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาการค้าชายแดนของประเทศไทย ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ประกอบการรายใหญ่ ส่วนกลุ่มผู้ค้าขายรายย่อยตามแนวเขตชายแดนจะได้รับผลกระทบอยู่บ้าง เนื่องจากพฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนไป โดยเดินทางเข้าไปจับจ่ายในตัวเมืองมากกว่า เนื่องจากเศรษฐกิจดีขึ้น ระบบคมนาคมก็ดีขึ้น ในขณะที่กลุ่มผู้ค้ารายย่อยตามแนวชายแดนฝั่ง สปป. ลาว กลับไม่ได้รับผลกระทบมากนัก เนื่องจากสินค้ามีเอกลักษณ์เฉพาะ</p>
<p>3. มิติด้านสังคม (Sociological)</p> <p>3.1 ประชาชนทั้งสองประเทศ มีวัฒนธรรมประเพณี ค่านิยมที่คล้ายกัน และมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ทำให้การติดต่อสื่อสารกันง่ายขึ้น</p>	<p>3.1 ประชาชนบางส่วนยังเห็นผลประโยชน์ส่วนตน มากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ไม่ค่อยปฏิบัติตามกฎ ตามระเบียบที่กำหนดไว้ ทำให้การพัฒนาเป็นไปได้ยาก</p> <p>3.2 ปัญหาสังคมต่างๆ มักจะมาพร้อมกับการพัฒนา เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรข้ามชาติ ปัญหาแรงงานต่างด้าว ปัญหาการขายบริการทางเพศ</p>

ตารางที่ 5.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร ของด้านบุคลากรช่องเม็ก (ต่อ)

โอกาส (Opportunity)	ภัยคุกคาม (Threat)
<p>4. มิติด้านเทคโนโลยี (Technical) มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานมากขึ้น และแสวงหานวัตกรรมใหม่ๆ เข้ามาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง</p>	<p>4.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานบุคลากรบางหน่วยงาน และประเทศคู่ค้า ยังมีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีได้ไม่เต็มที่ ทำให้การใช้งานด้านเทคโนโลยี ยังไม่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด</p> <p>4.2 ต้นทุน ค่าใช้จ่าย และค่าบำรุงรักษา ด้านเทคโนโลยี มีมูลค่าที่สูง ในทางกลับกัน กรมได้รับการจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอ</p>
<p>5. มิติด้านกฎหมาย (Legal) กฎหมายบุคลากร ครอบคลุมกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการการบุคลากร ทำให้เจ้าหน้าที่มีแนวทางปฏิบัติ</p>	<p>5.1 กฎหมายบุคลากร ต้องอ้างอิงกับกฎหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานบุคลากร ซึ่งมีหลากหลายหน่วยงาน ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานต้องให้ความรอบคอบในการปฏิบัติหน้าที่</p> <p>5.2 ข้อจำกัดทางกฎหมาย ของประเทศคู่ค้า ทำให้การพัฒนาการค้าชายแดน ได้รับผลกระทบ</p> <p>5.3 เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานบุคลากร ยังมีความรู้ ความเข้าใจด้านกฎหมายของบุคลากรไม่เพียงพอ ทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการทำงาน</p>
<p>6. มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental) กรมบุคลากรได้กำหนดนโยบายการกำกับดูแลองค์การที่ดีไว้อย่างชัดเจนซึ่งครอบคลุมถึงมิติด้านสิ่งแวดล้อม</p>	<p>บ่อกักจัดขยะ มีปริมาณไม่เพียงพอในการรองรับขยะมูลฝอยในอนาคต</p>

5.1.2 ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมภายในองค์กร ของด้านบุคลากรช่องเม็ก

การศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร ของด้านบุคลากรช่องเม็ก ตามกรอบแนวคิด 7s Framework ผู้ศึกษาสรุปผลการศึกษาวิจัย พบว่ามีปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมภายในองค์กรคือ ปัจจัยด้านงบประมาณ จึงได้กำหนดเพิ่มเป็น 8S เป็น (โปรดพิจารณาตารางที่ 5.1)

ตารางที่ 5.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กร ด้านบุคลากรช่องเม็ก

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
<p>1. กลยุทธ์ (Strategy)</p> <p>กลยุทธ์ (Strategy) ของด้านบุคลากรช่องเม็ก ได้นำกลยุทธ์หลักของกรมศุลกากร มาเป็นเป้าหมายในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีการกำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการ และเป้าหมายในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน และครอบคลุมในทุกด้าน</p>	<p>ในการนำยุทธศาสตร์หรือแผนงานต่างๆ มาสู่การปฏิบัติจะต้องมีความต่อเนื่อง แต่กรมศุลกากร มีคำสั่งในการโยกย้ายผู้บริหารบ่อยครั้ง ทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่อง</p>
<p>2. โครงสร้าง (Structure)</p> <p>โครงสร้าง (Structure) ของด้านบุคลากรช่องเม็ก ถูกจัดโครงสร้างโดยกรมศุลกากรซึ่งมอบหมายให้สำนักสำนักบริหารทรัพยากรบุคคล เป็นผู้ดูแล รับผิดชอบ ดังนั้นโครงสร้างทุกด้านของกรมศุลกากรจึงเป็นมาตรฐานเดียวกัน มีการจัดสรรเจ้าหน้าที่ให้ด้านศุลกากร ตามโครงสร้างที่กำหนด</p>	<p>โครงสร้างที่จัดขึ้นให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคในการจัดสรรเจ้าหน้าที่ตามโครงสร้าง ซึ่งทำให้อด้านศุลกากรช่องเม็ก มีเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ เนื่องจากมีจุดผ่อนปรนในความรับผิดชอบอีก 3 จุด</p>
<p>3. ระบบและวิธีการ (System)</p> <p>ระบบและวิธีการ (System) ของด้านศุลกากรช่องเม็ก มีระบบและวิธีการปฏิบัติงานตามมาตรฐานที่กรมศุลกากรกำหนด และนอกจากนี้ยังมีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ตามนโยบายของกรมศุลกากร ซึ่งด้านศุลกากรช่องเม็ก เป็นด้านหนึ่งที่ได้รับการสนับสนุนจากกรมศุลกากรในการนำเทคโนโลยีมาใช้เกือบจะทุกระบบ และมีการสำรวจเพื่อให้มีการพัฒนาต่อไปเรื่อยๆ</p>	<p>ระบบและวิธีการยังคงมีความเป็นระบบราชการอยู่ โดยต้องปฏิบัติตามสายการบังคับบัญชาที่ค่อนข้างยาว และนอกจากปฏิบัติตามสายบังคับบัญชาในองค์กรแล้ว ยังต้องปฏิบัติตามนโยบายของจังหวัดอีกด้วย นอกจากนี้ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับพิธีการศุลกากรจำเป็นต้องมีการบูรณาการร่วมกันกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานศุลกากร หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังพัฒนาระบบได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลให้ด้านศุลกากรปฏิบัติงานได้ไม่เต็มประสิทธิภาพเช่นกัน และนอกจากนี้ ต้นทุนค่าใช้จ่ายในด้านระบบเทคโนโลยีและค่าใช้จ่าย</p>

ตารางที่ 5.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กร ด้านบุคลากรช่องเม็ก (ต่อ)

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
	ในการบำรุงรักษา มีต้นทุนและค่าใช้จ่ายที่สูง แต่กรมได้จัดสรรงบประมาณให้ไม่เพียงพอมากนัก ทำให้บางระบบใช้งานได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ
<p>4. ลักษณะการบริหาร (Style)</p> <p>ลักษณะการบริหาร (Style) ของผู้บริหาร ด้านบุคลากรช่องเม็กในแต่ละสมัย มีแนวทางการบริหารที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เนื่องจากต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ของกรมศุลกากรอยู่แล้ว ทำให้มีมาตรฐานการปฏิบัติงานเดียวกัน</p>	<p>ลักษณะการบริหารของผู้บริหารแต่ละผู้บริหาร มีรูปแบบการบริหารที่แตกต่างกันซึ่งเป็นคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล ดังนั้นผู้ใต้บังคับบัญชา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานศุลกากร และผู้รับบริการ อาจจะได้รับผลกระทบกับลักษณะการบริหารงานของผู้บริหารอยู่บ้างและนอกจากนี้ การจัดสรรงบประมาณอย่างจำกัด ทำให้เป็นอุปสรรคในการบริหารงานของผู้บริหาร</p>
<p>5. คนหรือพนักงาน (Staff)</p> <p>คนหรือพนักงาน (Staff) ของด้านบุคลากรช่องเม็ก โดยกรมศุลกากรมอบหมายให้สำนักงานทรัพยากรบุคคล เป็นหน่วยงานหลักในการดูแลรับผิดชอบในด้านบุคลากร ตั้งแต่การสรรหาบรรจุ แต่งตั้ง เลื่อนขั้น พัฒนา ไปจนถึงการออกจากราชการ ดังนั้น การคัดสรรบุคลากรเพื่อเข้าปฏิบัติงานในกรมศุลกากรซึ่งรวมถึงด้านบุคลากรช่องเม็ก จึงค่อนข้างมีประสิทธิภาพเนื่องจากต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 อย่างเคร่งครัด และนอกจากนี้ กรมศุลกากร ยังมีนโยบายจัดทำเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ (Career Path) อันเป็นขวัญ กำลังใจ และแรงจูงใจ ให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน</p>	<p>กรมศุลกากร มีคำสั่งโยกย้ายข้าราชการบ่อยครั้ง ทำให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ เกิดความเฉื่อยชา และนอกจากนี้ การจัดสรรบุคลากร ตามโครงสร้างของกรมศุลกากร ซึ่งมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีแทนกำลังคน ทำให้ด้านบุคลากรช่องเม็กขาดอัตรากำลัง ซึ่งต้องหมุนเวียนประจำจุดผ่อนปรน 3 จุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานด้านปราบปราม ซึ่งยังคงต้องใช้กำลังคนอยู่</p>

ตารางที่ 5.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กร ด้านบุคลากรช่องเม็ก (ต่อ)

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
<p>6. ทักษะ (Skill)</p> <p>ทักษะ (Skill) ของด้านบุคลากรช่องเม็ก โดยกรมศุลกากรมอบหมายให้สำนักงานทรัพยากรบุคคล เป็นหน่วยงานหลักในการดูแล รับผิดชอบในด้านการพัฒนาบุคลากร ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ด้านการพัฒนาบุคลากรของกรม และบุคลากรภายนอกที่เกี่ยวข้องกับงานศุลกากรอย่างชัดเจน มีการจัดฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้าง และพัฒนาทักษะบุคลากรอย่างต่อเนื่อง</p>	<p>การเลื่อนตำแหน่งในปัจจุบันใช้วิธีการประเมินผลงาน ซึ่งต่างจากสมัยก่อนที่มีการสอบแข่งขัน ทำให้บุคลากรไม่ค่อยได้แสวงหาความรู้ใหม่ๆ อีกทั้งกรมศุลกากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามด่านชายแดนต่างๆ มีการปฏิบัติงานหลายหน้างาน โดยการหมุนเวียนสับเปลี่ยนกันไป หากซึ่งอาจส่งผลให้เจ้าหน้าที่มีทักษะที่ไม่ชำนาญมากนักและนอกจากนี้ในการจัดสรรบุคลากรตามโครงสร้างกรมศุลกากร ยังไม่ครอบคลุมทุกตำแหน่ง เช่น บางด้านอาจไม่มีตำแหน่งนิติกร เจ้าหน้าที่พัสดุ เป็นต้น เจ้าหน้าที่ ที่ได้รับการมอบหมาย ให้ปฏิบัติหน้าที่ ที่ขาดอัตรากำลังอีกทางหนึ่ง จึงมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือทักษะในงานนั้นไม่เพียงพอมากนัก</p>
<p>7. ค่านิยมร่วม (Shared values)</p> <p>ค่านิยมร่วม(Shared values) โดยกรมศุลกากร ได้กำหนดค่านิยมองค์กร (Core Values) ซึ่งบุคลากรของกรมศุลกากร รวมถึงด้านบุคลากรช่องเม็ก จะต้องคำนึงถึงค่านิยมร่วมขององค์กร ทำให้เป็นหลักและแนวทางในการปฏิบัติงานในด้านการอำนวยความสะดวกได้เป็นอย่างดี</p>	<p>บุคลากรบางส่วนยังไม่ทราบว่าตนเองต้องปฏิบัติอย่างไรให้สอดคล้องกับค่านิยมองค์กร (Core Values) ของกรมศุลกากร และมีบางส่วนที่ทราบข้อปฏิบัติ แต่หากเพิกเฉย</p>
<p>8. งบประมาณ (Stang/Budget)</p>	<p>มีการจัดสรรงบประมาณอย่างจำกัด ไม่เพียงพอต่อภารกิจที่เพิ่มขึ้น ซึ่งในการขอ งบประมาณ จะจัดตั้งคำขอโดยการวางแผนการใช้ งบประมาณล่วงหน้า และจัดตั้งคำขอเป็นรายปีงบประมาณ ซึ่งหากมีภารกิจเร่งด่วน นอกเหนือจากที่ได้จัดตั้งคำขอของงบประมาณไปแล้ว จำเป็นต้องจัดทำคำร้องขอของงบประมาณด้านอื่นๆ เพื่อเสนอพิจารณาใหม่ ทำให้เกิดความล่าช้า และ ไม่มีความแน่นอนว่าจะได้รับการจัดสรรหรือไม่</p>

5.1.3 การวิเคราะห์กลยุทธ์ด้วย SWOT MATRIX

การวิเคราะห์ SWOT MATRIX เป็นแมทริกซ์หลักที่แสดงถึง โอกาสและอุปสรรค จากภายนอกองค์กรที่สัมพันธ์กับจุดแข็ง และจุดอ่อนภายในองค์กร โดยมีทางเลือกของกลยุทธ์ 4 ทางเลือก ซึ่งเกิดจากการจับคู่ระหว่างปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ผู้ศึกษาวิเคราะห์ SWOT MATRIX ของด้านบุคลากรช่องเม็ก ได้ดังนี้

5.1.3.1 กลยุทธ์ SO (Strengths-Opportunities) จุดแข็งของด้านบุคลากรช่องเม็ก คือ มีผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ ส่งเสริมให้บุคลากรมีค่านิยมร่วม ตามค่านิยมองค์กร (Core Values) ที่กรมบุคลากร ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดได้กำหนดไว้ โดยได้นำนโยบายของกรมบุคลากร มาถ่ายทอดสู่การปฏิบัติของผู้ใต้บังคับบัญชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ ที่ปัจจุบัน กรมบุคลากร มุ่งเน้นด้านการนำเทคโนโลยีต่างๆ มาช่วยประสิทธิภาพในการทำงาน และยังส่งเสริม ให้ผู้ใต้บังคับบัญชา มีความก้าวหน้าในสายอาชีพ โดยสนับสนุนให้ได้รับการฝึกอบรม การเรียนรู้งานใหม่ๆ และนอกจากนี้ ยังมีโอกาสได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก คือ นโยบายของรัฐบาล ที่ส่งเสริมการพัฒนาการค้าชายแดน ทำให้ทั้งหน่วยงานกรมบุคลากร และจังหวัดอุบลราชธานี มีความพร้อมที่จะสนองตอบต่อนโยบายของรัฐบาล โดยการบูรณาการร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานบุคลากรด้วยวิธีต่างๆ รวมถึงบูรณาการด้านเทคโนโลยีทั้งภายในและภายนอกประเทศ และยังประสานความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน ในส่วนของระบบคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์ก็มีการพัฒนาไปมาก ทำให้ระบบเศรษฐกิจด้านการค้าชายแดนดีขึ้น ทั้งนี้ในการพัฒนาการค้าชายแดน ทุกฝ่ายยังให้ความสำคัญกับการรักษาสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

แนวทางการพัฒนาด้านบุคลากรช่องเม็ก: โดยการปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์ของกรมบุคลากร และของจังหวัดอุบลราชธานี โดยมุ่งเน้นการอำนวยความสะดวกทางการค้าและการปกป้องสังคม รวมทั้งการประสานความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้การติดต่อประสานงานเกิดความราบรื่น

5.1.3.2 กลยุทธ์ WO (Weaknesses-Opportunities) การกำหนดโครงสร้างของด้านบุคลากรช่องเม็ก ได้จัดโครงสร้างตามที่กรมบุคลากรจัดวางไว้ให้ ซึ่งทำให้ได้อัตรากำลังที่ไม่เพียงพอต่อปริมาณงาน ทำให้เจ้าหน้าที่ ปฏิบัติงานหลายหน้างาน โดยในบางงานเจ้าหน้าที่อาจไม่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญมากนัก ประกอบกับมีการโยกย้ายบ่อยครั้ง ทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องของการทำงาน อีกทั้งการได้รับงบประมาณอย่างจำกัด ก็ทำให้เป็นอุปสรรคขัดขวางในการพัฒนา อย่างไรก็ตามยังมีโอกาสที่จะพัฒนาต่อไปได้จากการที่ค้าชายแดนยังเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้รัฐบาลให้ความสำคัญและสนับสนุนอย่างเต็มที่ อีกทั้งยังสานสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อให้มีการค้าชายแดนที่คล่องตัวทั้งนี้เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจภายในประเทศเจริญเติบโตขึ้น อันส่งผลให้สังคมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามไปด้วย

แนวทางการพัฒนาด้านบุคลากรช่องเม็ก โดยการ

- (1) วิเคราะห์ปริมาณงานว่ามีความเหมาะสมกับจำนวนบุคลากรหรือไม่ เพียงใด เพื่อนำเสนอกรมบุคลากรประกอบการพิจารณาในการปรับปรุงโครงสร้างด้าน
- (2) นำเสนอกรมบุคลากรในการปรับปรุงการพิจารณาระยะเวลาในการโยกย้าย เพื่อให้การบริหารงานเกิดความต่อเนื่อง

(3) วิเคราะห์ด้านงบประมาณที่ด้านบุคลากรช่องเม็กได้รับจัดสรร ว่ามีความเพียงพอหรือไม่ เพื่อนำเสนอกรมบุคลากรประกอบการพิจารณาในการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อภารกิจของด่าน

(4) พัฒนาความรู้ความชำนาญของบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านบุคลากร และความรู้ด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการบุคลากร โดยการจัดส่งเจ้าหน้าที่เข้ารับการฝึกอบรม และจัดให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกับหน่วยงานอื่น อย่างต่อเนื่อง

(5) ร่วมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร ปลูกจิตสำนึกด้านจริยธรรม ให้กับเจ้าหน้าที่ โดยการจัดส่งเจ้าหน้าที่เข้าร่วมโครงการด้านจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง

5.1.3.3 กลยุทธ์ ST (Strengths-Threats) ในการพัฒนาด้านบุคลากรช่องเม็ก ยังมีอุปสรรคที่ขัดขวางการพัฒนาจากสภาพแวดล้อมภายนอกอยู่บ้าง ซึ่งเป็นปัญหาอุปสรรคที่ค่อนข้างยากต่อการควบคุม เช่น การมอบนโยบายที่ไม่ชัดเจนหรือการบูรณาการร่วมกันกับหน่วยงานต่างๆ และระหว่างประเทศ นั้น อาจเกิดปัญหาด้านการติดต่อประสานงาน หรือด้านข้อมูลข่าวสาร ที่อาจจะมีการผิดพลาด หรือล่าช้า การพัฒนาระบบเทคโนโลยี ยังไม่สอดคล้องกันมากนัก ทั้งนี้ด้านกฎ ระเบียบต่างๆ ของกรมบุคลากร ที่จำเป็นต้องครอบคลุมทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า - ส่งออก สินค้า ก็ทำให้กฎหมายมีขนาดใหญ่ ทำความเข้าใจได้ยาก นอกจากนี้ ในด้านสังคม การพัฒนาด้านบุคลากรช่องเม็ก เพื่อเป็นการส่งเสริมการค้าชายแดนนั้น ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ประกอบอาชีพของราษฎรชุมชนช่องเม็ก ทำให้การพัฒนาเป็นไปด้วยความล่าช้า อย่างไรก็ตามจากการที่ด้านบุคลากรช่องเม็ก มีภารกิจหน้าที่ ที่ต้องปฏิบัติงานเพื่อให้ตอบสนองต่อนโยบายหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งกรมบุคลากรได้มีแผนยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ ที่สอดคล้องกับนโยบายของประเทศ ดังนั้น การมอบนโยบายต่างๆ ของผู้บริหารด้านบุคลากรช่องเม็ก จึงเป็นไปตามเป้าหมายของกรมบุคลากร และเมื่อบุคลากรผู้ได้บังคับบัญชาได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานและความก้าวหน้าในอาชีพ จึงมีความพร้อมที่จะปฏิบัติตามคำสั่งที่ได้รับมอบหมาย โดยการประสานความร่วมมือกัน ทั้งภายในหน่วยงานและการบูรณาการกับหน่วยงานภายนอก รวมทั้งกับประเทศเพื่อนบ้าน ถึงแม้ว่าการปักปันเขตแดนจะยังไม่เรียบร้อย ทำให้เป็นอุปสรรคในการพัฒนาอยู่บ้าง แต่ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศก็ยังคงราบรื่นอยู่

แนวทางการพัฒนาด้านบุคลากรช่องเม็ก โดยการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมพัฒนาด้านชายแดนช่องเม็ก ดังนี้

(1) ให้ความร่วมมือกับจังหวัดอุบลราชธานี และหน่วยงานฝ่ายความมั่นคง ตามโครงการพัฒนาด้านชายแดนช่องเม็ก โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการค้า การจัดระเบียบร้านค้า การจัดสรรพื้นที่ การจัดระเบียบเส้นทางการจราจรบริเวณหน้าด่านพรมแดนช่องเม็ก

(2) ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาการค้าชายแดน โดยการปรับปรุงและประชาสัมพันธ์กฎ ระเบียบเกี่ยวกับการค้าชายแดน และแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างหน่วยงาน ทั้งในด้านกฎ ระเบียบ และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ

(3) ให้ความร่วมมือ และร่วมปกป้องชุมชน และสังคม โดยการเข้มงวดในการตรวจสอบการลักลอบ หลีกเลี่ยงสินค้าผิดกฎหมายและเป็นมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งพิจารณาพื้นที่ที่ได้รับจัดสรรจากจังหวัดอุบลราชธานี ให้ห่างไกลจากชุมชนเพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการ

ลักลอบขนส่งสินค้าอันตราย รวมทั้งเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อการค้าขายของราษฎรบริเวณหน้าด่านพรมแดนช่องเม็ก

(4) ให้ความร่วมมือและประสานความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

5.1.3.4 กลยุทธ์ WT (Weaknesses - Threats) จากปัญหาอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร ดังกล่าวข้างต้น หากเปรียบเทียบกับจุดแข็งขององค์กรและโอกาสที่ด่านศุลกากรช่องเม็กได้รับการสนับสนุน และความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ แล้ว ยังถือได้ว่าปัญหาอุปสรรคยังมีทางแก้ไขปรับปรุงได้ และมีโอกาสที่จะพัฒนาด่านศุลกากรช่องเม็ก ให้เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการค้าชายแดนด่านพรมแดนช่องเม็กต่อไปได้

แนวทางการพัฒนาด่านศุลกากรช่องเม็ก โดยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทุกหน่วยงานควรปลูกฝัง สร้างค่านิยมร่วมในการปฏิบัติงานตามภารกิจของตน ภาคส่วนราชการควรบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล มุ่งเน้นผลประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ ในส่วนของภาคเอกชนและประชาชน ควรประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มุ่งเน้นผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ

5.2 อภิปรายผลงานวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “แนวทางการพัฒนาด่านศุลกากรช่องเม็ก” จากคำถามการวิจัยที่ว่า “การพัฒนาด่านศุลกากรช่องเม็กจะมีทิศทางอย่างไร จึงจะตอบสนองต่อทิศทางการพัฒนาการค้าระหว่างประเทศ และสอดคล้องกับความต้องการการพัฒนาของประชาชนในพื้นที่” ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาโดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร (SWOT Analysis) ผลการวิจัยพบว่า

จากนโยบายการส่งเสริมการค้าการลงทุนของภาครัฐ และการเปิดการค้าเสรีมากขึ้น ทำให้ประเทศไทยต้องคอยปรับตัวกับสภาพการแข่งขันของตลาดโลก ซึ่งหากภาวะเศรษฐกิจโลกตกต่ำก็ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจภายในประเทศด้วย รัฐบาลจึงหันมาให้ความสำคัญในการค้าขายกับประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น โดยมีการร่วมมือกัน ภายในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่การร่วมมือกันจัดตั้งสมาคมแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South east Asia: ASA) ในปี พ.ศ.2504 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะร่วมมือกันทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มีสมาชิกครั้งแรก 3 ประเทศ ประกอบด้วย ประเทศไทย ฟิลิปปินส์ และมาเลเซีย แต่ดำเนินการมาได้เพียง 2 ปี ก็ต้องหยุดชะงักเนื่องจากเกิดการผันผวนทางการเมืองระหว่างประเทศอินโดนีเซียและมาเลเซีย ต่อมาเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ.2510 ได้รวมตัวกันใหม่อีกครั้ง โดยก่อตั้งเป็นสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asia Nations หรือเรียกย่อว่า “ASEAN”) ต่อมาได้มีประเทศเข้าร่วมเป็นสมาชิกเรื่อยๆ เริ่มตั้งแต่ประเทศสิงคโปร์ อินโดนีเซีย บรูไนดารุสสลาม เวียดนาม พม่า ลาว และล่าสุดประเทศกัมพูชา ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกลำดับที่ 10 เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ.2542

จากกำเนิด ASEAN ก่อเกิดเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area) หรือ เรียกย่อว่า AFTA เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2536 โดยมีเป้าหมายคือ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของประเทศสมาชิก เพิ่มอำนาจต่อรองของประเทศสมาชิกในการเจรจาต่อรองระหว่างประเทศ ดึงดูดการลงทุน และเพื่อลดภาษีศุลกากรในกลุ่มสมาชิกให้เหลือน้อยที่สุดและเป็น 0% การเกิดฐานการผลิตร่วมกัน นั่นคือประเทศสมาชิก สามารถย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศสมาชิกที่เหมาะสมเป็นแหล่งผลิต ทำให้ต้นทุนการ

ผลิตลดลง วัตถุดิบนำเข้ามีราคาลดลง สินค้าที่ผลิตจะเกิดการพัฒนาคุณภาพสินค้า ผู้บริโภคได้รับสินค้าที่มีคุณภาพ ทำให้สินค้าด้อยคุณภาพจะขายไม่ได้ เป็นการสร้างการได้เปรียบในการแข่งขันโดยใช้จุดเด่นของแต่ละประเทศ ไม่มีการกีดกันสินค้า ทำให้ตลาดกว้างขึ้น การส่งออกง่ายขึ้น ตลาดใหญ่ขึ้นจากแต่ละประเทศ สู่กลุ่ม 10 ประเทศ ซึ่งประชากรรวมเกือบ 600 ล้านคน เป็นการยกระดับความเป็นอยู่ของประชากรอาเซียน และมี GDP ขยายตัวเพิ่มขึ้น

รัฐบาลได้ดำเนินการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเขตการค้าเสรี ในเบื้องต้นกับประเทศกลุ่ม ASEAN ทั้งในรูปพหุภาคีและทวิภาคี โดยฉบับแรก คือข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) โดยอาเซียนจะรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community) หรือ เรียกว่า “AEC” ก่อเกิดการเคลื่อนย้ายอย่างเสรีของปัจจัยการผลิตทั้งสิ้น ได้แก่ แรงงาน เงินทุน สินค้า และบริการ จุดมุ่งหมายเพื่อมุ่งให้อาเซียนเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน รวมถึง การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด การเข้าเมืองของแรงงาน (คน) เงินทุนเสรี สามารถค้าขายด้วยเงินสกุลต่างๆ ของอาเซียนโดยไม่มีข้อจำกัด สามารถซื้อขายหุ้น ข้ามชาติได้อย่างเสรี และสำหรับในด้านตลาดบริการนั้น ไม่จำกัดขอบเขต การแข่งขันบริการ เกิดผลดี ก็คือทำให้ราคาลดลงและมีทางเลือกสำหรับผู้บริโภค (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2559: เว็บไซต์)

จากการความร่วมมือกันทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ของกลุ่มอาเซียน (ASEAN) จนทำให้เกิดข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) และมีการรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ส่งผลให้การค้าชายแดนมีความคึกคักมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากมูลค่านำเข้า – ส่งออก สินค้ามีปริมาณเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ภาครัฐเล็งเห็นความสำคัญของการค้าชายแดน มีนโยบายและมาตรการต่างๆ อันเป็นการส่งเสริมการค้าชายแดนมากขึ้น รวมทั้งขยายการเปิดช่องทางทางการค้า โดยการเพิ่มจุดผ่านแดนให้มากขึ้น เพื่อรองรับการเจริญเติบโตทางการค้า ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลให้การชายแดนของไทยเจริญเติบโตประการหนึ่งคือ ประเทศไทยมีภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยในการขนส่ง และการกระจายสินค้า รวมทั้งมีความพร้อมในด้านต่างๆ เช่น ด้านโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมขนส่ง แรงงานมีคุณภาพ เป็นต้น

จากความร่วมมือและข้อตกลงทางการค้าต่างๆ เช่น มาตรการลดภาษีศุลกากร ส่งผลให้การจัดเก็บภาษีศุลกากรลดลง บทบาททางศุลกากรจึงเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ทางการค้า จากการทำเป็นหน่วยงานในการจัดเก็บรายได้ให้รัฐเป็นหลัก ปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนเป็นการอำนวยความสะดวกทางการค้า การป้องกันและปราบปราม ควบคู่กับการจัดเก็บภาษี ผู้ศึกษาจึงวิเคราะห์ได้ว่า ภาครัฐได้กระจายอำนาจ ให้ส่วนภาคเอกชนมากขึ้น จากการที่รัฐบาลมีรายได้จากการจัดเก็บภาษี และนำภาษีนั้นกลับคืนสู่ประชาชนในรูปแบบต่างๆ เมื่อมีการส่งเสริมทางการค้าโดยมาตรการลดภาษี ทำให้ระบบเศรษฐกิจภายในประเทศเกิดการหมุนเวียนไปตามกลไกตลาด กล่าวคือ มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้านำเข้า – ส่งออก มากขึ้น ทำให้ระบบเศรษฐกิจภายในประเทศดีขึ้น เกิดการแข่งขันทางธุรกิจมากขึ้น ส่งผลให้มีการจ้างงานมากขึ้น ทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้นบทบาทในการจัดเก็บรายได้ของรัฐที่เพิ่มมากขึ้นคือการเก็บภาษีของกรมสรรพากรเป็นหลัก

อย่างไรก็ตามกรมศุลกากร ยังถือได้ว่าเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ ซึ่งด้านศุลกากรช่องเม็ก ได้ยึดหลักตามนโยบายของกรมศุลกากร เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกันในการปฏิบัติงาน และยังเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาตามโครงการพัฒนา

ด้านชายแดน พรมแดนช่องเม็ก ของจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการพัฒนา และยกระดับเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone) เพื่อเป็นการกระจายการพัฒนาที่อยู่กระจุกในเมืองใหญ่ไปสู่ชุมชนชายแดนที่อยู่ห่างไกล ซึ่งเป็นการบูรณาการร่วมกันของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องภายในจังหวัดอุบลราชธานี

ทั้งนี้ การพัฒนาด้านชายแดน พรมแดนช่องเม็ก กลับส่งผลกระทบต่อการค้าขายของราษฎร ชุมชนช่องเม็ก ที่ได้ให้ความเห็นว่า การส่งเสริมการค้าชายแดนทำให้ผู้ประกอบการรายใหญ่ได้รับผลประโยชน์มากกว่ากลุ่มผู้ค้ารายเล็กตามแนวชายแดน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประชา แซ่จ้าว (2552) ศึกษาเรื่องพัฒนาการและความสัมพันธ์ทางการค้าชายแดนไทย - สปป. ลาว ภายใต้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง ที่พบว่า ผลกระทบจากผู้ค้ารายใหญ่ ทำให้ผู้ประกอบการรายเล็กตามแนวชายแดนแนวได้ล้มเลิกอาชีพค้าขายตามชายแดน ผู้ศึกษาจึงวิเคราะห์ได้ว่า นโยบายการส่งเสริมการค้าชายแดน เป็นการตอบสนองต่อภาคเอกชน หรือผู้ประกอบการรายใหญ่ ที่มีความสามารถในการจ่ายค่าภาษีให้กับรัฐ จึงมีอำนาจต่อรองกับภาครัฐ มากกว่าการตอบสนองต่อภาคประชาชนบริเวณตามแนวชายแดน ที่ไม่มีผลประโยชน์ให้ภาครัฐ จึงไม่มีอำนาจต่อรองมากนัก ซึ่งการที่ภาครัฐมีนโยบายส่งเสริมการค้าชายแดน จะต้องมีการส่งเสริมให้ครอบคลุมความต้องการของทุกภาคส่วนควบคู่กันไป โดยเฉพาะควรเล็งเห็นความสำคัญของวิถีชุมชน ในท้องที่ โดยการกำหนดนโยบายควบคุมสินค้านำเข้า เพื่อมิให้มีการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศเข้ามามากเกินไป โดยเฉพาะสินค้าเกษตร ที่จะทำให้เกิดผลกระทบต่อเกษตรกรของไทย ซึ่งราษฎรชุมชนช่องเม็กยังมีความเห็นว่า โครงการพัฒนาด้านชายแดนช่องเม็ก ส่งผลให้ราษฎรไม่มีพื้นที่ทำมาหากิน อันเนื่องจากการขอคืนพื้นที่จากส่วนราชการ จึงอยากเสนอต่อภาครัฐว่า “จะพัฒนาการค้าชายแดนอย่างไรก็ได้ แต่อย่าลืมวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวบ้าน” ดังนั้น การพัฒนาตามโครงการจึงเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ส่วนราชการจึงได้ระดมความคิดเห็นให้เกิดการพัฒนาโดยที่ไม่ให้ราษฎรได้รับความเดือดร้อน โดยจังหวัดอุบลราชธานีเป็นหน่วยงานหลักในการมอบนโยบายซึ่งเป็นนโยบายที่สอดคล้องกับนโยบายของประเทศ และมีฝ่ายความมั่นคงให้การสนับสนุน

ถึงแม้ว่าบทบาทด้านการจัดเก็บรายได้ของกรมศุลกากรจะปรับเปลี่ยนไป เนื่องจากการเปิดเสรีทางการค้า และมีข้อตกลงทางการค้าต่างๆ ทำให้ข้อจำกัดด้านกำแพงภาษีลดลง แต่อย่างไรก็ตาม ภาครัฐยังคงมีมาตรการควบคุมมิให้ผู้ผลิต หรือเกษตรกรภายในประเทศได้รับความเดือดร้อนจากปัญหาคู่แข่งต่างประเทศ โดยยังคงมีกำแพงภาษี และมาตรการอื่นๆ เช่น การกำหนดโควตาการนำเข้า เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ กรมศุลกากร ยังคงมีบทบาทสำคัญในเรื่องของการค้าระหว่างประเทศ ในส่วนของด่านศุลกากรช่องเม็ก ได้เตรียมความพร้อมในการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) และการพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ (SEZ) โดยการขอรับจัดสรรพื้นที่เพิ่มขึ้น โดยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อการค้าขายของชุมชน และจัดเตรียมแผนงานและโครงการ ในการก่อสร้างอาคารและลานตรวจสินค้า มีการจัดเตรียมเครื่องมือที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจปล่อยสินค้า เช่น จัดหาเครื่องตรวจสอบสินค้าด้วยเอกซเรย์ ติดตั้งกล้องโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) ให้ครอบคลุม จัดหาเครื่องชั่งน้ำหนักบรรทุกสินค้า ติดตั้งระบบตรวจสอบตู้สินค้าผ่านแดน ด้วยระบบ e-Tracking และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ระบบ e-Customs ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ศักดิ์ ยศธแสนย์ (2542) ได้ศึกษาเรื่อง การปรับตัวขององค์การ กรณีศึกษาการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในกรมศุลกากร พบว่า การนำเอาเทคโนโลยี

สารสนเทศเข้ามาใช้ในกรมศุลกากร ช่วยทำให้มีการพัฒนาระบบการทำงานบริการ เพื่อตอบสนองผู้ประกอบการ โดยการปรับบทบาท ภารกิจ เป้าหมายและทิศทางการดำเนินงาน เพื่อพัฒนางานด้านบริการการนำเข้า การส่งออก และส่งเสริมระบบการส่งสินค้าออกให้มากขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

นอกจากนี้ ยังมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานศุลกากร รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้าน ในการเตรียมความพร้อมเพื่ออำนวยความสะดวกต่อประชาชนและผู้ประกอบการ โดยการจัดฝึกอบรมหรือแลกเปลี่ยนความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่ทางด้านกฎหมาย ด้านเทคโนโลยีที่ใช้ร่วมกัน พร้อมทั้ง ให้ความรู้ ความเข้าใจ กับผู้ประกอบการทั้งรายเก่าและรายใหม่ เกี่ยวกับกฎระเบียบ ทางศุลกากร รวมทั้งกฎ ระเบียบ ที่เกี่ยวกับการประกอบการในเขตเศรษฐกิจพิเศษซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ชลิตา รัตสาร (2556) ที่ศึกษาเรื่องศักยภาพการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าระหว่างไทย - สปป.ลาว กรณีศึกษาจังหวัดนครพนม - แขวงคำม่วน และจังหวัดเชียงราย - แขวงบ่อแก้ว ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการมีการเผยแพร่ความรู้ให้กับผู้ประกอบการในด้านการนำเข้าส่งออก ให้ทราบถึงกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ และนอกจากนี้ควรมีความสัมพันธ์และประสานงานกันอย่างใกล้ชิดในระดับเจ้าหน้าที่ของทั้งสองฝ่าย เพื่อให้สามารถทำความเข้าใจได้อย่างทันท่วงทีในปัญหาการค้าและการติดต่อระหว่างกันที่อาจจะเกิดขึ้น

ทั้งนี้ ผู้ศึกษาเสนอแนะแนวทางการพัฒนาด้านศุลกากรช่องเม็ก โดยจัดทำแผนงาน/โครงการด้านศุลกากรช่องเม็ก ตามยุทธศาสตร์จังหวัดอุบลราชธานี และกรมศุลกากร จากแนวทางการพัฒนาตาม SWOT MATRIX ดังกล่าวข้างต้น ดังตารางที่ 5.3

ตารางที่ 5.3 แผนงาน/โครงการ ด้านศุลกากรช่องเม็ก ตามยุทธศาสตร์จังหวัดอุบลราชธานี และกรมศุลกากร

ประเด็นยุทธศาสตร์	โครงการ / ผู้รับผิดชอบ	เป้าประสงค์	แนวทางการพัฒนา
1. การส่งเสริมการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยว ของจังหวัดอุบลราชธานี	1.โครงการพัฒนาพื้นที่ด้านที่ชายแดนระดับจังหวัด 2. โครงการการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค ผู้รับผิดชอบ: จังหวัดอุบลราชธานี	เพื่อเป็นประตูการค้าและการท่องเที่ยว	1. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการพัฒนาพื้นที่ด้านชายแดน ระดับจังหวัด จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อพิจารณาการใช้ประโยชน์ในที่ดิน และแก้ไขปัญหาจากการใช้ประโยชน์ในที่ดิน 2.1 พัฒนาเส้นทางคมนาคม ที่เชื่อมโยงระหว่างตลาดชุมชน และเมือง ในประเทศไทยกับจุดผ่านแดนในช่องทางที่เปิดใหม่ 2.2 พัฒนาให้มีสิ่งปลูกสร้างถาวร พร้อมระบบสาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวก ให้เอื้อต่อการค้าชายแดน

ตารางที่ 5.3 แผนงาน/โครงการ ด้านศุลกากรช่องเม็ก ตามยุทธศาสตร์จังหวัดอุบลราชธานี และ กรมศุลกากร (ต่อ)

ประเด็นยุทธศาสตร์	โครงการ / ผู้รับผิดชอบ	เป้าประสงค์	แนวทางการพัฒนา
2. พัฒนากระบวนการและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้า	<p>1. โครงการประชาสัมพันธ์การใช้ระบบงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p> <p>ผู้รับผิดชอบ: กรมศุลกากร</p> <p>2. โครงการประชาสัมพันธ์ข้อควรทราบการปฏิบัติพิธีการศุลกากรทางเว็บไซต์</p> <p>ผู้รับผิดชอบ: ด้านศุลกากรช่องเม็ก</p>	เพื่อให้บริการศุลกากรมีความสะดวก รวดเร็ว ทันสมัย ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงการค้าโลก	<p>1. ประชาสัมพันธ์และจัดฝึกอบรมให้กับเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการศุลกากร ในการใช้ระบบงานร่วมกันกับกรมศุลกากร</p> <p>2. ปรับปรุงข้อมูลทางเว็บไซต์ เกี่ยวกับการปฏิบัติพิธีการทางศุลกากรต่างๆ เช่น กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ใหม่ๆ ให้เป็นปัจจุบันอย่างสม่ำเสมอ</p>
3. พัฒนามาตรการทางศุลกากรและข้อมูลการค้าระหว่างประเทศ เพื่อส่งเสริมการค้าชายแดนและเชื่อมโยงการค้าโลก	<p>โครงการประชุมหารือเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคการค้าระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน</p> <p>ผู้รับผิดชอบ: ด้านศุลกากรช่องเม็ก</p>	เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ของประเทศ	นำเสนอผลการประชุมหารือเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคการค้าระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านต่อกรมศุลกากร

ตารางที่ 5.3 แผนงาน/โครงการ ด้านศุลกากรช่องเม็ก ตามยุทธศาสตร์จังหวัดอุบลราชธานี และ
กรมศุลกากร (ต่อ)

ประเด็น ยุทธศาสตร์	โครงการ / ผู้รับผิดชอบ	เป้าประสงค์	แนวทางการพัฒนา
4. พัฒนาระบบ ควบคุมทาง ศุลกากรให้มี ประสิทธิภาพ และเชื่อมโยงกัน	โครงการ ประชาสัมพันธ์ กฎ ระเบียบ เกี่ยวกับการค้า ชายแดน ผู้รับผิดชอบ: กรมศุลกากร	เพื่อให้การตรวจ สอบและควบคุม ทางศุลกากรมี ประสิทธิภาพและ สร้างสังคม ปลอดภัย	แก้ไข ปรับปรุง กฎ ระเบียบ ณ จุด ผ่านแดน เพื่อให้เอื้อต่อการค้า ชายแดน เช่น เวลาเปิด - ปิดของด่าน
5. เพิ่ม ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล การจัดเก็บภาษี โดยยึดหลักธรร มาภิบาล	โครงการลด ต้นทุน ผู้ประกอบการใน การนำเข้า - ส่งออกสินค้า ผู้รับผิดชอบ: ด้านศุลกากร ช่องเม็ก	เพื่อให้องค์กรมี คุณภาพ บุคลากร มีความเชี่ยวชาญ คุณธรรม และ ความสุข สามารถ ขับเคลื่อนกรม ศุลกากรให้บรรลุ เป้าหมาย	จัดหาเครื่องมือช่วยในการตรวจสอบ สินค้า เพื่อลดต้นทุนและเวลาของ ผู้ประกอบการ เช่น การจัดหาเครื่องชั่ง น้ำหนักรถบรรทุกสินค้าสำหรับบริการ โดยไม่มีค่าใช้จ่าย
6. พัฒนา สมรรถนะ บุคลากรและ การบริหาร จัดการองค์กร	1. โครงการ ฝึกอบรม เสริมสร้าง ศักยภาพ เจ้าหน้าที่ 2. โครงการ ฝึกอบรมด้าน คุณธรรม จริยธรรม	เพื่อให้องค์กรมี คุณภาพ บุคลากร มีความเชี่ยวชาญ คุณธรรม และ ความสุข สามารถ ขับเคลื่อนกรม ศุลกากรให้บรรลุ เป้าหมาย	1.1 จัดส่งเจ้าหน้าที่เข้ารับการ ฝึกอบรมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการ ปฏิบัติงาน ทั้งจากหน่วยงานภายใน และหน่วยงานภายนอก โดยคัดเลือก เจ้าหน้าที่ตามความเหมาะสมกับงาน 1.2 เชิญผู้เชี่ยวชาญทั้งจากหน่วยงาน ภายในและหน่วยงานภายนอกเพื่อ ถ่ายทอดความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่ของ ด้านศุลกากรช่องเม็ก 2. จัดส่งเจ้าหน้าที่เข้ารับการฝึกอบรม ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

ตารางที่ 5.3 แผนงาน/โครงการ ด้านบุคลากรช่องเม็ก ตามยุทธศาสตร์จังหวัดอุบลราชธานี และ
กรมบุคลากร (ต่อ)

ประเด็น ยุทธศาสตร์	โครงการ / ผู้รับผิดชอบ	เป้าประสงค์	แนวทางการพัฒนา
6. พัฒนา สมรรถนะ บุคลากรและ การบริหาร จัดการองค์กร	3. โครงการ กระชับ ความสัมพันธ์ ชาวตำบลบุคลากร ช่องเม็ก ผู้รับผิดชอบ: ตำบลบุคลากร ช่องเม็ก		3. จัดกิจกรรมละลายพฤติกรรม เพื่อ เชื่อมกระชับสัมพันธ์ไมตรีบุคลากร ภายในองค์กร

5.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.3.1 รัฐบาลควรส่งเสริมสนับสนุนภาครัฐและภาคเอกชน ในการนำระบบอิเล็กทรอนิกส์มาเป็นเครื่องมือช่วยในการปฏิบัติงาน ซึ่งส่วนของภาครัฐ ควรส่งเสริมให้มีการนำระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) ในการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเล็งเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนการบำรุงรักษาเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ และในส่วนของภาคเอกชน ควรส่งเสริมให้มีการนำระบบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Commerce) ในการทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบ

5.3.2 รัฐบาลควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการขยายการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อเป็นการกระจายระบบเศรษฐกิจให้กับชุมชนบริเวณชายแดน พร้อมให้คำแนะนำแก่ชุมชนให้รับทราบถึงผลประโยชน์ต่อส่วนรวม และผลประโยชน์ในระยะยาว เพื่อให้ประชาชนให้ความร่วมมือ เนื่องจากการพัฒนาพื้นที่ด้านชายแดนหรือขยายพื้นที่ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ ย่อมส่งผลกระทบต่อกลุ่มชุมชน และวิถีชาวบ้านแบบดั้งเดิม

5.3.3 ในเชิงบริหาร รัฐบาลควรทบทวนการพิจารณาจัดสรรอัตรากำลังของแต่ละหน่วยงาน ให้มีความเหมาะสมกับภารกิจของหน่วยงานนั้นๆ รวมทั้งการทบทวนหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่ว่าด้วยการบริหารทรัพยากรบุคคล เช่น หลักเกณฑ์การพิจารณาเลื่อนขั้นตำแหน่ง หลักเกณฑ์การพิจารณาการโยกย้าย หลักเกณฑ์การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร เป็นต้น

ผู้ศึกษาเสนอแนะแนวทางการพัฒนาตำบลบุคลากรช่องเม็ก โดยจัดทำแผนงาน/โครงการ ตามยุทธศาสตร์กรมบุคลากร ตามข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังกล่าวข้างต้น ดังตารางที่ 5.4

ตารางที่ 5.4 แผนงาน/โครงการ ตามยุทธศาสตร์กรมศุลกากร

ประเด็นยุทธศาสตร์	แผนงาน/โครงการ	เป้าประสงค์	ตัวชี้วัด	ผู้รับผิดชอบ
1. พัฒนาระบบงาน และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้า	1. โครงการปรับปรุงระบบ e-Customs รองรับการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ให้มีความสมบูรณ์	เพื่อให้บริการศุลกากรมีความสะดวก รวดเร็ว ทันสมัย ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงการค้าโลก	ร้อยละความสำเร็จของการดำเนินงานตามแผนงาน	สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (สทส.) กรมศุลกากร
2. พัฒนามาตรการทางศุลกากรและข้อมูลการค้าระหว่างประเทศเพื่อส่งเสริมการค้าชายแดน และเชื่อมโยงการค้าโลก	1. โครงการพัฒนาด่านพรมแดนช่องเม็ก เพื่อพัฒนาศักยภาพของสถานที่ให้พร้อมในการรองรับการขยายตัวทางการค้าภายใต้กรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asean Economic Community: AEC) และเขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone: SEZ) 2. โครงการปรับปรุงซ่อมแซมอาคารด่านพรมแดนช่องเม็ก	เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ	ร้อยละของความสำเร็จในการจัดสรรพื้นที่และการก่อสร้าง (ดำเนินการแล้วเสร็จตามสัญญาจ้าง)	ด่านศุลกากรช่องเม็ก
3. พัฒนาสมรรถนะบุคลากรและการบริหารจัดการองค์กร	1. โครงการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ	เพื่อให้องค์กรมีคุณภาพ บุคลากรมีความเชี่ยวชาญ คุณธรรม และความสุข สามารถขับเคลื่อนกรมศุลกากรให้บรรลุเป้าหมาย	1. ระดับความสำเร็จของการพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ	สำนักบริหารทรัพยากรบุคคล (สบท.) กรมศุลกากร

ตารางที่ 5.4 แผนงาน/โครงการ ตามยุทธศาสตร์กรมศุลกากร (ต่อ)

ประเด็นยุทธศาสตร์	แผนงาน/โครงการ	เป้าประสงค์	ตัวชี้วัด	ผู้รับผิดชอบ
3.พัฒนาสมรรถนะบุคลากรและการบริหารจัดการองค์กร	2. โครงการคลินิกบุคลากรกรมศุลกากรเพื่อรับทราบปัญหาอุปสรรค ข้อเรียกร้องของบุคลากร เช่น การโยกย้าย การเลื่อนขั้นตำแหน่ง หรือไม่ได้รับความเป็นธรรมต่างๆ		2. ร้อยละความสำเร็จจากจำนวนเรื่องที่ได้รับแจ้ง	สำนักบริหารทรัพยากรบุคคล (สบท.) กรมศุลกากร
	3. โครงการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความตื่นตัวและให้ความรู้แก่สาธารณชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย		3. ร้อยละความสำเร็จในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อประเภทต่างๆ	สำนักบริหารกลาง (สบก.) กรมศุลกากร

5.4 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

5.4.1 เสนอแนะให้มีการศึกษาความเป็นไปได้ ความคุ้มค่าในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจในพื้นที่ด่านชายแดนช่องเม็ก

5.4.2 เสนอแนะให้มีการศึกษาถึงรูปแบบอุตสาหกรรม ที่มีความเหมาะสมในการประกอบธุรกิจ หากมีการพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ

5.4.3 เสนอแนะให้มีการศึกษาการจัดโครงสร้างของด่านศุลกากรช่องเม็กว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด ในปัจจุบันจึงเกิดปัญหาปริมาณบุคลากรไม่เพียงพอ และเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรในอนาคต ทั้งด้านอัตรากำลัง และทักษะความรู้ ความสามารถ

เอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- กรมการค้าต่างประเทศ. (2558). “ภาพรวมการค้าชายแดน 4 ประเทศ”, การค้าชายแดน.
<http://bts.dft.go.th/btsc/index.php/trade/picturetotal>. 10 เมษายน, 2559.
- กรมศุลกากร. รายงานประจำปี 2558. กรุงเทพฯ: กรมศุลกากร, 2558.
- . “โครงการสร้างองค์กร”, การบริหารทรัพยากรบุคคล.
<http://intranet.customs.net>. 20 พฤษภาคม, 2559.
- กระทรวงมหาดไทย. (2555). “มท. แจ้งจังหวัดชายแดน เสนอขอขยายเวลาเปิดจุดผ่านแดนทั่วประเทศ รองรับการค้าชายแดนเศรษฐกิจและเตรียมพร้อมเข้าสู่ AEC”, ข่าวมทไทย.
<http://www.commandcenter.moi.go.th/moiapp/prapp/th/view/LR5801689/>.
 12 พฤศจิกายน, 2558.
- กฤษณี มหาวิทยาลัย. “แนวคิดการบริหารแบบ Balanced Scorecard”, วารสารจดหมายข่าว สป.มท.
 16(155): 28-33; พฤศจิกายน, 2546.
- กฤษ สมบัติศิริ. “สร้างฐานข้อมูลพิกัด-ราคาสินค้า 1,000 รายการ ผ่าน App มือถือ”,
 ปรับกรมศุลกากรก้าวทันการค้ายุคดิจิทัล ใช้เทคโนโลยีเอื้อทั้งคนทำงาน-ผู้เสียภาษี.
<http://thaipublica.org/2016/02/kulit-4-2-2559/2559>. 30 สิงหาคม, 2559.
- คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา
 วันอังคารที่ 23 สิงหาคม 2554. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 128 ตอนพิเศษ 94 ง.
 หน้า 6-7. 23 สิงหาคม, 2554.
- จังหวัดอุบลราชธานี. “การเตรียมความพร้อมของฝ่ายปกครองสู่ประชาคมอาเซียนของจังหวัด
 อุบลราชธานี (Provincial Master Plan) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2559”, แผนแม่บท.
<http://www.ubondopa.com/showSearch.asp>. 10 มิถุนายน, 2559.
- ชลิดา พันธุ์กระวี. รายงานวิจัยแนวทางการเชื่อมโยงและบูรณาการข้อมูลภาครัฐในการให้บริการ
 ด้านการนำเข้า-ส่งออก. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2558.
- ชลิดา รัตสาร. รายงานวิจัยศักยภาพการพัฒนาเศรษฐกิจการค้า ระหว่างไทย - สปป.ลาว
 กรณีศึกษาจังหวัดนครพนม - แขวงคำม่วน และ เชียงราย - แขวงบ่อแก้ว. กรุงเทพฯ:
 มหาวิทยาลัยสยาม, 2556.
- ชวลิต อดิชา. (2553). “เปิดประตูสู่กลุ่มประเทศอินโดจีน และจีนตอนใต้ตามแนวระเบียง
 เศรษฐกิจตะวันออก - ตะวันตก (EWEC) เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน”,
 อีสานใต้' จาก ชายแดน สู่ Land Link.
<http://www.jpp.moi.go.th/media/files/Chawalit.pdf>. 10 เมษายน, 2559.
- ด่านศุลกากรช่องเม็ก. “สถิติการจัดเก็บรายได้”, สถิติข้อมูลต่างๆ.
<http://www.chongmekcustoms.com/default.asp?content=contentcategory&id=3813>. 13 พฤศจิกายน, 2558.

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- ด้านศุลกากรอรัญประเทศ. (2553). “คำนิยามของการค้าชายแดน”, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการค้าชายแดน. <http://www.arancustoms.org/index.php?lay=show&ac=article&id=570872>. 12 พฤษภาคม, 2559.
- เทศบาลตำบลช่องเม็ก. (2558). “สภาพทั่วไป ประชากร”, ข้อมูลทั่วไป. <http://www.chongmek.go.th/index.php/about-us/general>. 16 มีนาคม, 2559.
- บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, 2542.
- บุญชัย ฉัตรประเทืองกุล. “ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (2555 - 2559)”, ใน การอบรมหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพการค้าชายแดนและเขตเศรษฐกิจพิเศษ (Border Trade and Special Economic Zone Enhancement). กรุงเทพฯ: กรมศุลกากร, 2559.
- ประชา แซ่จ้าว. รายงานวิจัยพัฒนาการและความสัมพันธ์ทางการค้าชายแดนไทย-สปป.ลาว ภายใต้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง. เชียงราย: ศูนย์ข้อมูลภูมิภาคและท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 2552.
- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. ศาสตร์แห่งการวิจัยทางการเมืองและสังคม. กรุงเทพฯ: สมาคมรัฐศาสตร์แห่งประเทศไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- พิชชามณญ์ นาคสุข. (2556). “การวิเคราะห์ SWOT”, การวิเคราะห์ SWOT ของหน่วยงานและกำหนดกลยุทธ์ด้วยเทคนิค TOW Matrix. <http://www.stou.ac.th/Offices/rdec/headquater/Projects/>. 12 พฤศจิกายน, 2558.
- เรวดี แก้วมณี. แนวโน้มการค้าชายแดนสดใน โอกาสของภาคอุตสาหกรรมภายใต้ยุคค่าเงินบาทผันผวน. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายอุตสาหกรรมมหภาค, 2556.
- วิญญู วีระนนทาเวทย์. (2558). “เศรษฐกิจจุล นัยต่อเศรษฐกิจโลก”, แผนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ เพื่อพัฒนาจังหวัดอุบลราชธานี. <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/636101>. 11 เมษายน, 2559.
- ศักดิ์ ยศธแสนย์. รายงานวิจัยการปรับตัวขององค์การ กรณีศึกษาการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในกรมศุลกากร. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- สมชาย พูลสวัสดิ์. “กรมศุลกากรก้าวไกลสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน”, จุลสารกรมศุลกากร. 20(4): 9-11; มกราคม, 2555.
- สมยศ นาวิการ. การบริหารเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ. กรุงเทพฯ: แมเนเจอร์ มีเดีย กรุ๊ป, 2538.
- สาทร่าย ปัญญา. รายงานวิจัยการค้าชายแดนแม่สาย. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2556.
- สี่สร้างสุขอุบลราชธานี. (2556). “จากยุคเฟื่องฟู สู่ลมหายใจสุดท้าย ด้านชายแดนช่องเม็ก”, สร้างสุขกับชุมชน. <http://www.sangsook.net/?p=9892>. 21 มิถุนายน, 2559.

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- สุพรรณวัฒน์ ราชวงศ์. “Balance Scorecard”, วารสารนาวิกศาสตร์. 88(4): 12-20; เมษายน, 2548.
- สุมาลี เงยวิจิตร. (2558). “เศรษฐกิจในอุบล”, แผนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ เพื่อพัฒนาจังหวัดอุบลราชธานี. <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/636101>. 10 เมษายน, 2559.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ภาวะเศรษฐกิจไทยไตรมาสที่สี่ทั้งปี 2558 และแนวโน้มปี 2559. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559.
- สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดน่าน. “ประธานคณะทำงานด้านคมนาคมและขนส่งเพื่อเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้านฯ สภาปฏิรูปแห่งชาติ”, โครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์การควบคุมและการขนส่ง เพื่อเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน. http://thainews.prd.go.th/website_th/news/news_detail/TNSOC5807170010040. 12 พฤศจิกายน, 2558.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2555). “การวิเคราะห์แผนงานองค์กรด้วย PEST (LE)”, การบริหารองค์กร. <http://nstda.or.th/blog/?p=2269>. 12 พฤศจิกายน, 2558
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. “ภาษานั้นสำคัญหนักหนา”, รู้เขารู้เรา...ก่อนเข้าสู่ AEC. <http://www.sme.go.th/Lists/EditorInput/DispF.aspx?List=15dca7fb-bf2e-464e-97e5-440321040570&ID=1777>. 10 มีนาคม, 2559.
- สำนักนโยบายและวิชาการสถิติ. เทคนิคการสุ่มตัวอย่างและการประมาณค่า. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2554.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี. “แผนพัฒนาพื้นที่ด้านชายแดนช่องเม็ก แปลงที่ 19”, ในการประชุมคณะอนุกรรมการและคณะทำงานพัฒนาพื้นที่บริเวณด้านชายแดนระดับจังหวัด จังหวัดอุบลราชธานี. องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี, 2559.
- ออนไลน์ไทยพับลิก้า. (2559). “โรดแมป กุลิศ สมบัติศิริ”, ปรับกรมศุลกากรก้าวทันการค้ายุคดิจิทัล ใช้เทคโนโลยี เอื้อทั้งคนทำงาน - ผู้เสียภาษี. <http://thaipublica.org/2016/02/kulit-4-2-2559/>. 15 พฤษภาคม, 2559.
- อิสระ ว่องกุศลกิจ. “โอกาสการค้าและการลงทุนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน”, วารสารการค้าชายแดน กรมการค้าต่างประเทศ. 4(1): 4-6; มกราคม, 2558.
- เอกวินิต พรหมรักษา. (2555). “SWOT Analysis ด้าน Planning”, ทฤษฎีองค์การและการจัดการเชิงกลยุทธ์ขั้นสูง. <http://promruca-dba04.blogspot.com/2012/10/swot-analysis-swot-swot-humphrey-swot-2.html>. 12 พฤศจิกายน, 2558.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ข้อพิพาทระหว่างส่วนราชการกับราษฎร ในกรณีการบุกรุกพื้นที่

ประกาศจังหวัดอุบลราชธานี
เรื่อง ให้ราษฎรเคลื่อนย้ายออกจากที่ราชพัสดุ

ตามที่จังหวัดอุบลราชธานี ได้มีประกาศเรื่องการปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีในการเคลื่อนย้ายราษฎรออกจากที่ดินโครงการพัฒนาบ้านช่องเม็กหมายเลขที่ ๑๓ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๔๖ ประกาศเรื่องห้ามมิให้มีการก่อสร้างอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างใด ๆ ในพื้นที่โครงการพัฒนาบ้านช่องเม็ก ลงวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๔๗ และประกาศเรื่องให้ราษฎรเคลื่อนย้ายออกจากที่ราชพัสดุ แปลงหมายเลขทะเบียนที่ อบ. ๒๕๐๔, อบ. ๒๒๗๓, อบ. ๒๕๔๔ และ อบ. ๒๖๐๖ ลงวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ นั้น

จังหวัดอุบลราชธานีได้กำหนดแผนงาน/โครงการก่อสร้างอาคารค่านิยมและค่านุเคราะห์ของเม็ก เพื่อให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดที่จะพัฒนาบ้านช่องเม็กให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อรองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ซึ่งกำหนดดำเนินการในที่ดินราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ ๒๕๔๗ (แปลงที่ ๑๑) และแปลงหมายเลขทะเบียนที่ อบ. ๒๕๐๔ (แปลงที่ ๑๓) ดังนั้น ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี อาศัยอำนาจตามคำสั่งกรมราชรักษ์ ที่ ๒๕๘/๒๕๔๔ ลงวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๔๓ เรื่องการมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจดำเนินการเกี่ยวกับที่ราชพัสดุและทรัพย์สินในที่ราชพัสดุที่อยู่ในเขตจังหวัดที่รับผิดชอบ จึงขอแจ้งให้ราษฎรที่พักอาศัยใช้ประโยชน์อยู่ในที่ราชพัสดุ โครงการพัฒนาบ้านช่องเม็ก ปฏิบัติดังนี้

๑. ให้อพยพเคลื่อนย้ายบุคคลในครอบครัว/ครัวเรือน/เพิงพัก/ร้านค้า หรือสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ออกจากที่ราชพัสดุ ให้นำสิ่งของภายในกำหนด ๑๕ วันนับแต่วันที่ออกประกาศฉบับนี้
๒. ในการอพยพเคลื่อนย้ายตามข้อ ๑ กรณีที่ประสงค์ให้ทางราชการช่วยเหลือเฉพาะด้านกำลังแรงงานและยานพาหนะในการขนย้ายสำเลียง ให้ยื่นหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษรแจ้งให้นายอำเภอสีรินธร หรือนายคณฤศณของเม็ก หรือผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๒๒ ทราบ พร้อมขอทราบกำหนดนัดหมายวันเวลาเพื่อดำเนินการเคลื่อนย้าย
๓. หากราษฎรที่อยู่อาศัยในที่ราชพัสดุ ไม่ปฏิบัติตามความในข้อ ๑ และ ๒ ภายในระยะเวลาที่กำหนดจังหวัดมีความจำเป็นต้องดำเนินการบังคับทั้งในทางแพ่งหรือทางอาญา ตามกฎหมายอย่างจริงจังและเด็ดขาด

จึงประกาศมาเพื่อทราบ และขอความร่วมมือให้ราษฎรที่อาศัยอยู่ในที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียน อบ. ๒๕๔๗ (แปลงที่ ๑๑) และ อบ. ๒๕๐๔ (แปลงที่ ๑๓) ได้ปฏิบัติตามประกาศฉบับนี้เพื่อให้มีการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์และเกิดความเป็นธรรมแก่สังคมโดยส่วนรวมต่อไป

ประกาศ ณ วันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๗

ลำเนาอุบล
152/153/154/155/156/157/158/159/160/161/162/163/164/165/166/167/168/169/170/171/172/173/174/175/176/177/178/179/180/181/182/183/184/185/186/187/188/189/190/191/192/193/194/195/196/197/198/199/200/201/202/203/204/205/206/207/208/209/210/211/212/213/214/215/216/217/218/219/220/221/222/223/224/225/226/227/228/229/230/231/232/233/234/235/236/237/238/239/240/241/242/243/244/245/246/247/248/249/250/251/252/253/254/255/256/257/258/259/260/261/262/263/264/265/266/267/268/269/270/271/272/273/274/275/276/277/278/279/280/281/282/283/284/285/286/287/288/289/290/291/292/293/294/295/296/297/298/299/300/301/302/303/304/305/306/307/308/309/310/311/312/313/314/315/316/317/318/319/320/321/322/323/324/325/326/327/328/329/330/331/332/333/334/335/336/337/338/339/340/341/342/343/344/345/346/347/348/349/350/351/352/353/354/355/356/357/358/359/360/361/362/363/364/365/366/367/368/369/370/371/372/373/374/375/376/377/378/379/380/381/382/383/384/385/386/387/388/389/390/391/392/393/394/395/396/397/398/399/400/401/402/403/404/405/406/407/408/409/410/411/412/413/414/415/416/417/418/419/420/421/422/423/424/425/426/427/428/429/430/431/432/433/434/435/436/437/438/439/440/441/442/443/444/445/446/447/448/449/450/451/452/453/454/455/456/457/458/459/460/461/462/463/464/465/466/467/468/469/470/471/472/473/474/475/476/477/478/479/480/481/482/483/484/485/486/487/488/489/490/491/492/493/494/495/496/497/498/499/500/501/502/503/504/505/506/507/508/509/510/511/512/513/514/515/516/517/518/519/520/521/522/523/524/525/526/527/528/529/530/531/532/533/534/535/536/537/538/539/540/541/542/543/544/545/546/547/548/549/550/551/552/553/554/555/556/557/558/559/560/561/562/563/564/565/566/567/568/569/570/571/572/573/574/575/576/577/578/579/580/581/582/583/584/585/586/587/588/589/590/591/592/593/594/595/596/597/598/599/600/601/602/603/604/605/606/607/608/609/610/611/612/613/614/615/616/617/618/619/620/621/622/623/624/625/626/627/628/629/630/631/632/633/634/635/636/637/638/639/640/641/642/643/644/645/646/647/648/649/650/651/652/653/654/655/656/657/658/659/660/661/662/663/664/665/666/667/668/669/670/671/672/673/674/675/676/677/678/679/680/681/682/683/684/685/686/687/688/689/690/691/692/693/694/695/696/697/698/699/700/701/702/703/704/705/706/707/708/709/710/711/712/713/714/715/716/717/718/719/720/721/722/723/724/725/726/727/728/729/730/731/732/733/734/735/736/737/738/739/740/741/742/743/744/745/746/747/748/749/750/751/752/753/754/755/756/757/758/759/760/761/762/763/764/765/766/767/768/769/770/771/772/773/774/775/776/777/778/779/780/781/782/783/784/785/786/787/788/789/790/791/792/793/794/795/796/797/798/799/800/801/802/803/804/805/806/807/808/809/810/811/812/813/814/815/816/817/818/819/820/821/822/823/824/825/826/827/828/829/830/831/832/833/834/835/836/837/838/839/840/841/842/843/844/845/846/847/848/849/850/851/852/853/854/855/856/857/858/859/860/861/862/863/864/865/866/867/868/869/870/871/872/873/874/875/876/877/878/879/880/881/882/883/884/885/886/887/888/889/890/891/892/893/894/895/896/897/898/899/900/901/902/903/904/905/906/907/908/909/910/911/912/913/914/915/916/917/918/919/920/921/922/923/924/925/926/927/928/929/930/931/932/933/934/935/936/937/938/939/940/941/942/943/944/945/946/947/948/949/950/951/952/953/954/955/956/957/958/959/960/961/962/963/964/965/966/967/968/969/970/971/972/973/974/975/976/977/978/979/980/981/982/983/984/985/986/987/988/989/990/991/992/993/994/995/996/997/998/999/1000

(นายเสริม ไชยณรงค์)
ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี

(ค.๒)

คำขอสิทธิประโยชน์ทางภาษี
คดีหมายเลขดำที่ / ๒๕.....
คดีหมายเลขแดงที่ / ๒๕.....

ศาลปกครองอุบลราชธานี

วันที่ 17 เดือน พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕ ๕๗
พ.ม. ค.อ.ท. เค.อ.อ.อ. ค.ท. ค.น.พ.ค.พ. ๒16 คน ผู้ฟ้องคดี

ระหว่าง

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี ผู้ถูกฟ้องคดี

ข้าพเจ้า นาย พ.ม. ค.อ.ท. เค.อ.อ.อ. ค.ท. ค.น.พ.ค.พ. ๒16 คน

ในฐานะที่เป็น คู่สมรสของผู้ฟ้องคดี

เกิดวันที่ 23 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2496 อายุ 61 ปี อาชีพ ว่างงาน

อยู่ที่ 8/10 หมู่ 3

ถนน - ตรอก/ซอย - ตำบล/แขวง ทุ่งเม็ก

อำเภอ/เขต ทุ่งเม็ก จังหวัด อุบลราชธานี รหัสไปรษณีย์ ๓400๐

โทรศัพท์ ๐๕๖-๕๗๔๒๑14 ขอเงินค่า ค่าธรรมเนียม มีข้อความตามที่จะกล่าว

ต่อไปนี้

ตามที่ผู้ฟ้องคดี ทั้ง ๒16 คน ทောင်းมาตั้งแต่วันที่
ที่ส่ง กาดได้รับตามได้เขียน เล่มแรก หรือ ศาลฯ ได้รับความไว้
หรือ เล่มแรก ๒๑๖ คนแล้วได้ส่งไป ศาลฯ และ ผู้ถูกฟ้องคดี
ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาฯ ให้ราษฎรได้มีอำนาจคัดค้านการตั้ง
ตั้งแต่วันที่ 6 พฤศจิกายน ๒๕๕๗ มีผลตั้งแต่วันที่ ๑๙ ที่ให้เขียน
ได้เขียน ลงมา

นาย พ.ม. ค.อ.ท. เค.อ.อ.อ. ค.ท. ค.น.พ.ค.พ. ๒16 คน

หมายเหตุ ๑. ในช่อง "คำ" ให้ระบุรายละเอียดว่าเป็นคำร้อง คำขอ คำทูล คำชี้แจง หรือ คำคัดค้าน เป็นต้น
๒. แบบฟอร์มนี้เป็นเพียงคำอธิบาย ไม่จำเป็นต้องทำตามแบบนี้

เลขที่

1. ประสงค์ให้ใช้สิทธิ

2. ให้มีที่ระดมทุนการดำเนินงานประจําวัน

3. การตั้งราคา ผิดระเบียบ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชน

4. ประสงค์ให้ทางราชการช่วยเหลือ ความสัมพันธ์ในสังคม

5. ขอให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจการดำเนินงานประจําวัน

6. ขอให้ประจําวัน รวดตามระเบียบ

เอกสารที่แนบมา มี 1-6 ฉบับ

ขอสงวนไว้สำหรับ ก. เลขาธิการ ก. เลขาธิการ ก. เลขาธิการ ก.

ก. เลขาธิการ ก. เลขาธิการ ก. เลขาธิการ ก. เลขาธิการ ก.

เอกสารแนบมา มี 1-6 ฉบับ

ขอสงวนไว้สำหรับ ก. เลขาธิการ ก. เลขาธิการ ก.

ก. เลขาธิการ ก. เลขาธิการ ก. เลขาธิการ ก. เลขาธิการ ก.

วันที่ 6 กรกฎาคม 2557

นาย... (นาย...)

นาย... (นาย...)

(นาย...)

(นาย...)

ภาคผนวก ข

แบบสำรวจทัศนคติ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการค้าชายแดนบริเวณด่านพรมแดนช่องเม็ก
และตลาดสากลวังเต่า สปป. ลาว

แบบสอบถาม ความคิดเห็นเกี่ยวกับการค้าขายแดนบริเวณด่านพรมแดนช่องเม็ก
เพื่อศึกษาทิศทางและแนวโน้มการพัฒนาด่านพรมแดนช่องเม็ก ในการวิเคราะห์แนวทาง
การพัฒนาด่านศุลกากรช่องเม็ก
ของนักศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นของท่าน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. สัญชาติ ไทย ลาว อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
2. ประเภทสินค้า/บริการ อาหาร เครื่องดื่ม เสื้อผ้า/แฟชั่น อื่นๆ (โปรดระบุ).....
3. รายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า 10,000 10,001–20,000 20,001–30,000 มากกว่า 30,001
4. ระยะเวลาในการค้าขายบริเวณด่านพรมแดนช่องเม็ก ครั้งคราว 1-3 ปี 4-6 ปี 7 ปีขึ้นไป
5. ภูมิลำเนา (เดิม) ชุนชนช่องเม็ก อื่นๆ ในจังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดอื่นๆ (โปรดระบุ).....

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการค้าขายแดนบริเวณด่านพรมแดนช่องเม็ก

ลำดับ	หัวข้อ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	อื่นๆ/ข้อเสนอแนะ (โปรดระบุ)
1	ความเจริญก้าวหน้าของสังคมเมือง เช่น การมีห้างร้าน สิ่งอำนวยความสะดวก ต่าง ๆ ที่ครบครัน ทำให้การค้าขายบริเวณด่านพรมแดนช่องเม็ก ชิบเซา			
2	ควรมีการจัดระเบียบการค้าขายบริเวณด่านพรมแดนช่องเม็ก โดยจัดโซนการค้าขายให้ชัดเจน และเป็นระเบียบ เช่น การจัดหมวดหมู่สินค้าชนิดเดียวกัน ให้อยู่ในโซนเดียวกัน			
3	ควรมีการขยายพื้นที่หน้าด่านพรมแดนช่องเม็กเพื่อรองรับปริมาณรถขนส่งสินค้าที่เพิ่มมากขึ้น และลดการคับคั่งบริเวณหน้าด่าน			
4	นโยบายส่งเสริมการค้าขายแดน ทำให้ระบบเศรษฐกิจบริเวณด่านพรมแดนไทยและลาว ดีขึ้น			
5	การควบคุมการค้าขายแดนอย่างเข้มงวด เป็นการช่วยป้องกันการลักลอบ หลีกเลี่ยง สิ่งผิดกฎหมาย			
6	การพัฒนาด่านพรมแดนช่องเม็ก ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ จะทำให้เศรษฐกิจบริเวณด่านพรมแดนช่องเม็กเติบโตมากขึ้น			
7	ท่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาด่านพรมแดน ช่องเม็กอย่างไร เพื่อให้การค้าขายแดนเจริญเติบโต และสามารถตอบสนองความต้องการของท่านได้ (โปรดระบุ)			

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ลำดับ	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	สัญชาติ - ไทย - ลาว - อื่นๆ	2 40 8	4 80 16
2	ประเภทสินค้า/บริการ - ผ้า - กระเป๋า - อาหาร/เครื่องดื่ม - เสื้อผ้า/แฟชั่น - อื่นๆ	20 10 15 2 3	40 20 30 4 6
3	ลักษณะการค้าขาย - เจ้าของกิจการร้านค้าประจำ - พนักงานร้านค้าประจำ - ทหารค้าขายสินค้าตามฤดูกาล	25 8 17	50 16 34
4	รายได้ต่อเดือน - ต่ำกว่า 10,000 บาท - 10,001 – 20,000 บาท - 20,001 – 30,000 บาท - มากกว่า 30,001 บาท	31 12 7 -	62 24 14 -
5	ระยะเวลาในการค้าขายบริเวณด้านสากลวังเต่า - ครั้งคราว - 1 – 3 ปี - 4 – 6 ปี - 7 ปีขึ้นไป	12 27 6 5	24 54 12 10
6	ภูมิลำเนา (เดิม) - ชุมชนวังเต่า - เมืองโพนทอง - เมืองปากเซ - อื่นๆ	20 17 13 -	40 34 26 -

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการค้าชายแดนบริเวณด่านสากลวังเต่า สปป.ลาว

ลำดับ	ข้อมูลทั่วไป	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ความเจริญก้าวหน้าของสังคมเมือง เช่น การมีห้าง ร้าน สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ครบครัน ทำให้การค้าชายแดนบริเวณด่านสากลวังเต่า ชบเซา	20	40	30	60
2	ควรมีการจัดระเบียบการค้าชายแดนบริเวณด่านสากลวังเต่า โดยจัดโซนการค้าขายให้ชัดเจนและเป็นระเบียบ เช่น การจัดหมวดหมู่สินค้าชนิดเดียวกัน ให้อยู่ในโซนเดียวกัน	44	88	6	12
3	ควรมีการขยายพื้นที่หน้าด่านสากลวังเต่า เพื่อรองรับปริมาณรถขนส่งสินค้าที่เพิ่มมากขึ้น และลดการคับคั่งบริเวณหน้าด่าน	32	64	18	36
4	นโยบายส่งเสริมการค้าชายแดนของทั้งสองประเทศ ทำให้ระบบเศรษฐกิจบริเวณด่านพรมแดนไทยและลาว ดีขึ้น	45	90	5	10
5	การควบคุมการค้าชายแดนอย่างเข้มงวดของทั้งสองประเทศ เป็นการช่วยป้องกันการลักลอบ หลีกเลี่ยง สิ่งผิดกฎหมาย	27	54	23	46
6	การพัฒนาด่านพรมแดนช่องเม็ก และด่านสากลวังเต่า ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ จะทำให้เศรษฐกิจบริเวณด่านชายแดนเติบโตมากขึ้น	62	89	47	3

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ราษฎรบริเวณด้านสากลวังเต่า สปป.ลาวมีข้อเสนอแนะว่า การข้ามไป-มา ระหว่างประเทศ ควรให้มีความสะดวกมากขึ้นกว่านี้ หรือถ้าเป็นไปได้ก็ไม่อยากให้มีการเก็บค่าธรรมเนียมสำหรับพ่อค้า แม่ค้า ที่เดินทางเพื่อการค้าขายประจำ และอยากให้ผ่อนคลายนโยบาย ระเบียบ เกี่ยวกับสินค้าที่ห้ามนำผ่านประเทศไทย เนื่องจากการมีกฎ ระเบียบ ข้อห้ามเยอะเกินไป ทำให้กลุ่มลูกค้าน้อยลง

แบบสอบถาม ความคิดเห็นเกี่ยวกับการค้าชายแดนบริเวณด่านสากลวังเต่า สปป.ลาว
เพื่อศึกษาทิศทางและแนวโน้มการพัฒนาด่านสากลวังเต่า ในการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนา
ด้านศุลกากรช่องเม็ก
ของนักศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นของท่าน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. สัญชาติ ไทย ลาว อื่นๆ (โปรดระบุ).....
2. ประเภทสินค้า/บริการ อาหาร เครื่องดื่ม เสื้อผ้า/แฟชั่น อื่นๆ (โปรดระบุ).....
3. รายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า 10,000 10,001-20,000 20,001-30,000 มากกว่า 30,001
4. ระยะเวลาในการค้าชายแดนด่านสากลวังเต่า ครั้งคราว 1-3 ปี 4-6 ปี 7 ปีขึ้นไป
5. ภูมิลำเนา (เดิม) ชุมนวังเต่า เมืองโพนทอง เมืองปากเซ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการค้าชายแดนบริเวณด่านสากลวังเต่า สปป.ลาว

ลำดับ	หัวข้อ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	อื่นๆ/ข้อเสนอแนะ (โปรดระบุ)
1	ความเจริญก้าวหน้าของสังคมเมือง เช่น การมีห้างร้าน สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ครบครัน ทำให้การค้าชายแดนด่านสากลวังเต่า ชบเซา			
2	ควรมีการจัดระเบียบการค้าชายแดนด่านสากลวังเต่า โดยจัดโซนการค้าขายให้ชัดเจนและเป็นระเบียบ เช่น การจัดหมวดหมู่สินค้าชนิดเดียวกันให้อยู่ในโซนเดียวกัน			
3	ควรมีการขยายพื้นที่หน้าด่านสากลวังเต่า เพื่อรองรับปริมาณรถขนส่งสินค้าที่เพิ่มมากขึ้น และลดการคับคั่งบริเวณหน้าด่าน			
4	นโยบายส่งเสริมการค้าชายแดน ทำให้ระบบเศรษฐกิจบริเวณด่านพรมแดนไทยและลาว ดีขึ้น			
5	การควบคุมการค้าชายแดนอย่างเข้มงวด เป็นการช่วยป้องกันการลักลอบ หลีกเลี่ยง สิ่งผิดกฎหมาย			
6	การพัฒนาด่านพรมแดนช่องเม็ก ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ จะทำให้เศรษฐกิจบริเวณ ด่านพรมแดนช่องเม็กเติบโตมากขึ้น			
7	ท่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาด่านสากล วังเต่า อย่างไร เพื่อให้การค้าชายแดนเจริญเติบโต และสามารถตอบสนองความต้องการของท่านได้ (โปรดระบุ)			

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ลำดับ	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	สัญชาติ - ไทย - ลาว - อื่นๆ	65 5 -	93 7 -
2	ประเภทสินค้า/บริการ - อาหาร - เครื่องดื่ม - เสื้อผ้า/แฟชั่น - อื่นๆ	26 12 25 7	37 17 36 10
3	รายได้ต่อเดือน - ต่ำกว่า 10,000 บาท - 10,001 – 20,000 บาท - 20,001 – 30,000 บาท - มากกว่า 30,001 บาท	24 32 10 4	34 46 14 6
4	ระยะเวลาในการค้าขายบริเวณด้านพรมแดนช่องเม็ก - ครั้งคราว - 1 – 3 ปี - 4 – 6 ปี - 7 ปีขึ้นไป	16 28 18 8	23 40 26 11
6	ภูมิลำเนา (เดิม) - ชุมชนช่องเม็ก - อื่นๆ ในจังหวัดอุบลราชธานี - จังหวัดอื่นๆ	29 34 7	41 49 10

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการค้าชายแดนบริเวณด่านพรมแดนช่องเม็ก

ลำดับ	ข้อมูลทั่วไป	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ความเจริญก้าวหน้าของสังคมเมือง เช่น การมีห้าง ร้าน สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ครบครัน ทำให้การค้าชายแดนบริเวณด่านพรมแดนช่องเม็ก ชบเซา	45	64	25	36
2	ควรมีการจัดระเบียบการค้าชายแดนบริเวณด่านพรมแดนช่องเม็ก โดยจัดโซนการค้าขายให้ชัดเจนและเป็นระเบียบ เช่น การจัดหมวดหมู่สินค้าชนิดเดียวกัน ให้อยู่ในโซนเดียวกัน	62	89	8	11
3	ควรมีการขยายพื้นที่หน้าด่านพรมแดนช่องเม็กเพื่อรองรับปริมาณรถขนส่งสินค้าที่เพิ่มมากขึ้น และลดการคับคั่งบริเวณหน้าด่าน	17	24	53	76
4	นโยบายส่งเสริมการค้าชายแดน ทำให้ระบบเศรษฐกิจบริเวณด่านพรมแดนไทยและลาว ดีขึ้น	14	20	56	80
5	การควบคุมการค้าชายแดนอย่างเข้มงวด เป็นการช่วยป้องกันการลักลอบ หลีกเลี่ยงสิ่งผิดกฎหมาย	66	94	4	6
6	การพัฒนาด่านพรมแดนช่องเม็ก ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ จะทำให้เศรษฐกิจบริเวณด่านพรมแดนช่องเม็กเติบโตมากขึ้น	62	89	8	11

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ราษฎรบริเวณด้านพรมแดนช่องเม็กมีข้อเสนอแนะว่า โครงการ การพัฒนาด้านพรมแดนช่องเม็ก ทำให้ราษฎรไม่มีพื้นที่ทำมาหากิน และทำให้การซื้อขายชบเซา เนื่องจากให้ความสำคัญกับผู้ประกอบการรายใหญ่ มากกว่าวิถีชีวิตชาวบ้าน ดังนั้น หากจะมีการพัฒนา ส่วนราชการควรเล็งเห็นความสำคัญของกลุ่มผู้ค้ารายเล็กด้วย ควรมีมาตรการที่จะช่วยพยุงการค้าขายของราษฎรชาวชุมชนช่องเม็กให้อยู่รอดไปพร้อมกับการพัฒนา

ภาคผนวก ค
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า-ส่งออก สินค้า

กฎหมายที่มีมาตรการควบคุมการนำเข้าและการส่งออกด้านความมั่นคง (4 ฉบับ)

1. พระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ.2530
2. พระราชบัญญัติอาวุธปืนเครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ.2490
3. พระราชบัญญัติควบคุมการส่งออกป็นอกราชอาณาจักรซึ่งอาวุธยุทธภัณฑ์และสิ่งที่ใช้ในการสงคราม พ.ศ. 2495
4. พระราชบัญญัติพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ พ.ศ.2504

กฎหมายที่มีมาตรการควบคุมการนำเข้าและการส่งออกด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีความร้ายแรง (9 ฉบับ)

1. พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507
2. พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ.2558
3. พระราชบัญญัติเชื้อโรคและพิษจากสัตว์ พ.ศ.2525
4. พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ.2518
5. พระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ.2518
6. พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535
7. พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522
8. พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535
9. พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ.2518

กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมเพื่อส่งผ่านหรือนำผ่านราชอาณาจักร ด้านอื่นๆ (77 ฉบับ)

1. พระราชกำหนดแก้ไขและป้องกันภาวะการขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ.2516
2. พระราชกำหนดควบคุมสินค้าตามชายแดน พ.ศ.2534
3. พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ.2533
4. พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง พ.ศ.2503
5. พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร พ.ศ.2554
6. พระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ.2544
7. พระราชบัญญัติการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ พ.ศ.2548
8. พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542
9. พระราชบัญญัติการค้าน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ.2543
10. พระราชบัญญัติการเดินทางเร็วในน่านน้ำไทย พุทธศักราช 2456
11. พระราชบัญญัติการเดินทางอากาศ พ.ศ.2497
12. พระราชบัญญัติการตอบโต้การทุ่มตลาดและการอุดหนุนซึ่งสินค้าจากต่างประเทศ พ.ศ. 2542
13. พระราชบัญญัติการทำเรือแห่งประเทศไทย พ.ศ.2494
14. พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ.2522
15. พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ.2490
16. พระราชบัญญัติจัดแจ้งการพิมพ์ พ.ศ.2550

17. พระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ.2534
18. พระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ.2535
19. พระราชบัญญัติการส่งออกป็นอกและการนำเข้ามา ในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ.2522
20. พระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พ.ศ.2485
21. พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ.2551
22. พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ.2525
23. พระราชบัญญัติควบคุมน้ำเชื้อเพลิง พ.ศ.2542
24. พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ.2535
25. พระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ.2542
26. พระราชบัญญัติควบคุมแร่ดีบุก พ.ศ.2514
27. พระราชบัญญัติคุ้มครองการดำเนินงานของ คณะมนตรีความร่วมมือทางศุลกากร พ.ศ.2541
28. พระราชบัญญัติคุ้มครองการดำเนินงานของบริษัทประกันต่อแห่งเอเชีย พ.ศ.2534
29. พระราชบัญญัติคุ้มครองการดำเนินงานของสำนักงานใหญ่ของสหภาพไประษณีย์แห่ง เอเชียและแปซิฟิก พ.ศ.2551
30. พระราชบัญญัติคุ้มครองการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาการประมงแห่งเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ พ.ศ.2514
31. พระราชบัญญัติคุ้มครองการดำเนินงานของสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย พ.ศ.2510
32. พระราชบัญญัติคุ้มครองการดำเนินงานของ องค์การการค้าโลก พ.ศ.2537
33. พระราชบัญญัติคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ.2543
34. พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522
35. พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542
36. พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญา การแพทย์แผนไทย พ.ศ.2542
37. พระราชบัญญัติเครื่องมือแพทย์ พ.ศ.2551
38. พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2535
39. พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534
40. พระราชบัญญัติชดเชยค่าภาษีอากรสินค้าส่งออก ที่ผลิตในราชอาณาจักร พ.ศ.2524
41. พระราชบัญญัติใช้ตราแผ่นดิน ร.ศ.108
42. พระราชบัญญัติบำรุงพันธุ์สัตว์ พ.ศ.2509
43. พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.2504
44. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542
45. พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484
46. พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ.2514
47. พระราชบัญญัติไประษณีย์ พ.ศ.2477

48. พระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2527
49. พระราชบัญญัติไฟ พ.ศ.2486
50. พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2527
51. พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ.2511
52. พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าขาออก พ.ศ.2503
53. พระราชบัญญัติมาตรฐานชั่งตวงวัด พ.ศ.2542
54. พระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510
55. พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ.2509
56. พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ.2522
57. พระราชบัญญัติรายได้เทศบาล พ.ศ.2497
58. พระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ.2481
59. พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ.2510
60. พระราชบัญญัติเสียรถยนต์ พ.ศ.2545
61. พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ.2551
62. พระราชบัญญัติวิทยุคมนาคม พ.ศ.2498
63. พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงาน พ.ศ.2545
64. พระราชบัญญัติส่งเสริมการพาณิชย์นาวี พ.ศ.2521
65. พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2520
66. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535
67. พระราชบัญญัติส่งเสริมสินค้าขาออก พ.ศ.2503
68. พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ.2482
69. พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522
70. พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ.2493
71. พระราชบัญญัติห้ามนำของที่มีการสำแดงเมืองกำเนิดเป็นเท็จเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ.2481
72. พระราชบัญญัติให้อำนาจทหารเรือปราบปรามการกระทำความผิดบางอย่างทางทะเล พ.ศ.2490
73. พระราชบัญญัติให้อำนาจปฏิบัติการเกี่ยวกับกองทุนร่วมเพื่อสินค้าโภคภัณฑ์ พ.ศ.2535
74. พระราชบัญญัติให้อำนาจปฏิบัติการเกี่ยวกับธนาคาร พัฒนาเอเชีย พ.ศ.2509
75. พระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทราย พ.ศ.2527
76. พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522
77. ประมวลกฎหมายอาญา

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล	นางพิสมัย ทองมัน
วัน เดือน ปีเกิด	23 กรกฎาคม พ.ศ.2522
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี
ประสบการณ์การทำงาน	พ.ศ.2547 เจ้าหน้าที่ตรวจสอบบุคลากร 3 สำนักงานท่าเรือแหลมฉบัง กรมศุลกากร พ.ศ.2554 นักวิชาการศุลกากรชำนาญการ สำนักงานท่าเรือแหลมฉบัง กรมศุลกากร
ตำแหน่ง	นักวิชาการศุลกากรชำนาญการ ด้านศุลกากรช่องเม็ก กรมศุลกากร
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	ด่านศุลกากรช่องเม็ก ตำบลช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี รหัสไปรษณีย์ 34350 อีเมล: ptongman@gmail.com